

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

**JOnG! OPVOEDING EN GEZINSKENMERKEN
BIJ VLAAMSE KINDEREN (6-JARIGEN)
EN JONGEREN (12-JARIGEN)**

Sofie Rousseau
Prof. dr. Karla Van Leeuwen
Prof. dr. Karel Hoppenbrouwers
Prof. dr. Annemie Desoete
Prof. dr. Roeljan Wiersema

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Kapucijnenvoer 39 – B-3000 Leuven
Tel 0032 16 33 70 70 – Fax 0032 16 33 69 22
E-mail: swvg@med.kuleuven.be
Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

Publicatie nr. 2012/23

SWVG-Rapport 32

Titel rapport: JOnG! Opvoeding en gezinskenmerken bij Vlaamse kinderen (6-jarigen) en jongeren (12-jarigen).

Promotor: Prof. dr. Karla Van Leeuwen¹, Prof. dr. Karel Hoppenbrouwers²,

Co-promotor: Prof. dr. Annemie Desoete³, Prof. dr. Roeljan Wiersema³

Onderzoekers: Sofie Rousseau¹

Administratieve ondersteuning: Lut Van Hoof, Lieve Van Cauwenberghe, Manuela Schröder

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

1 Onderzoekseenheid Gezins- en Orthopedagogiek, KU Leuven

2 Dienst Jeugdgezondheidszorg, KU Leuven

3 Vakgroep Experimenteel-Klinische en Gezondheidspsychologie, UGent

Promotoren en Partners van het Steunpunt

KU Leuven

Prof. dr. Chantal Van Audenhove (Promotor-Coördinator), Lucas en ACHG

Prof. dr. Karel Hoppenbrouwers, Dienst Jeugdgezondheidszorg

Prof. dr. Johan Put, Instituut voor Sociaal recht

Prof. dr. Anja Declercq, Lucas

UGent

Prof. dr. Lea Maes, Vakgroep maatschappelijke gezondheidkunde

Prof. dr. Jan De Maeseneer, Vakgroep Huisartsgeneeskunde en eerstelijnsgezondheidszorg

Prof. dr. Ilse De Bourdeaudhuij, Vakgroep Bewegings- en sportwetenschappen

Prof. dr. Ann Buysse, Vakgroep Experimenteel-klinische en gezondheidspsychologie

VUBrussel

Prof. dr. Johan Vanderfaeillie, Vakgroep Klinische en Levenslooppsychologie

KHKempen

Dr. Guido Cuyvers, Vlaams onderzoeks- en kenniscentrum derde leeftijd

Rapport 32

JOnG! Opvoeding en gezinskenmerken bij Vlaamse kinderen (6-jarigen) en jongeren (12-jarigen).

Onderzoeker: Sofie Rousseau

Promotor: Prof. dr. Karla Van Leeuwen, Prof. dr. Karel Hoppenbrouwers

Co-promotor: Prof. dr. Annemie Desoete, Prof. dr. Roeljan Wiersema

Samenvatting

Men zegt wel eens dat opvoeding vandaag de dag minder vanzelfsprekend is (Adriaenssens, 2011; Vandemeulebroecke, Van Crombrugge, Janssens, & Colpin, 2002). Veranderende gezinssituaties, evoluties in de samenleving (o.a. multiculturaliteit, geavanceerde technologie), de prestatie maatschappij, etc. zouden leiden tot verhoogde opvoedingsonzekerheid. Eén van de doelen van JOnG!, een grootschalig onderzoek naar Ontwikkeling, Opvoeding, Gezondheid en Gedrag, is het aanleveren van kencijfers. Dit rapport geeft zicht op hoe Vlaamse ouders opvoeden en hoe ze dit beleven, hoe het is gesteld met het psychische welbevinden van de Vlaamse ouders en met de relaties tussen gezinsleden. Vervolgens worden de verbanden tussen deze variabelen onderling (bijvoorbeeld het verband tussen het psychische welbevinden van de ouder en zijn/haar opvoeding) en tussen deze variabelen en andere variabelen (zoals sociaal economische factoren en kindgedrag) nagegaan. Het rapport bevat zelfgerapporteerde gegevens van Vlaamse ouders, woonachtig in één van acht deelnemende regio's. De ouders rapporteren met betrekking tot de opvoeding van hun 6- of 12-jarige kind. Aanvullend wordt er ook gebruik gemaakt van gegevens rond opvoeding, zoals gerapporteerd door de 12-jarigen jongeren.

Resultaten kencijfers. Gemiddeld genomen rapporteren Vlaamse ouders vaak tot zeer vaak positieve opvoedingsgedragingen (bijvoorbeeld interesse tonen in het kind en samen activiteiten doen). Daarbovenop stellen ze weinig gebruik te maken van bepaalde manieren om probleemgedrag van kinderen te controleren, zoals het kind slaan of het kind zijn/haar gedachten of gevoelens proberen te veranderen. Andere manieren, zoals straffen (bijvoorbeeld het kind iets ontnemen) worden 'soms' gehanteerd. Dit is opvoedingsgedrag waarvan in verschillende onderzoeken is gebleken dat het samengaat met een gunstige kindontwikkeling. Ook wat betreft opvoedingsbeleving, geeft de Vlaamse ouder gemiddeld genomen aan de opvoeding goed tot zeer goed aan te kunnen en weinig tot geen problemen te ervaren. De Vlaamse ouder ondervindt ook weinig problemen in verband met het gezinsfunctioneren. Over het algemeen rapporteren Vlaamse ouders weinig problemen omtrent steun en communicatie onder gezinsleden, betrokkenheid, geborgenheid of

partnerrelatie. In verband met ouderfunctioneren zien we een minder positief beeld. Voor een aantal items rond psychisch functioneren geeft slechts een minderheid van de ouders aan hierrond geen problemen te ondervinden. Gemiddeld maakte de Vlaamse ouder in 2008 één van de 18 door ons bevroegde levensgebeurtenissen (bijvoorbeeld ik heb met mijn partner gebroken, een familielid is overleden) mee.

Hoewel dit rapport gemiddeld genomen dus een positief beeld schetst, zien we ook dat kleine tot aanzienlijke aantallen individuele ouders afwijken van deze positieve gemiddelden. Voorbeelden hiervan zijn: een totaal van 0,1% tot 1,2% van de ouders stelt nooit positief ouderlijk gedrag en 0,2% tot 8,4% doet dit weinig; 0,2% tot 32,0% stelt vaak psychologische controle te gebruiken, 0,1% tot 8,6% doet dit altijd; een totaal van 35,8% tot 9,9% ouders rapporteert ooit (gaande van weinig tot altijd) hard te straffen; 3,4% tot 14,1% van de ouders is het 'eens' tot 'helemaal eens' met items die stellen dat de opvoeding een belasting is; 0,9% tot 51,9% rapporteert het 'eens' tot 'helemaal eens' te zijn met items die een weerspiegeling zijn van 'problemen hebben in de opvoeding'; 0,1% tot 14,2% van de ouders is het 'niet eens' tot 'helemaal niet eens' met items die stellen dat de men de opvoeding aankan. Eén op vijf ouders geeft aan behoefte te hebben aan professionele ondersteuning bij de opvoeding. Een totaal van 8,2% tot 19,2% geeft aan duidelijke problemen te ervaren met stellingen rond steun en communicatie binnen het gezin; 2,0% tot 4,4% met stellingen rond geborgenheid; 2,8% tot 5,8% met stellingen rond betrokkenheid en 2,7% tot 5,0% met stellingen rond partnerrelatie.

Verder zien we in dit rapport dat de overeenstemming tussen ouderrapportage en rapportage van de 12-jarige jongere over opvoedingsgedragingen eerder matig is. Ten eerste stellen we significante verschillen in gemiddelde scores van ouders en jongeren vast. Opvoedingsgedrag wordt door ouders positiever voorgesteld dan door hun kinderen (bijvoorbeeld meer positief opvoedingsgedrag en minder hard straffen). Verder zien we ook matige correlaties tussen ouder- en jongerenrapportage ($0,25 < r < 0,44$), wat erop wijst dat wanneer een ouder ten opzichte van de volledige groep ouders een hoge (respectievelijk gemiddelde of lage) score heeft, die zeker niet altijd ook voor de jongeren het geval is en vice versa.

Wat betreft cohortenverschillen, zien we dat ouders van 6-jarigen en ouders van 12-jarigen verschillen in de aanpak van hun kinderen. Het lijkt wel of ouders van 6-jarigen in het algemeen meer opvoedingsgedrag stellen. Immers, voor bijna alle in JOnG! bevroegde opvoedingsgedragingen rapporteren zij dit vaker te doen dan ouders van 12-jarigen. Ouders van 6-jarigen zullen langs de ene kant bijvoorbeeld meer praten met hun kinderen, meer dingen samen doen, meer geïnteresseerd zijn in de hobby's van hun kinderen en meer tijd spenderen aan het aanleren van regels maar langs de andere kant bijvoorbeeld ook vaker straffen, hard straffen en negeren. Er zijn twee opvoedingsgedragingen die ouders van 6-jarigen minder vaak stellen dan ouders van 12-jarigen, namelijk het aanmoedigen van zelfstandigheid en het gebruiken van psychologische technieken om invloed uit te oefenen op het gedrag van hun kinderen (bijvoorbeeld als de jongere iets gedaan heeft wat de ouder niet wil, probeert de ouder het kind zich schuldig te doen voelen). We zien geen cohortenverschillen in opvoedingsattituden of -beleving.

Resultaten verbanden tussen variabelen. In dit rapport zijn de resultaten aangaande linken tussen variabelen gebaseerd op gegevens van slechts één meetmoment. Er worden dus enkel uitspraken gedaan over de significantie van verbanden en niet over oorzaak-gevolg relaties. Ouders die meer positief ouderlijk gedrag rapporteren (bijvoorbeeld interesse tonen in het kind en samen activiteiten doen), rapporteren bij hun kinderen meer prosociaal gedrag (bijvoorbeeld klasgenootjes helpen) dan andere ouders. Ouders die stellen dat ze negatief gedrag van hun kinderen vaak bestraffen en positief gedrag van hun kinderen vaak belonen met iets materiëls, rapporteren voor hun kinderen meer externaliserend probleemgedrag (probleemgedrag gericht op de buitenwereld, zoals agressie, liegen en hyperactiviteit) dan andere ouders.

Verder zien we een verband tussen gezinsproblemen en opvoedingsstress. Ouders die aangeven meer gezinsproblemen te ervaren (zoals beperkte steun en communicatie onder gezinsleden, weinig betrokkenheid en geborgenheid, problemen in de partnerrelatie), rapporteren minder draagkracht en meer stress in de opvoeding van hun zes- of twaalfjarig kind dat deelneemt aan de JOnG!-studie. Tot slot zagen we dat ouders die rapporteren nood te hebben aan professionele ondersteuning bij de opvoeding niet erg verschillen van ouders die rapporteren er geen nood aan te hebben. Zo zullen ze bijvoorbeeld evenveel positief ouderlijk gedrag of regels hanteren dan andere ouders. Ouders die gebruik maken van ondersteuning voor hun kind (naar aanleiding van allerlei soorten problemen) ervaren significant minder draagkracht en meer stress in de opvoeding.

Aanbevelingen. Op basis van dit onderzoek formuleren we volgende beleidsaanbevelingen:

Blijven investeren in de ondersteuning van opvoeding van kinderen en jongeren

Een combinatie van data uit de JOnG!-studie met bepalingen uit het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK), kan worden aangewend om te legitimeren dat blijvend moet geïnvesteerd worden in opvoedingsondersteuning. De JOnG!-studie laat zien dat sommige ouders nood hebben aan ondersteuning en dat andere ouders bepaalde gedragingen stellen die samenhangen met een minder gunstige kindontwikkeling zonder nood te hebben aan ondersteuning. Het IVRK stelt dat de overheid de taak heeft ouders te ondersteunen in hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding en ontwikkeling van het kind en om de optimale ontwikkeling van het kind te garanderen. Hierbij dient de overheid de verantwoordelijkheden en rechten van ouders te respecteren. Aan de voor de overheid soms moeilijke balans tussen het respecteren van verantwoordelijkheden en rechten van ouders enerzijds en het garanderen van een optimale ontwikkeling van het kind anderzijds, wordt tegemoet gekomen door ondersteuning volgens de principes van empowerment, emancipatie en gedeelde verantwoordelijkheid (Office of the United Nations Commissioner for Human Rights, 1989; Vandemeulebroecke et al., 2002; Vandenbroeck & Roose, 2006; Voets, 2009; Willems, 2007).

Behouden van de huidige functies van initiatieven voor opvoedingsondersteuning

De huidige functies van opvoedingsondersteuning, zoals beschreven in het decreet voor opvoedingsondersteuning zijn compatibel met de principes van empowerment, emancipatie en gedeelde verantwoordelijkheid. Hierbij ligt een reactieve en preventieve functie in het ingaan op behoeften van ouders aan ondersteuning en het 'signaleren, vroegtijdig onderkennen en verwijzen'. Met het verspreiden van informatie en het geven van voorlichting neemt opvoedingsondersteuning ook een proactieve en preventieve functie op.

Belang van een informatief en geruuststellend karakter van proactieve ondersteuning.

Het is belangrijk om blijvend aandacht te besteden aan het niet paternaliseren van ouders in de ondersteuning van opvoeding. Ten eerste gaat dit in tegen principes van emancipatie en empowerment. Ten tweede is het niet-vraaggericht aanbieden van hulp weinig doeltreffend (Vandemeulebroecke et al., 2002). Ten derde verhoogt het opleggen van een bepaalde norm opvoedingsstress (Purdom, Lucas & Miller, 2006; Taghon, 2008). Wat opvoedingsondersteuners wel kunnen doen is informatie aanreiken (over verschillende beleving, attitudes en handelingen), zodat ouders een breder overzicht hebben van mogelijkheden, hetgeen hen in staat stelt hun eigen situatie in perspectief te plaatsen en op een goed geïnformeerde manier zelf weldoordachte keuzes te maken. Verder kunnen ouders geruustgesteld worden door de klemtonen te leggen op wat goed gaat en op het zelfregulerende proces van opvoeding (Hermanns, 1995; Vandemeulebroecke et al., 2002).

Inzetten op verbreding van opvoedingsondersteuning: integraal werken

De resultaten van de JOnG!-studie tonen aan dat kwetsbaarheden op vlak van opvoeding samen gaan met kwetsbaarheden op andere domeinen, namelijk op gebied van kindontwikkeling, ouder- en gezinsfunctioneren. Dit kan er enerzijds voor pleiten om de functie van bestaande initiatieven voor opvoedingsondersteuning verder te laten reiken dan enkel ondersteuning van de opvoeding. Anderzijds kunnen ook andere instanties die in contact komen met ouder en kind (bijvoorbeeld instanties die zich initieel richten op de ontwikkeling van het kind, de gezondheid van het kind of het welzijn van gezinnen) bepaalde verantwoordelijkheden in de opvoedingsondersteuning opnemen. We denken bijvoorbeeld aan huisartsen, buitenschoolse kinderopvang maar ook andere initiatieven zoals jeugdbewegingen, muziekscholen, etc. Het verbreden van de functies van verschillende instanties kan ook de laagdrempeligheid van opvoedingsondersteuning ten goede komen en het aantal te bereiken gezinnen vergroten. Specifieke instanties voor opvoedingsondersteuning kunnen deze andere instanties helpen in het uitoefenen van hun bredere taak.

Wat met kwetsbare groepen?

→ *In proactieve ondersteuning, kwetsbare groepen niet viseren/stigmatiseren*

Het overstelpen van kwetsbare groepen met extra informatie rond opvoeding (bijvoorbeeld extra folders, extra gesprekken), kan ervoor zorgen dat deze groepen zich overladen en geïsoleerd voelen, wat hun (opvoedings-)stress mogelijk verhoogt.

Er moet worden ingezet op de inclusie van een grote variëteit aan thema's in de proactieve ondersteuning van alle opvoeders.

→ *Reactieve hulp: includeren van specifieke thema's voor kwetsbare groepen*

Waar we in de 'proactieve ondersteuning' willen vermijden dat kwetsbare ouders het gevoel krijgen het sowieso 'slecht' te doen, wat de kans verhoogt op stress en het zich afzetten tegen elke vorm van ondersteuning, kan er in de reactieve (vraaggerichte) ondersteuning natuurlijk wel worden ingegaan op specifieke zorgvragen van gezinnen met bepaalde kenmerken.

→ *Pro- en reactieve ondersteuning: Blijven inzetten op toegankelijkheid van het aanbod / laagdrempeligheid van de initiatieven.*

Uit verschillende onderzoeken blijkt echter dat ouders met bepaalde kwetsbare (gezins-) kenmerken moeilijker toegang vinden tot zowel pro- als reactieve hulp (bijvoorbeeld Yerden, 2010; Vandenbroeck, Boonaert, Van der Mespel, De Brabandere, 2007). Ook voor opvoedingsondersteuning blijft het belangrijk om in te zetten op laagdrempelige initiatieven. De in dit rapport besproken 'verbreding van opvoedingsondersteuning' is een voorbeeld van hoe men laagdrempeligheid kan verhogen. Voor een uitgebreidere bespreking van mogelijkheden, verwijzen we naar Dierckx et al. (2012).

De inhoudelijke klemtonen in initiatieven voor opvoedingsondersteuning diversifiëren naar de leeftijd van het kind.

De JOnG!-studie geeft aanwijzingen voor het feit dat opvoedingsattituden, opvoedingsbeleving en behoeften aan ondersteuning bij de opvoeding niet verschillen afhankelijk van de leeftijd van het kind. Echter, opvoedingsgedragingen variëren wel. Deze resultaten moeten onzes inziens niet leiden tot het eenzijdig focussen op bepaalde thema's in bepaalde leeftijdsgroepen. Het gaat immers om gemiddelden waarvan individuele ouders kunnen afwijken. Wel kan het zinvol zijn om te diversifiëren in klemtonen. Hierbij blijken de thema's 'psychologische controle', 'aanmoedigen van zelfstandigheid' en 'positief ouderlijk gedrag' vooral belangrijk op 12-jarige leeftijd van het kind. Bepaalde disciplinerings technieken zoals 'straffen', 'hard straffen' en 'materieel belonen' blijken vooral belangrijk op 6-jarige leeftijd van het kind.

Beluisteren van verschillende perspectieven

Tot slot wijzen de resultaten in dit onderzoek op inconsistenties tussen rapportage van jongeren en ouders over opvoedingsgedragingen. In het IVRK is naast provisie en protectie ook participatie van kinderen en jongeren één van de centrale uitgangspunten. In participatief werken is er constante aandacht voor de afstemming van het hulpverleningsproces op de betekenisverleningen van kinderen en jongeren (Office of the United Nations Commissioner for Human Rights, 1989). De inconsistenties tussen jongeren- en ouderrapportage in de JOnG!-studie ondersteunen nogmaals het belang van dialoog en betekenisgeving.

Inhoud

INLEIDING	13
Hoofdstuk 1 KENCIJFERS OPVOEDING	19
1 Kencijfers van opvoedingsgedrag	20
1.1 Kencijfers van opvoedingsgedrag op basis van ouderrapportage	20
1.2 Verband tussen ouder- en kindrapportage van opvoedingsgedrag	33
2 Kencijfers pedagogisch besef	39
3 Kencijfers subjectieve beleving van de opvoedingssituatie	48
Hoofdstuk 2 KENCIJFERS GEZIN EN OUDER	57
1 Gezinsproblemen	57
2 Psychisch welbevinden ouder	63
3 Meegemaakte gebeurtenissen	65
Hoofdstuk 3 KENCIJFERS NOOD AAN ONDERSTEUNING BIJ DE OPVOEDING	71
Hoofdstuk 4 VERBANDEN TUSSEN VARIABELEN	73
1 Verband tussen aspecten van opvoeding	73
2 Opvoeding en kindgedrag	77
3 Opvoeding en gezins- en oudervariabelen	81
4 Opvoeding en zorg	87
Hoofdstuk 5 CONCLUSIES	93
1 Conclusies kencijfers	93
1.1 Opvoeding in Vlaanderen	93
1.1.1 Kanttekening zelfrapportage	97
1.1.2 Vlaamse ouders en gezinnen	98
1.1.3 Cohortenverschillen	99

2	Conclusies verbanden opvoeding	100
2.1	Verbanden tussen de verschillende opvoedingsparameters	100
2.2	Verbanden tussen opvoeding en kindgedrag	102
2.3	Verbanden tussen opvoeding en 'ouder- en gezinsvariabelen'	103
2.4	Opvoeding en zorg	105
3	Beperkingen van het onderzoek	105
	Hoofdstuk 6 AANBEVELINGEN	107
	REFERENTIES	113

Lijst met tabellen

Tabel 1	Aantal respondenten eerste bevraging JOnG!	13
Tabel 2	Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde opvoedingsgedragingen: SOG en SPC, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)	23
Tabel 3	SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen	31
Tabel 4	SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen	32
Tabel 5	SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschil	33
Tabel 6	Overzicht van de door Vlaamse jongeren gerapporteerde opvoedingsgedragingen (SOG en SPC, percentages jongeren op itemniveau) + vergelijking met de ouderrapportage (SOG en SPC, verschilcores en Pearson correlatiecoëfficiënten)	35
Tabel 7	SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: jongerenrapportage	38
Tabel 8	SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: vergelijking jongeren- en ouderrapportage	39
Tabel 9	Overzicht van het de door Vlaamse ouders gerapporteerde pedagogisch besef: AAPI, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)	41
Tabel 10	AAPI, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen	47
Tabel 11	AAPI, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen	47
Tabel 12	AAPI, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschillen	47
Tabel 13	Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde opvoedingsbeleving: NVOS, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)	49
Tabel 14	NVOS, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen	56
Tabel 15	NVOS, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen	56
Tabel 16	NVOS, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschillen	56
Tabel 17	Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde gezinsproblemen: VGP, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)	58
Tabel 18	VGP, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen	62
Tabel 19	VGP, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen	62
Tabel 20	VGP, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschillen	62
Tabel 21	Overzicht van het door Vlaamse ouders gerapporteerde psychische welbevinden: GHQ, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)	64

Tabel 22	GHQ, gegevens totaalscore: cohorte 6-jarigen	65
Tabel 23	GHQ, gegevens totaalscore: cohorte 12-jarigen	65
Tabel 24	GHQ, gegevens totaalscore: cohortenverschillen	65
Tabel 25	Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde meegemaakte gebeurtenissen: VMG, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)	67
Tabel 26	VMG, gegevens somscore: cohorte 6-jarigen	70
Tabel 27	VMG, gegevens somscore: cohorte 12-jarigen	70
Tabel 28	VMG, gegevens somscore: cohortenverschillen	70
Tabel 29	Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde behoefte aan professionele ondersteuning bij de opvoeding (valide percentages op itemniveau) + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)	71
Tabel 30	Verbanden tussen gedrags- en betekenisaspecten van opvoeding (pearson correlatiecoëfficiënten)	75
Tabel 31	Het verband tussen opvoeding en kindgedrag (regressiecoëfficiënten en verklaarde varianties op basis van meervoudige regressie-analyses)	79
Tabel 32	Verband tussen 'opvoeding' en 'ouder- en gezinsfactoren'(F-waarden en verklaarde varianties op basis van regressie- en variantie-analyses)	83
Tabel 33	Verband tussen 'opvoeding' en 'behoefte aan ondersteuning bij opvoeding, gebruik maken van zorg' (regressiecoëfficiënten, F-waarden en verklaarde varianties op basis van regressie- en variantie-analyse)	87
Tabel 34	Post hoc toetsen voor categoriale ouder- en gezinsvariabelen die in de variantieanalyse significante verbanden met opvoedingsgedrag hebben	87
Tabel 35	Regressiecoëfficiënten voor continue ouder- en gezinsvariabelen die in de regressieanalyse significante verbanden met opvoedingsgedrag hebben	89
Tabel 36	Opvoedingsstijlen	101

Lijst met figuren

Figuur 1	Schematisch overzicht van de componenten van opvoeding	15
Figuur 2	Model dataverzameling onderzoek JOnG!	16

INLEIDING

Dit rapport kadert binnen het onderzoek JOnG!, een onderdeel van het programma "Kencijfers en monitoring – Jeugd en Gezin" van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. JOnG! is een grootschalig onderzoek naar Ontwikkeling, Opvoeding, Gezondheid en Gedrag van Vlaamse kinderen en jongeren. Gegevens worden longitudinaal verzameld aan de hand van zelfrapportage en verdiepend onderzoek bij de ouders van een cohorte 0-jarigen, 6-jarigen en 12-jarigen. In de cohorte 12-jarigen worden ook de jongeren zelf bevroegd. Dit rapport behandelt het thema 'Opvoedings- en gezinskenmerken bij Vlaamse kinderen (6-jarigen) en jongeren (12-jarigen)'. Er wordt gebruik gemaakt van zelfgerapporteerde gegevens van de ouders van 6- en 12-jarigen en van de 12-jarigen zelf. Deze gegevens werden verzameld in het voorjaar van 2009. Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal respondenten. Voor de volwassen respondenten is ook de relatie tot het 6- of 12-jarige kind weergegeven. Voor een uitgebreid overzicht van het studiedesign en de kenmerken van de respondenten verwijzen we naar andere rapporten (Grietens, Hoppenbrouwers, Van Leeuwen, Desoete, Wiersema, 2010; Guérin et al., 2012).

Tabel 1 Aantal respondenten eerste bevraging JOnG!

Cohorte		N	%	Valide %*	
Totaal aantal respondenten					
Ouders 6-jarigen	Totaal	1879	100		
	Relatie met de jongere	de biologische moeder	1725	91,8	94,7
		biologische vader	78	4,2	4,3
		stiefouder	2	0,1	0,1
		adoptie-ouder	14	0,7	0,8
		grootouder	2	0,1	0,1
		Niet gekend	58	3,1	
Ouders 12-jarigen	Totaal	1445	100		
	Relatie met de jongere	de biologische moeder	1332	92,2	94,1
		biologische vader	65	4,5	4,6
		stiefouder	3	0,2	0,2
		adoptie-ouder	9	0,6	0,6
		grootouder	5	0,3	0,4
		ander familielid	1	0,1	0,1
Niet gekend	30	2,1			
12-jarigen zelf	Totaal	1443	100,0		

* Percentage berekend op basis van de groep waarvoor de informatie gekend is

"Onze samenleving verandert", zo stelt minister Vandeurzen (2009) in de 'visienota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (2009-2014)', en hij staft deze stelling met

voorbeelden als: de toename van multiculturaliteit, veranderingen op technologisch vlak, toename in de variëteit aan gezinssamenstellingen en veranderende relaties tussen gezinsleden. Voor ouders brengen al deze veranderingen vragen mee over de opvoeding (Groeimee, 2011; Taghon, 2008).

Een andere uitdaging is het opvoeden in onze kennis- en prestatiegerichte maatschappij, of met andere woorden een maatschappij waarin mensen vooral beoordeeld worden op hun kennen en kunnen. Sommige ouders voelen de nood hun kinderen 'perfect' op te voeden zodat ze kunnen uitgroeien tot 'perfecte' volwassenen. Maar ouders moeten niet enkel perfecte opvoeders zijn, ook hun talrijke andere rollen (werknemer, vriend(in), partner) willen zij met glans vervullen. Deze druk verhoogt de draaglast van de opvoeders aanzienlijk en leidt daarmee tot een verhoogde kans op (opvoedings)stress (Het Laatste Nieuws, 2009; Purdom, Lucas & Miller, 2006; Taghon, 2008).

Verder wordt er wel eens gesteld dat opvoeding minder vanzelfsprekend wordt. Waar ouders vroeger vooral bij hun eigen ouders langsgingen voor advies, zijn er in de huidige maatschappij onnoemelijk veel adviesgevers, denk maar aan allerlei internetsites, televisieprogramma's en professionele instanties. Ouders krijgen een overvloed aan (soms tegenstrijdige) informatie waaruit het voor hen moeilijk kiezen is. Daarbovenop kunnen ouders in het maken van keuzes minder rekenen op een sociaal netwerk, als gevolg van het individualisme dat ons huidig samenlevingsverband kenmerkt. Dit kan leiden tot meer stress en meer vragen rond opvoedingsgedrag (Adriaenssens, 2011; Groeimee, 2011; Timmers-Huigens, 2009; Vandemeulebroecke, Van Crombrugge, Janssens, & Colpin, 2002;).

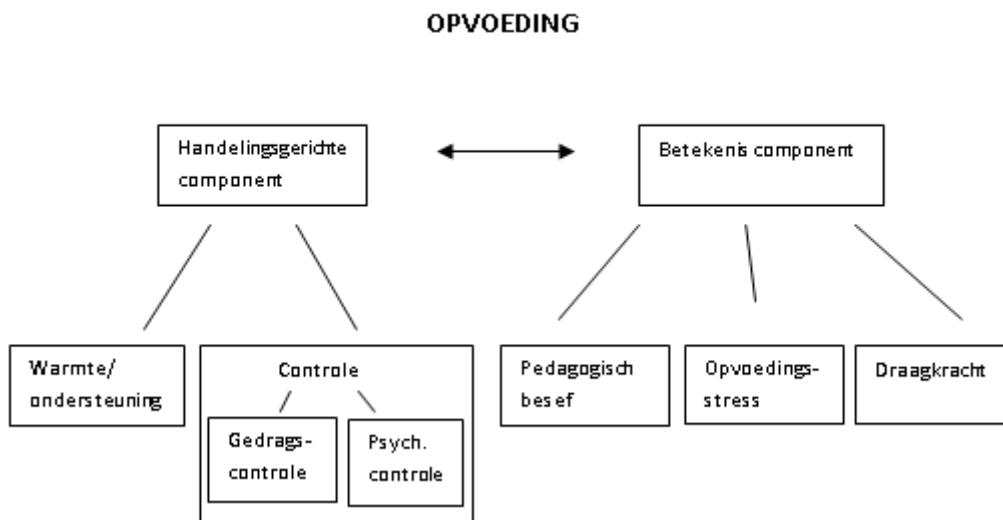
Hoewel er veel gezegd en gedacht wordt over opvoeding en gezin, zijn er maar weinig gegevens over hoe Vlaamse ouders opvoeden, hoe ze dit beleven, en in welke gezinscontext dit alles plaatsvindt. Het eerste doel van dit rapport is een beschrijvend overzicht te geven. Ten tweede willen we een aanzet geven tot het nagaan van verbanden tussen variabelen. Verbanden die onder de loep genomen worden, zijn onder andere: de link tussen opvoedingsgedrag en opvoedingsbeleving enerzijds en het gedrag van Vlaamse kinderen anderzijds; de samenhang tussen bepaalde achtergrondvariabelen en opvoedingsgedragingen, -belevingen en gezinscontext; de relatie tussen opvoeding en gezinscontext enerzijds en het gebruik maken van ondersteuning anderzijds.

Voordat we een overzicht geven van de resultaten, staan we stil bij het concept opvoeding. Opvoeding omvat verschillende componenten (Figuur 1). Traditioneel wordt er een onderscheid gemaakt tussen de handelingsgerichte component (alle gedragingen die ouders in de ouder-kindrelatie stellen) en de betekeniscomponent (attitudes en emoties in verband met de ouder-kindrelatie) (Colpin & Grietens, 2000).

Wat betreft **de handelingsgerichte component**, kunnen de gedragingen worden gegroepeerd in twee dimensies, namelijk de ondersteuningsdimensie (gedrag waarmee de ouder het kind warmte, acceptatie en begrip toont) en de controledimensie (manier waarop de ouder invloed probeert uit te oefenen op het gedrag van het kind). Binnen de controledimensie wordt er verder onderscheid gemaakt tussen gedragscontrole (gedragingen waarmee de ouder rechtstreeks het gedrag van het kind controleert, bijvoorbeeld straffen) en psychologische controle (gedragingen waarmee de ouder de gedachten en gevoelens van een kind controleert,

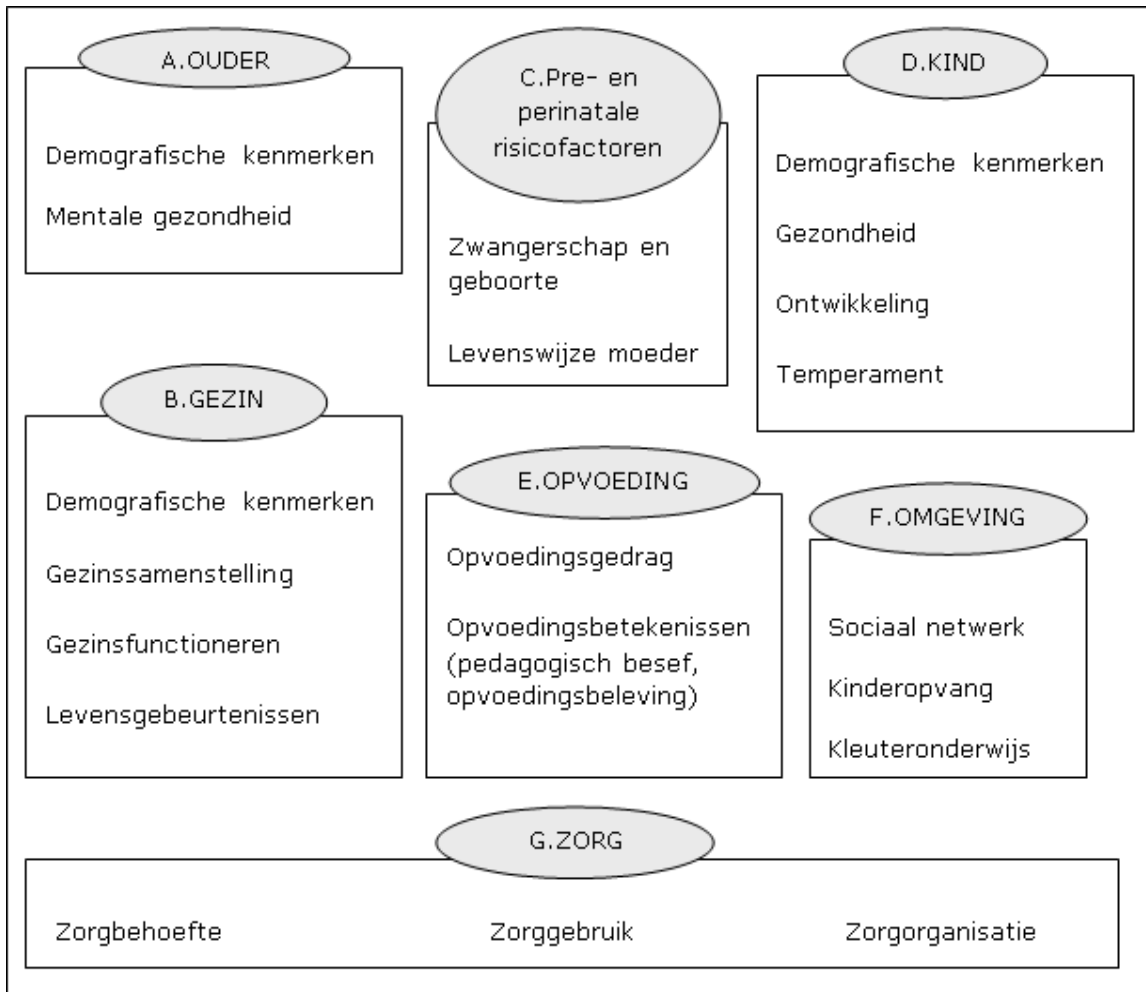
bijvoorbeeld het kind zich schuldig doen voelen) (o.a. Barber, 1996; Ten Haaf & Janssens, 1994).

Wat betreft de **betekeniscomponent**, onderscheiden we drie dimensies, namelijk pedagogisch besef (hoe ouders betekenis geven aan het gedrag van hun kind en hoe zij hun eigen handelen hiernaar richten en vorm geven), opvoedingsstress (een specifieke vorm van stress die ervaren wordt door de ouder en voortvloeit uit de eisen van het ouder zijn) en draagkracht (al dan niet het gevoel hebben de opvoeding aan te kunnen) (o.a. Abidin, 1990; Baartman, 1996; Kijlstra, Prinsen, & Schulpen, 2005).

Figuur 1 Schematisch overzicht van de componenten van opvoeding

Deze componenten van opvoeding beïnvloeden elkaar wederzijds en hebben een nauwe link met het gedrag van het kind (o.a. Galambos, Barker, & Almeida, 2003; Grietens, Geeraert, Moors, Van Assche, & Hellinckx, 2001; Crnic, Gaze, & Hoffman, 2005; Sanders & Woolley, 2005; Stifter & Bono, 1998; Teti & Gelfand, 1991). Daarnaast gebeurt de opvoeding niet in een vacuüm maar staat ze in wisselwerking met omgevingsfactoren (o.a. Ford, Goodman, & Meltzer, 2004; Gershoff, Aber, Raver, & Lennon, 2007). Binnen JOnG! wordt dit traditioneel gevisualiseerd aan de hand van een ecologisch model gebaseerd op Lynch, aangepast door Nicholson en Rempel (2004, p 88) (zie figuur 2).

Figuur 2 Model dataverzameling onderzoek JOnG!

In de volgende drie hoofdstukken worden enerzijds kencijfers en anderzijds verbanden tussen variabelen besproken. De gerapporteerde cijfers zijn het resultaat van verschillende statistische analyses, waarbij een variatie aan toetsen gebruikt wordt. Voor een aantal van deze toetsen (de zogenaamde parametrische toetsen, zoals de Pearson correlatie- of de t-toets), kan men zich afvragen of ze geschikt zijn voor de JOnG!-data (bijvoorbeeld omdat een heel aantal JOnG!-variabelen niet-normaal verdeeld zijn, of omdat het meetniveau van de meeste JOnG!-variabelen strikt genomen ordinaal is). Op basis van deze bedenkingen zou men ervoor kunnen pleiten om andere toetsen te gebruiken (de zogenaamde non-parametrische toetsen, zoals Spearman's rho- en Mann-Withney U toets). Echter, sinds kort stellen onderzoekers dat parametrische toetsen robuust zijn, zelfs bij gebruik van niet-normaal verdeelde data op ordinaal meetniveau (Norman, 2010). Voor de JOnG!-data werden de resultaten van alle uitgevoerde parametrische t- en Pearson correlatie toetsen, vergeleken met die van hun courant gebruikte non-parametrische variant, namelijk de Mann-Withney U-, Wilcoxon's signed rank t-, en de Spearman's rho toets. De verschillen tussen de Pearson- en Spearman's rho correlatie coëfficiënt zijn klein (gaande van 0,00 tot 0,05). Hoewel ook de verschillen in p -waarden klein zijn (gaande van 0,00 tot 0,03), zou als gevolg van de gebruikte cutoffscores ($p < 0,5$; $p < 0,01$ en $p < 0,001$), de rapportage van significantie van toetsingsgrootheden soms licht

verschillen. Dit laatste geldt ook voor de Mann-Whitney U- en de Wilcoxon's signed rank T-test. Ons baserend op voorgaand onderzoek naar de robuustheid van de parametrische analyses, en de vergelijkbaarheid met in dit onderzoek opgenomen andere analyses (parametrische analyses waarvoor non-parametrische testen niet voorhanden zijn, zoals factoranalyses), wordt in wat volgt enkel de parametrische statistiek gerapporteerd.

Hoofdstuk 1

KENCIJFERS OPVOEDING

In wat volgt bespreken we kencijfers in verband met opvoeding. De opvoedingscomponenten die aan bod komen zijn opvoedingsgedrag, pedagogisch besef en opvoedingsbeleving. Voor elke component wordt eerst aangegeven met welke vragenlijsten deze binnen JOnG! in kaart gebracht wordt¹. Vervolgens geven we een overzicht van kencijfers op itemniveau (de afzonderlijke vragen in de vragenlijst) en op subschaalniveau (de combinatie van items die samen hetzelfde construct meten). Kencijfers op itemniveau geven ons gedetailleerde informatie over het voorkomen van specifieke gedragingen, attitudes en belevingen. Deze gegevens zullen ons bijvoorbeeld laten zien hoeveel ouders aangeven hun kind soms een tik te geven. Kencijfers op subschaalniveau laten ons toe het voorkomen van bredere concepten te bekijken, zoals bijvoorbeeld 'hard straffen' in het algemeen.

Voor de kencijfers op itemniveau worden er in tabellen per antwoordcategorie steeds 'valide percentages' weergegeven. Deze percentages zijn gebaseerd op alle informanten die het item beantwoord hebben. In de bespreking van de kencijfers wordt telkens eerst de totale groep besproken, vervolgens geven we een overzicht van cohortenverschillen. Cohortenverschillen op itemniveau worden nagegaan aan de hand van chi-kwadraattoetsen². Wat betreft kencijfers op subschaalniveau, geven we eerst een beknopt overzicht van de psychometrische eigenschappen van de subschalen. Ten eerste is er voor elke vragenlijst die in zijn originele vorm bestaat uit meerdere subschalen, via factoranalyse nagegaan of deze subschalen ook binnen de JOnG! steekproef gelden³. We geven aan welke subschalen op basis van factoranalyses al dan niet weerhouden zijn. Verder rapporteren we per subschaal de Cronbach's alfa (α), een maat voor interne consistentie die ons een idee geeft van de betrouwbaarheid. Een waarde hoger dan 0,6 wordt als aanvaardbaar beschouwd (Field, 2009). Vervolgens geven we per subschaal een overzicht van het rekenkundig gemiddelde (M), de standaarddeviatie (SD , de mate waarin waarnemingen afwijken van hun rekenkundig gemiddelde), en de geobserveerde minimum- en maximumscores. Tot slot geven we een overzicht van percentielscores (percentiel 5, 15, 85 en 95). Percentielscores zijn gebaseerd op rangorde en kunnen gehanteerd worden om individuele scores te situeren ten opzichte van de totale groep. Bijvoorbeeld: een percentielscore van 85 betekent dat 85% van de respondenten een

1 De keuze voor het opnemen van de specifieke vragenlijsten in het onderzoek JOnG! wordt uitgebreid beargumenteerd in Grietens et al. (2010).

2 In wat volgt wordt bij de rapportage van significante resultaten soms gecontroleerd voor het aantal uitgevoerde analyses (Bonferroni-correctie). Bij deze correctie worden de cutoff p-waarden (0,05 ; 0,01 ; 0,001) gedeeld door het aantal uitgevoerde analyses om nieuwe cutoff waarden te bekomen. Wanneer er bijvoorbeeld 10 analyses uitgevoerd werden, is een verband significant op het $p < 0,05$ niveau, wanneer de p-waarde kleiner is dan $0,05/10$.

3 Er wordt gebruik gemaakt van exploratieve principale-assen-factoranalyse met varimaxrotatie. Over de uiteindelijke factorenoplossing wordt beslist op basis van Cattell's eigenwaarden scree plot, in combinatie met theoretische redelijkheid.

gelijke of een lagere score behaalde, en dat 15% een gelijke of hogere score behaalde. Een percentielscore van 15 houdt in dat 15% van de groep een gelijke of lagere score behaalde en 85% een gelijke of hogere score.

1 Kencijfers van opvoedingsgedrag

1.1 Kencijfers van opvoedingsgedrag op basis van ouderrapportage

Gedragingen die ouders in de ouder-kindrelatie stellen worden binnen JOnG! gemeten aan de hand van de Schaal Ouderlijk Gedrag (SOG; Van Leeuwen & Vermulst, 2004) en de Schaal Psychologische Controle (SPC; Barber, 1996; Kuppens et al., 2009). De SOG bevat 38 items, de SPC 8. Elk item stelt een bepaald gedrag voor, waarvan de ouder op een vijf-puntenschaal (gaande van '1 = nooit' tot '5 = altijd') aangeeft hoe vaak hij/zij dit gedrag stelt. In voorgaande studies werden de items van de SOG gegroepeerd in zeven subschalen namelijk 'positief ouderlijk gedrag', 'aanmoedigen van zelfstandigheid', 'regels', 'straffen', 'hard straffen', 'negeren' en 'materieel belonen'. De eerste drie subschalen vormden in eerder onderzoek samen de hogere orde schaal 'positief opvoedingsgedrag' (te vergelijken met de dimensie warmte/ondersteuning), de volgende drie subschalen vormden de hogere orde schaal 'negatieve gedragscontrole'. De items van de SPC vormden in voorgaande studies één subschaal, namelijk 'psychologische controle'. In het JOnG!-onderzoek zijn de SOG en de SPC bij de cohorte 6- en 12-jarigen zowel bij de ouders als bij de 12-jarige jongeren afgenomen.

Tabel 2 geeft per item weer hoeveel procent van de ouders dit opvoedingsgedrag respectievelijk 'nooit', 'weinig', 'soms', 'vaak' of 'altijd' rapporteert. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de percentages in de totale groep, in de cohorte 6-jarigen en in de cohorte 12-jarigen. Vervolgens is er via chi-kwadraattoetsen per item nagegaan of de verschillen tussen beide cohorten significant zijn. Voor de items die gemerkt zijn met een 'a' zijn de verschillen tussen de cohorten significant. Voor de totale groep varieert het aantal missings (het aantal ouders dat de vraag niet invulde) van 29 (0,9%) tot 60 (1,8%). Deze missings worden niet verder opgenomen (we rapporteren zogenaamde valide percentages).

Als we naar de totale groep kijken, zien we dat wat betreft *positief ouderlijk gedrag*, er een aantal items zijn waarvoor de meerderheid van de ouders (meer dan 80%) aangeeft dit gedrag vaak of altijd te stellen. Voorbeelden van zulke items zijn: 'Als mijn kind een probleem lijkt te hebben, bespreek ik samen met hem/haar wat er juist aan de hand is'; 'Ik vraag naar de hobby's en interesses van mijn kind' en 'Ik geef mijn kind voor goed gedrag als beloning een complimentje, een knuffel of een schouderklopje'. Voor een aantal andere positieve ouderlijke gedragingen geeft een kleiner aantal ouders aan dit vaak of altijd te doen (maar nooit minder dan 60%). Een voorbeeld hiervan is 'Ik praat 's avonds met mijn kind over de voorbije en de komende dag'.

Bijna de helft van de ouders (ongeveer 45%) geeft aan 'soms' gedragingen te stellen die het kind *aanmoedigen tot zelfstandigheid*, terwijl ongeveer 40% dit gedrag 'vaak'

of 'altijd' rapporteert. Enkel het gedrag 'ik leer mijn kind zelf beslissingen te nemen' wordt door ongeveer 70% van de ouders 'vaak' of 'altijd' gerapporteerd.

Voor het aanleren van *regels* variëren de percentages per type regel. Zo blijken ouders bijvoorbeeld meer aandacht te schenken aan het aanleren van 'beleefd te zijn op school' en 'zich aan afspraken houden' (ongeveer 95% doet dit vaak tot altijd). Minder tijd gaat uit naar zaken als 'het kind leren zich aan te passen aan de gewoonten in het gezin' (ongeveer 50% doet dit vaak of zeer vaak) of 'afspraken maken rond hoe het kind zich moet gedragen' (ongeveer 35% doet dit vaak of altijd).

Wat betreft *straffen*, wordt er in de totale groep voor de meeste items het vaakst (door ongeveer 45% van de ouders) 'soms' gerapporteerd. Het percentage ouders dat aangeeft vaak te straffen, ligt op ongeveer 20-30%. Enkel voor het item 'als mijn kind ongehoorzaam is geweest, laat ik het als straf een taak uitvoeren' wordt door 37% 'soms' gerapporteerd en door 7% 'vaak' of 'altijd'.

Afhankelijk van de soort '*harde straf*' (gaande van een klap tot een pak slaag) geeft 64,2% tot 90,1% van de totale groep ouders aan dit nooit te doen. Met andere woorden rapporteert 35,8% tot 9,9% van de ouders deze gedragingen wel.

De meeste ouders stellen dat ze ongewenst gedrag van hun kind nooit *negeren* (ongeveer 40%). Vervolgens wordt 'weinig' (ongeveer 30%) of 'soms' (ongeveer 20%) het frequentst gerapporteerd.

De meerderheid van de ouders (meer dan 90%) geeft zijn/haar kind 'nooit' tot 'soms' een *materiële beloning* voor goed gedrag. Met andere woorden, slechts rond de 10% van de ouders rapporteert het 'vaak' tot 'altijd'. Enkel 'iets extra toelaten wanneer het kind goed zijn/haar best gedaan heeft' wordt iets vaker gerapporteerd: ongeveer 40% rapporteert het 'vaak' tot 'altijd'.

Voor de items rond *psychologische controle*, duidt de meerderheid van de ouders (meer dan 80% van de ouders) 'nooit' tot 'weinig' aan. Enkel de gedragingen 'ik probeer de gedachten en gevoelens van mijn kind te veranderen' en 'ik onderbreek mijn kind' worden iets vaker gesteld.

Chi-kwadraattoetsen wijzen voor alle domeinen van opvoedingsgedrag ten minste voor enkele items op significante cohortenverschillen. Als we naar de percentages kijken, zien we dat voor de meeste domeinen de verschillen voor alle items telkens in dezelfde richting liggen. Bijvoorbeeld voor autonomie hebben ouders van 12-jarigen steeds hogere scores, voor items rond positief ouderlijk gedrag hebben ouders van 6-jarigen steeds hogere scores (voor de bespreking van deze verschillen verwijzen we naar 'kencijfers op subschaalniveau'). Enkel voor de dimensies 'hard straffen', 'materieel belonen' en 'psychologische controle' zien we dat de richting van de verschillen afhankelijk is van het item. Zo merken we op dat in tegenstelling tot ouders van 12-jarigen, ouders van 6-jarigen meer geneigd zijn een klap te geven: ongeveer 55% van de ouders van 6-jarigen geeft aan dit te doen, gaande van bijna nooit tot altijd, ten opzichte van 25% van de ouders van 12 jarigen. Ook een pak slaag geven wordt vaker gerapporteerd bij de cohorte 6-jarigen: ongeveer 12% van de ouders van 6-jarigen geeft aan dit te doen, gaande van bijna nooit tot altijd, in tegenstelling tot ongeveer 7% bij de cohorte 12-jarigen. Ouders van 12-jarigen rapporteren hun kind vaker door elkaar te schudden: ongeveer 15% van de ouders van 12-jarigen geeft aan dit te doen, gaande van bijna nooit tot altijd, in tegenstelling

tot ongeveer 10% van de ouders van 6-jarigen. Wat betreft 'materieel belonen', zullen ouders van 6-jarigen hun kinderen vaker snoep geven als beloning voor goed gedrag: ongeveer 40% geeft aan dit soms tot altijd te doen, ten opzichte van ongeveer 20% bij de ouders van 12-jarigen. Ouders van 12-jarigen laten hun kind vaker iets kopen: ongeveer 40% geeft aan dit soms tot altijd te doen, ten opzichte van ongeveer 30% bij de ouders van 6-jarigen. Voor psychologische controle wordt 'het proberen veranderen van gedachten en gevoelens' vaker gerapporteerd door ouders van 6-jarigen: ongeveer 40% geeft aan dit vaak of altijd te doen ten opzichte van ongeveer 5% bij de ouders van de 12-jarigen. Ouders van 12-jarigen brengen vaker vroegere fouten van hun kinderen ter sprake wanneer ze hen bekritisieren: 55% geeft aan dit te doen, gaande van weinig tot altijd, ten opzichte van 45% bij de ouders van de 6-jarigen.

Tabel 2 Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde opvoedingsgedragingen: SOG en SPC, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
POSITIEF OUDERLIJK GEDRAG							
Als mijn kind mij iets wil vertellen, maak ik tijd om er naar te luisteren	Tot	0,1	0,2	5,7	53,0	41,1	
	6j	0,0	0,2	4,3	54,4	41,2	^b
	12j	0,1	0,1	7,5	51,1	41,1	
Als mijn kind een probleem lijkt te hebben, bespreek ik samen met hem/haar wat er juist aan de hand is	Tot	0,2	0,4	6,5	47,0	46,0	
	6j	0,0	0,5	5,6	45,7	48,3	^b
	12j	0,3	0,2	7,6	48,8	43,0	
Ik praat 's avonds met mijn kind over de voorbije en de komende dag	Tot	1,2	8,4	27,2	43,9	19,3	
	6j	0,7	6,0	24,6	45,5	23,2	^a
	12j	1,8	11,6	30,4	41,9	14,2	
Als mijn kind een probleem heeft, bekijk ik samen met hem/haar welke verschillende oplossingen er mogelijk zijn	Tot	0,1	1,0	15,3	55,9	27,8	
	6j	0,1	1,3	15,3	56,1	27,1	^{n.s.}
	12j	0,0	0,6	15,2	55,6	28,7	
Ik vraag naar de hobby's en interesses van mijn kind	Tot	0,2	1,6	11,0	55,2	31,9	
	6j	0,2	1,5	9,5	54,7	34,3	^b
	12j	0,4	1,8	13,1	55,9	28,9	

Hoofdstuk 1

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
Als ik mijn kind terugzie na zijn/haar schooldag maak ik tijd om even met hem/haar bezig te zijn	Tot	0,1	2,3	16,6	47,1	33,9	
	6j	0,1	1,0	11,3	47,6	40,1	^a
	12j	0,1	4,1	23,5	46,5	25,7	
Ik geef mijn kind voor goed gedrag als beloning een complimentje, een knuffel of een schouderklopje	Tot	0,2	0,7	7,1	48,1	43,9	
	6j	0,2	0,4	3,7	45,6	50,2	^a
	12j	0,2	1,2	11,6	51,2	35,8	
Ik doe uitstapjes samen met mijn kind	Tot	0,2	2,7	25,2	57,4	14,5	
	6j	0,1	1,5	17,9	64,6	16,0	^a
	12j	0,3	4,2	34,8	48,1	12,6	
Ik geef mijn kind een pluim (een compliment) als hij/zij spontaan een karweitje doet of meehelpt	Tot	0,2	0,4	4,0	35,8	59,6	
	6j	0,1	0,2	2,0	31,7	65,9	^a
	12j	0,4	0,6	6,7	41,1	51,4	
Als mijn kind en ik een meningsverschil hebben, praat ik dat uit en zoek ik een oplossing, samen met mijn kind	Tot	0,4	1,7	18,9	50,9	28,0	
	6j	0,4	1,9	20,0	49,8	27,9	^{n.s.}
	12j	0,4	1,5	17,6	52,2	28,2	
Ik doe activiteiten samen met mijn kind, omdat ik weet dat mijn kind die activiteit graag samen met mij doet (bijvoorbeeld: een gezelschapspel spelen, samen winkelen,...)	Tot	0,1	3,2	26,9	54,3	15,4	
	6j	0,1	1,9	18,7	62,1	17,2	^a
	12j	0,2	5,0	37,6	44,2	13,0	

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
AANMOEDIGEN VAN ZELFSTANDIGHEID							
Ik leer mijn kind om zijn/haar problemen zelf op te lossen	Tot	3,2	6,3	49,1	38,5	2,9	
	6j	3,9	7,7	51,7	34,5	2,1	^a
	12j	2,3	4,4	45,8	43,7	3,8	
Ik leer mijn kind om zelf beslissingen te nemen	Tot	0,6	2,3	29,3	55,6	12,2	
	6j	0,9	3,2	34,7	51,2	10,1	^a
	12j	0,2	1,1	22,3	61,3	15,0	
Ik leer mijn kind dat het zelf verantwoordelijk is voor wat er met hem/haar gebeurt	Tot	4,6	10,9	42,5	35,7	6,3	
	6j	6,5	13,8	44,4	30,6	4,6	^a
	12j	2,1	7,0	40,0	42,3	8,6	
REGELS							
Ik leer mijn kind om beleefd te zijn op school	Tot	0,5	0,4	2,6	23,1	73,4	
	6j	0,1	0,3	2,7	23,5	73,4	^{n.s.}
	12j	1,0	0,6	2,5	22,6	73,4	
Ik leer mijn kind om zich aan afspraken te houden	Tot	0,3	0,5	4,9	50,3	44,0	
	6j	0,1	0,6	6,0	53,1	40,2	^a
	12j	0,5	0,3	3,6	46,6	49,0	
Ik vraag mijn kind om zich aan te passen aan de gewoonten in ons gezin	Tot	5,0	9,6	33,1	41,7	10,7	
	6j	5,5	10,7	32,6	40,8	10,3	^{n.s.}
	12j	4,2	8,2	33,7	42,7	11,1	

Hoofdstuk 1

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
Ik leer mijn kind om zich aan te passen aan de regels op school	Tot	0,4	1,7	6,1	46,1	45,8	
	6j	0,4	1,7	6,0	44,8	47,1	n.s.
	12j	0,5	1,7	6,1	47,7	44,0	
Ik spreek met mijn kind af fatsoenlijk om te gaan met zijn/haar spullen	Tot	0,2	1,2	6,2	50,5	41,9	
	6j	0,2	1,1	5,6	51,9	41,3	n.s.
	12j	0,4	1,3	7,0	48,8	42,6	
Ik maak met mijn kind afspraken over hoe hij/zij zich moet gedragen	Tot	9,2	24,3	32,1	24,7	9,7	
	6j	15,5	40,3	39,8	3,8	0,5	a
	12j	1,1	3,5	22,1	51,8	21,6	

STRAFFEN

Als mijn kind zich niet aan een afspraak gehouden heeft (bijv. te laat thuis komen zonder geldige reden, een taak niet uitvoeren), dan geef ik hem/haar een straf	Tot	6,2	24,2	46,5	19,5	3,5	
	6j	7,0	25,0	47,1	17,8	3,1	n.s.
	12j	5,3	23,1	45,8	21,8	4,0	
Als mijn kind iets gedaan heeft dat niet mag, gebeurt het dat ik daar geen straf laat op volgen	Tot	6,3	31,9	47,1	13,3	1,4	
	6j	7,7	34,3	45,0	11,8	1,1	a
	12j	4,5	28,7	49,8	15,3	1,8	
Als mijn kind tegenspreekt, liegt of ruzie maakt, laat ik daar een straf op volgen	Tot	5,1	20,5	42,3	25,0	7,2	
	6j	3,5	17,3	42,9	27,7	8,5	a
	12j	7,1	24,6	41,4	21,4	5,5	
Als mijn kind iets gedaan heeft wat niet mag, straf ik het door het iets leuks te ontnemen (bijv. geen TV kijken, huisarrest)	Tot	5,0	19,6	45,9	24,5	5,0	
	6j	3,6	18,1	45,9	27,0	5,4	a
	12j	6,8	21,5	45,9	21,4	4,4	

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
Als mijn kind ongehoorzaam is geweest, laat ik het als straf een taak uitvoeren	Tot	22,2	34,0	37,0	6,1	0,7	
	6j	24,4	36,1	33,7	5,2	0,6	^a
	12j	19,4	31,2	41,3	7,2	0,9	
Als mijn kind iets doet dat niet mag, geef ik hem/haar straf	Tot	6,7	25,3	45,6	18,9	3,4	
	6j	4,5	22,8	47,2	21,5	4,0	^a
	12j	9,6	28,6	43,6	15,5	2,7	

HARD STRAFFEN

Ik geef mijn kind een klap als het iets gedaan heeft dat niet mag	Tot	64,2	30,2	5,2	0,3	0,1	
	6j	56,6	36,3	6,6	0,4	0,1	^a
	12j	74,1	22,2	3,3	0,2	0,2	
Ik geef mijn kind een pak rammel als het ongehoorzaam is	Tot	82,2	15,7	1,9	0,3	0,0	
	6j	78,9	18,5	2,2	0,3	0,1	^a
	12j	86,4	12,0	1,4	0,2	0,0	
Ik schud mijn kind eens goed dooreen als we een ruzie hebben	Tot	87,8	10,1	1,7	0,3	0,0	
	6j	89,6	8,7	1,5	0,2	0,1	^{n.s.}
	12j	85,6	11,9	2,0	0,4	0,0	
Ik geef mijn kind een pak slaag als hij/zij zich niet aan een afspraak heeft gehouden	Tot	90,1	8,7	0,9	0,2	0,1	
	6j	88,2	10,5	1,1	0,1	0,1	^c
	12j	92,7	6,4	0,7	0,2	0,0	

Hoofdstuk 1

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
NEGEREN							
Als mijn kind iets doet dat niet mag, negeer ik hem/haar, ook al ben ik boos	Tot	36,4	31,2	27,0	4,5	0,9	
	6j	36,5	30,8	27,7	4,4	0,6	n.s.
	12j	36,1	31,8	26,2	4,7	1,2	
Als mijn kind iets doet wat niet mag, praat ik pas weer met hem/haar wanneer hij/zij zich beter gedraagt	Tot	38,8	26,5	22,1	10,5	2,2	
	6j	35,5	27,3	23,9	10,9	2,5	c
	12j	43,0	25,5	19,8	9,9	1,7	
Als mijn kind iets doet wat niet mag, reageer ik daar niet op	Tot	48,2	37,4	11,7	1,8	0,8	
	6j	49,2	38,0	10,8	1,5	0,5	n.s.
	12j	46,9	36,7	12,9	2,3	1,2	
Als mijn kind iets doet wat niet mag, praat ik niet meer met hem/haar totdat hij/zij zegt dat het hem/haar spijt	Tot	50,7	27,4	15,9	5,4	0,7	
	6j	48,5	27,3	16,8	6,6	0,8	c
	12j	53,6	27,5	14,6	3,7	0,5	
MATERIEEL BELONEN							
Ik geef mijn kind geld of een cadeautje als hij/zij iets gedaan heeft waarover ik tevreden ben	Tot	20,4	41,2	32,5	5,1	0,9	
	6j	19,7	41,0	33,1	5,3	0,9	n.s.
	12j	21,3	41,3	31,7	4,8	0,9	
Als mijn kind goed zijn/haar best gedaan heeft, laat ik iets extra toe	Tot	2,0	11,1	47,6	33,6	5,7	
	6j	1,3	10,7	46,6	34,9	6,5	c
	12j	2,9	11,7	48,8	31,9	4,6	

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
Ik laat mijn kind iets kopen als het iets goed gedaan heeft	Tot	25,7	38,8	31,1	3,7	0,7	
	6j	29,2	38,3	28,5	3,3	0,6	^a
	12j	21,0	39,5	34,4	4,3	0,8	
Ik geef mijn kind snoep als beloning bij goed gedrag	Tot	30,5	38,9	26,7	3,2	0,7	
	6j	20,5	40,5	33,7	4,5	0,8	^a
	12j	43,5	36,7	17,6	1,6	0,6	

PSYCHOLOGISCHE CONTROLE

Ik probeer de gedachten en gevoelens die mijn kind over de dingen heeft te veranderen	Tot	6,5	18,8	34,1	32,0	8,6	
	6j	1,0	3,5	27,3	53,4	14,7	^a
	12j	13,6	38,9	43,0	4,0	0,5	
Ik verander van onderwerp wanneer mijn kind iets te zeggen heeft	Tot	59,2	34,6	5,5	0,6	0,1	
	6j	58,2	35,3	5,8	0,6	0,1	^{n.s.}
	12j	60,4	33,7	5,1	0,7	0,1	
Ik onderbreek mijn kind	Tot	20,9	53,2	25,2	0,6	0,1	
	6j	19,5	55,0	24,9	0,5	0,1	^{n.s.}
	12j	22,7	51,0	25,5	0,8	0,0	
Ik geef mijn kind de schuld van de problemen van andere gezinsleden	Tot	82,5	15,0	2,1	0,2	0,2	
	6j	84,3	13,7	1,7	0,2	0,2	^{n.s.}
	12j	80,1	16,7	2,6	0,4	0,2	

Hoofdstuk 1

		Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	6-12
Ik breng vroegere fouten van mijn kind ter sprake, wanneer ik hem/haar bekritiseer	Tot	50,2	36,8	12,3	0,5	0,1	
	6j	53,6	35,9	10,1	0,4	0,1	^a
	12j	45,8	38,1	15,2	0,8	0,1	
Ik ben minder vriendelijk tegen mijn kind wanneer hij/zij de dingen niet op mijn manier ziet	Tot	47,5	38,8	12,7	0,9	0,1	
	6j	46,0	39,7	13,1	1,0	0,1	^{n.s.}
	12j	49,3	37,7	12,2	0,7	0,1	
Ik vermijd mijn kind aan te kijken, als hij/zij me teleurgesteld heeft	Tot	63,9	25,7	8,9	1,4	0,1	
	6j	62,5	25,7	10,2	1,5	0,1	^{n.s.}
	12j	65,6	25,7	7,3	1,3	0,1	
Als mijn kind mijn gevoelens gekwetst heeft, praat ik niet meer tegen hem/haar tot hij/zij me weer plezier doet	Tot	70,5	22,8	5,7	0,7	0,2	
	6j	71,9	21,7	5,6	0,5	0,2	^{n.s.}
	12j	68,7	24,2	5,9	1,0	0,2	

^{n.s.} niet significant ^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$ (na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 29 (0,9%) tot 60 (1,8%).

Aan de hand van factor- en betrouwbaarheidsanalyses is nagegaan of er ook binnen de JOnG!-steekproef evidentie is voor de SOG- en SPC-subschalen. Of met andere woorden, of het groeperen van een aantal items onder eenzelfde subschaal ook voor de JOnG!-steekproef zinvol is. Voor beide cohorten leek dit het geval. Enkel bij de ouderbevraging van de 6-jarigen is één item uit de subschaal regels ('Ik maak met mijn kind afspraken over hoe hij/zij zich moet gedragen') en één item uit de subschaal psychologische controle ('Ik probeer de gedachten en gevoelens die mijn kind over de dingen heeft te veranderen') verwijderd. Een uitgebreid overzicht van de psychometrische eigenschappen van SOG en SPC kan worden opgevraagd bij de auteurs. Het aantal missings voor de subschaalscores varieert voor de totale groep van 19 (0,6%) tot 43 (1,3%).

Tabellen 3 en 4 geven per cohorte een overzicht van relevante subschaalgegevens. Als we in het achterhoofd houden dat het bereik van de subschaalscores 1 tot 5 is, zien we ook hier voor beide leeftijdsgroepen hoge gemiddelde scores (*M*) voor positief ouderlijk gedrag en regels (komt voor beide subschalen overeen met vaak) en relatief hoge scores voor aanmoedigen van zelfstandigheid (komt overeen met soms). De daaropvolgend vaakst gerapporteerde gedragingen zijn straffen en materieel belonen (beide gemiddelden komen ongeveer overeen met soms). Negeren, hard straffen en psychologische controle worden gemiddeld genomen het minst vaak gerapporteerd (tussen nooit en weinig).

Verder is er sprake van relatief lage standaardafwijkingen, wat erop neerkomt dat individuele ouders weinig afwijken van de algemene gemiddelden.

Tabel 3 SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Positief ouderlijk gedrag	11	0,84	4,20	0,42	2,27	5,00	3,45	3,82	4,64	4,82
Aanmoedigen van zelfstandigheid	3	0,62	3,34	0,62	1,00	5,00	2,33	2,67	4,00	4,33
Regels	5	0,65	4,23	0,47	2,20	5,00	3,40	3,80	4,80	5,00
Straffen	6	0,78	2,96	0,62	1,00	5,00	2,00	2,33	3,50	4,00
Hard straffen	4	0,72	1,25	0,37	1,00	3,75	1,00	1,00	1,67	2,00
Negeren	4	0,60	1,92	0,64	1,00	4,50	1,00	1,25	2,75	3,00
Materieel belonen	4	0,70	2,48	0,62	1,00	5,00	1,50	1,75	3,00	3,50
Psychologische controle	7	0,70	1,55	0,40	1,00	3,57	1,00	1,14	2,00	2,29
Positief opvoedingsgedrag	19	0,82	3,92	0,36	2,38	4,97	3,31	3,56	4,29	4,49
Negatieve gedragscontrole	14	0,71	2,04	0,36	1,00	3,36	1,47	1,67	2,42	2,64

Tabel 4 SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Positief ouderlijk gedrag	11	0,86	4,04	0,48	1,63	5,00	3,27	3,55	4,55	4,82
Aanmoedigen van zelfstandigheid	3	0,63	3,60	0,56	1,00	5,00	2,67	3,00	4,00	4,53
Regels	6	0,70	4,19	0,48	1,20	5,00	3,33	3,67	4,67	4,83
Straffen	6	0,84	2,86	0,67	1,00	4,83	1,67	2,17	3,50	4,00
Hard straffen	4	0,73	1,18	0,33	1,00	3,50	1,00	1,00	1,50	2,00
Negeren	4	0,64	1,87	0,66	1,00	4,50	1,00	1,25	2,50	3,00
Materieel belonen	4	0,71	2,38	0,62	1,00	5,00	1,33	1,75	3,00	3,48
Psychologische controle	8	0,73	1,67	0,41	1,00	4,63	1,13	1,25	2,13	2,38
Positief opvoedingsgedrag	20	0,84	3,94	0,36	1,61	4,94	3,36	3,58	4,31	4,50
Negatieve gedragscontrole	14	0,76	1,97	0,39	1,00	3,40	1,36	1,58	2,36	2,67

Via t-toetsen voor onafhankelijke groepen (vergelijking van gemiddelden tussen twee onafhankelijke groepen) zijn per subschaal de gemiddelden van de twee cohorten vergeleken. Tabel 5 geeft een overzicht van de resultaten. Ouders van 12-jarigen tonen significant minder positief ouderlijk gedrag, straffen, hard straffen en materieel belonen dan ouders van 6-jarigen. Verder rapporteren ze meer psychologische controle en aanmoediging tot zelfstandigheid. De verschillen tussen de gemiddelde scores van beide leeftijdsgroepen zijn echter niet groot (ze variëren van 0,07 tot 0,26).

Als we kijken naar de hogere-orde subschalen positief opvoedingsgedrag en negatieve gedragscontrole is er enkel een significant verschil voor negatieve gedragscontrole, met ouders van 12-jarigen die deze gedragingen minder vaak stellen dan ouders van 6-jarigen. Het verschil is echter niet groot (0,07).

Tabel 5 SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschil

	Verschijscore: gemiddelde 6j- gemiddelde 12j*	t
Positief ouderlijk gedrag	0,16	10,18 ^a
Aanmoedigen van zelfstandigheid	-0,26	-12,57 ^a
Regels	0,04	2,18 ^{n.s.}
Straffen	0,09	4,13 ^a
Hard straffen	0,07	6,09 ^a
Negeren	0,05	2,16 ^{n.s.}
Materieel belonen	0,11	4,91 ^a
Psychologische controle	-0,12	-11,23 ^a
Positief opvoedingsgedrag	-0,02	-1,65 ^{n.s.}
Negatieve gedragscontrole	0,07	5,56 ^a

n.s. niet significant ^a $p < 0,001$ (na Bonferroni-correctie)

* positieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 6-jarigen en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 12-jarigen

1.2 Verband tussen ouder- en kindrapportage van opvoedingsgedrag

Opvoedingsgedrag van de ouder werd niet enkel gemeten aan de hand van zelfrapportage. De 12-jarige jongeren rapporteerden aan de hand van de SOG en SPC (kindversies)⁴ over het voorkomen van bepaalde opvoedingsgedragingen bij hun ouder (gaande van '1 = nooit' tot '5 = altijd'). Voor deze analyses werd een filter gebruikt: enkel die gezinnen waarvan het kind rapporteert over de opvoeding van de persoon die de oudervragenlijst invulde werden geïnccludeerd ($n = 1199$; 80%)⁵.

Tabel 6 geeft per item weer hoeveel procent van de jongeren antwoordt dat hun ouders dit opvoedingsgedrag respectievelijk 'nooit', 'weinig', 'soms', 'vaak' of 'altijd' stelt. In de twee laatste kolommen van de tabel wordt het verband tussen ouder- (12jP(arent)) en kindrapportage (12jS(elf)) weergegeven aan de hand van verschillen tussen gemiddelden en correlaties. Het aantal jongeren dat een vraag niet invulde, varieert van 61 (5,1%) tot 78 (6,5%). Deze missings worden niet verder opgenomen (we rapporteren zogenaamde valide percentages).

Wanneer we aan de hand van een gepaarde t-toets de verschillen tussen gemiddelden bekijken (in Tabel 6: M 12jS- M 12jP, waar positieve getallen duiden op een lager gemiddelde bij de ouders en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders), zien we dat ouders gemiddeld genomen significant meer positief ouderlijk

⁴ Omwille van een technische fout, vielen 13 SOG-items weg bij de jongeren-rapportage.

⁵ Aan de jongeren werd gevraagd om over het opvoedingsgedrag van hun moeder te rapporteren. Indien de jongere geen moeder heeft, of geen contact met haar heeft, kon hij/zij over iemand anders rapporteren. We includeerden in deze analyse 1186 jongere – moeder paren (98,9%); 9 jongere – vader paren (0,8%); 3 jongere – grootouder paren (0,2%); en 1 jongere – zus paar (0,1%).

gedrag rapporteren, minder negeren, minder materieel belonen en minder hard straffen. Wat betreft aanmoedigen van zelfstandigheid, regels en psychologische controle is de richting van de verschillen afhankelijk van het item. Bijvoorbeeld voor de items rond psychologische controle, rapporteren ouders vaker dan hun kinderen 'dat ze de gedachten en gevoelens van het kind veranderen' maar minder vaak 'van onderwerp veranderen wanneer het kind iets te zeggen heeft'.

Terwijl de gemiddelden ons iets zeggen over de absolute verschillen tussen ouder en kind, (bv: als een ouder zegt een bepaald gedrag vaak te vertonen, doet het kind dit dan ook?), geven correlaties ons informatie over de relatieve verschillen (bijvoorbeeld: als een ouder ten opzichte van de volledige groep een hoge score heeft, is dit dan ook zo volgens de beoordeling van hun kind?). Als we naar de correlaties kijken (in tabel: r), zien we significante correlaties tussen ouder- en kindrespons. Enkel het item 'ik vraag mijn kind om zich aan te passen aan de gewoonten in ons gezin' heeft een niet significante correlatie. Echter, voor de meeste items zijn de correlaties laag ($<0,3$). Men spreekt dan van zwakke verbanden. Enkel de items rond straffen en enkele items van positief ouderlijk gedrag hebben correlaties tussen 0,3 en 0,5. Men spreekt dan van een 'matig' verband.

Tabel 6 Overzicht van de door Vlaamse jongeren gerapporteerde opvoedingsgedragingen (SOG en SPC, percentages jongeren op itemniveau) + vergelijking met de ouderrapportage (SOG en SPC, verschilcores en Pearson correlatiecoëfficiënten)

	Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	M 12jS - M12jP	r
POSITIEF OUDERLIJK GEDRAG							
Als ik een probleem heb, bekijkt mijn .. samen met mij welke verschillende oplossingen er mogelijk zijn voor dat probleem	2,7	8,7	20,4	40,5	27,7	-0,32 ^a	0,32 ^a
Mijn ... vraagt naar mijn hobby's en naar wat ik leuk vind	4,3	11,6	23,6	36,8	23,7	-0,49 ^a	0,24 ^a
Als mijn ... mij terugziet na een schooldag maak hij/zij tijd om even met mij bezig te zijn	5,1	19,7	29,5	27,3	18,3	-0,62 ^a	0,32 ^a
Mijn ... geeft mij voor goed gedrag als beloning een complimentje, een knuffel of een schouderklopje	2,6	8,1	19,9	35,7	33,6	-0,35 ^a	0,24 ^a
Mijn ... doet uitstapjes samen met mij	3,0	15,0	35,7	35,3	11,0	-0,32 ^a	0,35 ^a
Mijn ... geeft mij een pluim (een compliment) als ik spontaan een karweitje doe of meehelp	2,3	5,5	15,9	33,8	42,5	-0,36 ^a	0,26 ^a
Als mijn ... en ik een meningsverschil of ruzie hebben, praat hij/zij dat uit mij en zoeken wij samen naar een oplossing	3,9	10,8	23,9	35,9	25,5	-0,39 ^a	0,26 ^a
Mijn ... doet activiteiten met mij, omdat hij/zij weet dat ik die activiteit graag samen met hem/haar doe (bv. een gezelschapsspel spelen, samen winkelen,...)	2,9	14,6	30,9	38,4	13,1	-0,22 ^a	0,37 ^a

Hoofdstuk 1

	Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	M 12jS - M12jP	r
AANMOEDIGEN VAN ZELFSTANDIGHEID							
Mijn ... leert mij om mijn problemen zelf op te lossen	1,1	4,7	32,4	48,7	13,0	0,27 ^a	0,14 ^a
Mijn ... leert mij dat ik zelf verantwoordelijk ben voor wat er met mij gebeurt	4,7	12,3	33,6	35,2	14,3	-0,05 ^{n.s.}	0,14 ^a
REGELS							
Mijn ... leert mij om mee te doen met de gewoonten in ons gezin	3,4	6,1	25,2	39,9	25,3	0,28 ^a	0,04
Mijn ... leert mij dat ik de regels op school moet naleven	3,4	6,5	15,2	35,2	39,7	-0,33 ^a	0,20 ^a
Mijn ... leert mij fatsoenlijk om te gaan met mijn spullen	1,2	2,4	13,1	41,3	42,0	-0,12 ^a	0,18 ^a
Mijn ... maakt met mij afspraken over hoe ik mij moet gedragen	3,9	13,2	27,1	37,4	18,4	-0,39 ^a	0,18 ^a
STRAFFEN							
Als ik iets gedaan heb dat niet mag, straft mijn ... mij door iets leuks te ontnemen (bijv. ik mag geen TV kijken, ik mag ergens niet naar toe gaan)	14,9	24,4	27,9	22,8	10,1	-0,03 ^{n.s.}	0,44 ^a
Als ik ongehoorzaam ben geweest, laat mijn ... me als straf een taak uitvoeren	24,2	32,6	28,4	10,7	4,1	-0,01 ^{n.s.}	0,31 ^a
Als ik iets doe dat niet mag, geeft mijn ... mij straf	14,9	25,2	32,7	20,0	7,1	0,08 ^{n.s.}	0,36 ^a
HARD STRAFFEN							
Mijn ... schudt mij eens goed dooreen als we een ruzie hebben	66,8	21,0	8,2	2,4	1,6	0,35 ^a	0,24 ^a
Mijn ... geeft mij een pak slaag als ik mij niet aan een afspraak heb gehouden	78,3	15,0	4,5	1,6	0,6	0,23 ^a	0,19 ^a
NEGEREN							
Als ik iets gedaan heb wat niet mag, praat mijn ... pas weer met mij als ik mij beter gedraag	32,8	30,4	21,9	10,4	4,5	0,23 ^a	0,21 ^a
Als ik iets doe wat niet mag, reageert mijn ... daar niet op	59,3	27,8	8,4	2,6	2,0	-0,12 ^b	0,11 ^b

	Nooit %	Weinig %	Soms %	Vaak %	Altijd %	M 12jS - M12jP	r
Als ik iets gedaan heb wat niet mag, praat mijn ... niet meer met mij totdat ik zeg dat het mij spijt	45,5	27,0	18,1	6,6	2,7	0,24 ^a	0,26 ^a
MATERIEEL BELONEN							
Als ik goed mijn best gedaan heb, laat mijn ... iets extra toe	5,2	14,4	34,9	33,5	12,0	0,11 ^{n.s.}	0,19 ^a
Mijn ... laat mij iets kopen als ik iets goed gedaan heb	12,6	24,4	40,1	16,7	6,2	0,56 ^a	0,30 ^a
Ik krijg van mijn ... snoep als beloning bij goed gedrag	30,2	33,4	27,2	6,9	2,3	0,41 ^a	0,29 ^a
PSYCHOLOGISCHE CONTROLE							
Mijn ... probeert mijn mening over dingen te veranderen	30,3	32,8	29,2	5,5	2,1	-0,21 ^a	0,17 ^a
Mijn ... begint over iets anders te praten, wanneer ik iets te zeggen heb	53,7	29,8	12,8	2,7	1,1	0,22 ^a	0,17 ^a
Mijn ... onderbreekt mij	40,0	37,4	17,5	3,9	1,2	-0,14 ^a	0,17 ^a
Mijn ... geeft mij de schuld van de problemen van andere gezinsleden	69,5	19,3	6,7	3,5	0,9	0,24 ^a	0,12 ^a
Wanneer mijn ... zegt dat ik iets fout doe, begint hij/zij ook over dingen die ik vroeger fout heb gedaan	48,9	28,3	14,4	6,1	2,2	0,15 ^a	0,18 ^a
Mijn ... is minder vriendelijk tegen mij, als ik het niet eens ben met hem/haar	49,4	31,2	13,4	5,0	1,1	0,15 ^a	0,13 ^b
Mijn ... kijkt mij niet meer aan, wanneer ik hem/ haar teleurgesteld heb	65,9	23,0	8,6	1,6	1,0	0,05 ^{n.s.}	0,17 ^a
Als ik mijn ... gekwetst heb, praat hij/zij niet meer tegen mij tot ik hem/haar weer plezier doe	58,3	25,2	12,0	3,0	1,5	0,26 ^a	0,18 ^a

^{n.s.} niet significant ^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ (na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 61 (5,1%) tot 78 (6,5%).

Na factor- en betrouwbaarheidsanalyses op de jongeren-data werd geen evidentie gevonden voor de onderscheiden constructen 'aanmoedigen van zelfstandigheid' en 'regels'. Ze worden dan ook niet verder opgenomen. Een uitgebreid overzicht van de psychometrische eigenschappen van de instrumenten kan worden opgevraagd bij de auteurs.

Tabel 7 geeft een overzicht van relevante subschaalgegevens voor de jongerendata. Het aantal missings varieert van 76 (5,1%) tot 102 (6,8%).

Tabel 7 SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: jongerenrapportage

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Positief ouderlijk gedrag	8	0,86	3,66	0,74	1,00	5,00	2,25	2,88	4,38	4,75
Aanmoedigen van zelfstandigheid										
Regels										
Straffen	3	0,76	2,68	0,94	1,00	5,00	1,00	1,67	3,67	4,33
Hard straffen	2	0,64	1,41	0,67	1,00	5,00	1,00	1,00	2,00	3,00
Negeren	3	0,68	2,09	0,97	1,00	5,00	1,00	1,00	3,00	4,00
Materieel belonen	3	0,65	2,77	0,80	1,00	5,00	1,33	2,00	3,67	4,00
Psychologische controle	8	0,82	1,74	0,61	1,00	5,00	1,00	1,13	2,34	3,00

Via t-toetsen voor gekoppelde paren (vergelijking van gemiddelden tussen twee groepen die niet-onafhankelijke individuen bevatten) vergelijken we per subschaal de gemiddelden van de jongeren met die van de ouders. Tabel 8 geeft een overzicht van de resultaten. In vergelijking met hun kinderen, rapporteren ouders significant meer positief ouderlijk gedrag en straffen en significant minder hard straffen, negeren, materieel belonen en psychologische controle.

De correlaties tonen zwakke verbanden ($< 0,3$) voor negeren en psychologische controle. Matige verbanden ($0,3 > r > 0,5$) worden vastgesteld voor positief ouderlijk gedrag, straffen, hard straffen en materieel belonen. Met andere woorden, wanneer een ouder ten opzichte van de volledige groep ouders een hoge (respectievelijk gemiddelde of lage) score heeft, zal dat zeker niet altijd ook voor het kind het geval zijn en vice versa.

Tabel 8 SOG en SPC, gegevens op subschaalniveau: vergelijking jongeren- en ouder rapportage

	<i>M 12jS- M 12jP*</i>	<i>r</i>
Positief ouderlijk gedrag	-0,39 ^a	0,43 ^a
Straffen	-0,16 ^a	0,44 ^a
Hard straffen	0,24 ^a	0,31 ^a
Negeren	0,23 ^a	0,26 ^a
Materieel belonen	0,41 ^a	0,35 ^a
Psychologische controle	0,09 ^a	0,25 ^a

^a $p < 0,001$ (na Bonferroni-correctie)

* positieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de jongeren en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders

2 Kencijfers pedagogisch besef

Pedagogisch besef wordt binnen JOnG! gemeten aan de hand van de Adult Adolescent Parenting Scale (AAPi; Connors, Whiteside-Mansell, Deere, Ledet, & Edwards, 2006). De AAPi is een oorspronkelijk Amerikaans instrument dat door de onderzoekers vertaald werd naar het Nederlands via een "translation/back-translation" procedure. Het bevat 40 uitspraken waarvoor de ouders op een vijf-puntenschaal (gaande van helemaal akkoord tot helemaal niet akkoord en een extra categorie 'weet niet' die gehercodeerd wordt als middencategorie) aanduiden in welke mate ze akkoord zijn. In de Amerikaanse versie worden de items gegroepeerd in vijf dimensies, namelijk 'ongepaste verwachtingen van kinderen', 'ouderlijk tekort aan empathie', 'sterk geloof in het gebruik van fysieke straffen', 'omkeren van kind- en ouderrollen', en 'onderdrukken van de kracht en onafhankelijkheid van kinderen'. In het onderzoek JOnG! wordt de AAPi afgenomen bij de ouders van de cohorte 6- en 12-jarigen.

Tabel 9 geeft een overzicht van de items van de AAPi (stellingen rond opvoedingsattitudes) en het percentage van de ouders dat aangeeft hiermee al dan niet akkoord te gaan of het niet te weten. Afhankelijk van het item, varieert het aantal missings in de totale groep van 25 (0,8%) tot 78 (2,3%). Deze missings worden niet verder opgenomen (we rapporteren zogenaamde valide percentages).

In de totale groep zien we verdeelde meningen voor items uit de dimensie 'ongepaste verwachtingen van het kind'. Voor sommige items wordt gemiddeld genomen het vaakst 'akkoord' gescoord (afhankelijk van het item door ongeveer 50% tot 65% van de ouders), terwijl dit voor andere items 'niet akkoord' is (afhankelijk van het item door ongeveer 40% tot 60% van de ouders). Inhoudelijk is er geen verband tussen items die gemiddeld genomen vaker 'akkoord' gescoord worden en items die vaker 'niet akkoord' krijgen.

Voor de items rond 'ouderlijk tekort aan empathie', stellen we vast dat de meeste ouders gemiddeld genomen 'niet akkoord' 'tot helemaal niet akkoord' zijn (ongeveer 70% tot 90%). Voor de items 'hoe sneller kinderen leren om zelf te eten, zich aan te kleden en naar het toilet te gaan, hoe beter het ze zal gaan als volwassenen' en 'een

kind af en toe laten slapen in het bed van de ouders is een slecht idee' zijn de meningen meer verdeeld.

De meeste ouders (ongeveer 85%) gaan 'niet akkoord' tot 'helemaal niet akkoord' met items die geloof in fysieke straf representeren (bijvoorbeeld: 'slaag krijgen leert kinderen het verschil tussen goed en slecht') en 'akkoord' tot 'helemaal akkoord' met items die het tegenovergestelde voorstellen (bijvoorbeeld: 'kinderen hebben discipline nodig, geen slaag'). Enkel voor het item 'slaag krijgen, leert kinderen dat anderen slaan goed is', zijn de meningen meer verdeeld.

Voor de items rond 'omkeren van kind- en ouderrollen' stellen ouders gemiddeld genomen 'niet akkoord' tot 'helemaal niet akkoord' te zijn (ongeveer 70% tot 90%). Enkel voor het item 'ouders zouden hun kind in vertrouwen moeten kunnen nemen' gaan ouders eerder wel 'akkoord' tot 'helemaal akkoord' (ongeveer 70%). Voor het item 'kinderen zouden hun ouders' beste vriend moeten zijn', zijn de meningen verdeeld tussen akkoord (ongeveer 30%) en niet akkoord (ongeveer 40%).

Voor de items met betrekking tot de dimensie 'onderdrukken van de kracht en onafhankelijkheid van kinderen' gaan de meeste ouders (ongeveer 90%) 'niet akkoord' tot 'helemaal niet akkoord' met items die dit onderdrukken bevorderen (bijvoorbeeld: 'Ouders die hun kinderen aanmoedigen om met hen te praten, zullen uiteindelijk niets dan geklaag van hen horen'), en akkoord tot helemaal akkoord met items die dit onderdrukken tegengaan (bijvoorbeeld: 'Kinderen moeten de vrijheid krijgen om veilig hun wereldje te verkennen'). Enkel voor het item 'Ouders die zichzelf goed verzorgen, zijn betere ouders' zijn de meningen meer verdeeld (ongeveer 55% van de ouders gaat 'helemaal akkoord' of 'akkoord' en ongeveer 35% gaat 'niet akkoord' of 'helemaal niet akkoord').

Chi-kwadraattoetsen wijzen voor alle dimensies, uitgezonderd 'ongepaste verwachtingen van kinderen' op significante cohortenverschillen op itemniveau. Als we de percentages bekijken, blijken voor de dimensies 'sterk geloof in gebruik van fysieke straffen' en 'ouderlijk tekort aan empathie' de cohortenverschillen voor alle items in dezelfde richting te liggen: ouders van 6-jarigen geloven meer in het gebruik van fysieke straffen (echter, voor geen enkele antwoordcategorie van de items die geloof in fysiek straffen representeren stijgt het verschil met de ouders van 12-jarigen boven 5%) en hebben significant lagere scores voor 'tekort aan empathie' (echter, voor geen enkele antwoordcategorie stijgt het verschil met de ouders van 12-jarigen boven 10%). Voor de dimensie 'omkeren van ouder-kindrollen', gaan ouders van 6-jarigen voor de meeste items vaker akkoord, (echter, het verschil met de ouders van 12-jarigen is voor geen enkele antwoordcategorie hoger dan 10%) enkel voor het item 'Kinderen die een jaar oud zijn moeten gevaarlijke dingen uit de weg kunnen gaan' gaan ouders van 12-jarigen vaker akkoord (ongeveer 20% van de ouders van 12-jarigen gaat helemaal akkoord tot akkoord ten opzichte van ongeveer 15% van de ouders van de 6-jarigen).

Tabel 9 Overzicht van het de door Vlaamse ouders gerapporteerde pedagogisch besef: AAPI, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)

		Helemaal akkoord %	Akkoord %	Weet niet %	Niet akkoord %	Helemaal niet Akkoord %	6-12
ONGEPASTE VERWACHTINGEN VAN KINDEREN							
Eigenwijze kinderen moet worden geleerd naar hun ouders te luisteren	Tot	15,0	65,0	5,0	13,1	2,0	
	6j	15,6	66,3	5,1	11,2	1,8	n.s.
	12j	14,2	63,3	4,8	15,4	2,3	
Strikte discipline is de beste manier om kinderen groot te brengen	Tot	4,5	31,5	4,8	41,7	17,5	
	6j	4,2	31,0	4,8	42,0	18,1	n.s.
	12j	4,9	32,2	4,8	41,3	16,8	
Goede kinderen zijn altijd gehoorzaam aan hun ouders	Tot	2,2	16,1	4,0	61,7	15,9	
	6j	1,7	15,0	4,2	61,6	17,4	n.s.
	12j	2,8	17,5	3,8	61,8	14,0	
Ouders moeten hun kinderen stimuleren om het beter te doen	Tot	20,5	60,7	2,8	13,8	2,3	
	6j	21,5	59,3	2,7	14,3	2,3	n.s.
	12j	19,2	62,5	2,9	13,3	2,2	
Kinderen leren respect te hebben door strikte discipline	Tot	2,7	30,1	6,1	44,7	16,4	
	6j	2,6	30,0	6,6	44,8	16,0	n.s.
	12j	2,9	30,4	5,4	44,5	16,8	
Kinderen moeten doen wat hen gezegd wordt, zo simpel is het	Tot	2,3	35,8	4,0	46,3	11,5	
	6j	2,2	38,2	3,7	45,0	11,0	n.s.
	12j	2,5	32,7	4,4	48,1	12,3	

Hoofdstuk 1

		Helemaal akkoord %	Akkoord %	Weet niet %	Niet akkoord %	Helemaal niet Akkoord %	6-12
Kinderen moet worden geleerd hun ouders altijd te gehoorzamen	Tot	4,1	51,8	3,8	33,4	6,8	
	6j	3,7	55,0	3,6	31,2	6,6	n.s.
	12j	4,7	47,6	4,2	36,3	7,2	
OUDERLIJK TEKORT AAN EMPATHIE							
Hoe sneller kinderen leren om zelf te eten, zich aan te kleden en naar het toilet te gaan, hoe beter het ze zal gaan als volwassenen	Tot	7,7	29,8	13,2	39,0	10,3	
	6j	7,4	29,7	13,6	39,5	9,9	n.s.
	12j	8,2	29,9	12,7	38,5	10,8	
Baby's moeten leren rekening te houden met de behoeften van hun moeder	Tot	0,6	5,6	4,0	30,3	59,4	
	6j	0,6	5,2	4,0	30,7	59,4	n.s.
	12j	0,6	6,2	4,0	29,8	59,4	
Kinderen hebben de verantwoordelijkheid hun ouders te plezieren	Tot	1,1	7,9	4,1	50,6	36,3	
	6j	1,0	6,6	4,2	46,9	41,2	a
	12j	1,2	9,6	3,9	55,4	29,9	
Kinderen moeten hun gevoelens voor zichzelf houden	Tot	0,4	0,9	0,1	27,4	71,1	
	6j	0,4	0,8	0,1	23,9	74,8	a
	12j	0,5	1,1	0,2	31,9	66,3	
Een goed kind slaapt de hele nacht door	Tot	3,2	14,7	6,6	49,7	25,7	
	6j	3,3	14,3	6,4	48,5	27,5	n.s.
	12j	3,2	15,2	6,9	51,3	23,4	
Kinderen die zich zeker voelen verwachten vaak te veel als ze opgroeien	Tot	0,9	13,8	21,2	47,2	16,9	
	6j	1,0	12,6	23,7	45,5	17,1	b
	12j	0,8	15,4	17,9	49,4	16,6	

		Helemaal akkoord %	Akkoord %	Weet niet %	Niet akkoord %	Helemaal niet Akkoord %	6-12
	Tot	3,3	15,1	10,3	48,4	23,0	
Er is niets erger dan een eigenwijs kind van twee jaar	6j	2,4	14,2	9,7	48,9	24,7	n.s.
	12j	4,4	16,3	11,1	47,6	20,7	
	Tot	0,7	4,9	2,3	52,5	39,6	
Kinderen horen te weten wat hun ouders nodig hebben zonder dat hen dat verteld wordt	6j	0,4	3,3	2,2	49,7	44,3	a
	12j	1,1	6,9	2,4	56,2	33,4	
	Tot	8,7	28,0	3,9	48,8	10,6	
Een kind af en toe laten slapen in het bed van de ouders is een slecht idee	6j	8,5	27,5	3,6	50,3	10,2	n.s.
	12j	8,9	28,8	4,3	46,9	11,1	
	Tot	0,8	7,1	3,2	54,9	34,1	
"Omdat ik het zeg" is de enige reden die een ouder hoeft te geven	6j	0,7	7,0	3,6	56,1	32,5	n.s.
	12j	0,8	7,2	2,6	53,3	36,0	
STERK GELOOF IN GEBRUIK VAN FYSIEKE STRAFFEN							
	Tot	22,2	51,5	4,8	17,0	4,5	
Een kind de kamer uitsturen ('time out') is een effectieve manier van straffen	6j	27,9	50,9	4,6	13,3	3,2	a
	12j	14,8	52,1	4,9	21,9	6,3	
	Tot	0,6	2,0	1,9	30,0	65,5	
Slaag krijgen leert kinderen het verschil tussen goed en slecht	6j	0,5	2,2	1,9	31,5	63,9	n.s.
	12j	0,6	1,8	1,9	28,0	67,7	
	Tot	57,4	40,7	0,5	1,1	0,4	
Kinderen kunnen goede discipline leren zonder dat ze geslagen worden	6j	56,9	41,0	0,5	1,2	0,3	n.s.
	12j	57,9	40,2	0,6	0,8	0,5	

Hoofdstuk 1

		Helemaal akkoord %	Akkoord %	Weet niet %	Niet akkoord %	Helemaal niet Akkoord %	6-12
	Tot	1,4	7,8	7,2	28,0	55,7	
Een goed pak slaag heeft nog nooit iemand kwaad gedaan	6j	1,3	8,0	7,8	26,3	56,5	n.s.
	12j	1,5	7,5	6,4	30,1	54,6	
	Tot	1,4	7,8	7,2	28,0	55,7	
Een kind slaan uit liefde is iets anders dan een kind slaan uit woede	6j	1,3	8,0	7,8	26,3	56,5	n.s.
	12j	1,5	7,5	6,4	30,1	54,6	
	Tot	1,3	10,0	4,6	44,8	39,4	
Een bepaalde hoeveelheid angst is nodig bij kinderen om hun ouders te respecteren	6j	1,2	9,1	4,9	45,3	39,4	n.s.
	12j	1,5	11,1	4,0	44,1	39,3	
	Tot	10,9	22,4	5,7	19,0	42,1	
Slaag krijgen leert kinderen dat anderen slaan goed is	6j	12,8	25,0	6,3	17,8	38,1	a
	12j	8,3	19,0	5,0	20,4	47,3	
	Tot	0,5	8,6	3,8	36,0	51,2	
Soms is slaan het enige dat helpt	6j	0,5	9,8	3,8	34,2	51,7	n.s.
	12j	0,5	6,9	3,8	38,2	50,6	
	Tot	0,6	13,2	4,7	33,4	48,1	
Een pak slaag is OK als laatste redmiddel	6j	0,6	14,7	4,5	31,2	49,0	n.s.
	12j	0,6	11,3	4,9	36,3	47,0	
	Tot	25,8	67,9	2,0	3,8	0,5	
Kinderen hebben discipline nodig, geen slaag	6j	26,1	68,6	1,6	3,3	0,3	n.s.
	12j	25,5	66,9	2,5	4,4	0,8	

		Helemaal akkoord %	Akkoord %	Weet niet %	Niet akkoord %	Helemaal niet Akkoord %	6-12
Een goed pak slaag laat het kind weten dat de ouder het echt meent	Tot	0,4	5,4	3,3	37,9	53,0	
	6j	0,3	5,6	3,5	38,4	52,2	n.s.
	12j	0,6	5,2	3,0	37,3	54,0	
OMKEREN VAN KIND- EN OUDERROLLEN							
Kinderen die een jaar oud zijn moeten gevaarlijke dingen uit de weg kunnen gaan	Tot	5,2	12,7	6,3	38,3	37,5	
	6j	4,3	12,1	6,8	41,8	35,1	a
	12j	6,3	13,4	5,7	33,9	40,7	
Als vader er niet is moet de zoon de man in huis worden	Tot	0,5	1,2	1,7	37,7	58,9	
	6j	0,5	1,0	1,5	34,5	62,5	b
	12j	0,5	1,3	2,0	41,9	54,3	
Kinderen moeten manieren weten om het hun ouders na een dag hard werken naar de zin te maken	Tot	0,7	6,9	3,4	42,3	46,7	
	6j	0,6	4,9	3,3	40,3	50,9	a
	12j	0,8	9,6	3,5	45,0	41,2	
Kinderen zouden verantwoordelijk moeten zijn voor het welzijn van hun ouders	Tot	0,5	2,3	2,9	39,3	55,1	
	6j	0,4	1,6	2,9	36,3	58,7	a
	12j	0,5	3,1	2,9	43,1	50,4	
Ouders zouden hun kinderen in vertrouwen moeten kunnen nemen	Tot	21,6	50,5	5,4	17,1	5,4	
	6j	20,7	46,8	6,4	19,1	6,9	a
	12j	22,7	55,3	4,1	14,5	3,5	
Een goed kind zal beide ouders troosten als die ruzie hebben gehad	Tot	2,0	14,4	15,4	40,5	27,7	
	6j	1,9	13,7	15,7	40,1	28,6	n.s.
	12j	2,0	15,3	15,1	41,1	26,5	

Hoofdstuk 1

		Helemaal akkoord %	Akkoord %	Weet niet %	Niet akkoord %	Helemaal niet Akkoord %	6-12
	Tot	12,3	28,9	7,7	39,0	12,1	
Kinderen zouden hun ouders' beste vriend moeten zijn	6j	11,7	29,0	8,0	38,5	12,8	n.s.
	12j	12,9	28,7	7,4	39,7	11,2	
ONDERDRUKKEN KRACHT EN ONAFHANKELIJKHEID VAN KINDEREN							
	Tot	39,8	53,1	2,0	4,3	0,8	
Kinderen moeten de vrijheid krijgen om veilig hun wereldje te verkennen	6j	44,1	50,1	1,9	3,1	0,7	a
	12j	34,2	56,9	2,2	5,9	0,8	
	Tot	10,5	44,3	10,8	27,9	6,6	
Ouders die zichzelf goed verzorgen zijn betere ouders	6j	11,2	44,8	9,4	29,0	5,5	c
	12j	9,4	43,5	12,7	26,4	8,0	
	Tot	36,5	53,9	2,6	5,5	1,5	
Kinderen moeten zindelijk gemaakt worden als ze daar aan toe zijn en niet eerder	6j	40,3	50,4	2,8	4,9	1,6	a
	12j	31,6	58,5	2,2	6,2	1,4	
	Tot	1,9	8,0	5,5	50,1	34,6	
Kinderen die geprezen worden krijgen een te hoge dunk van zichzelf	6j	1,8	7,2	5,6	47,5	37,9	b
	12j	2,0	9,0	5,3	53,4	30,3	
	Tot	1,2	2,3	3,6	40,5	52,4	
Ouders die hun kinderen aanmoedigen om met hen te praten zullen uiteindelijk niets dan geklaag van hen horen	6j	1,2	1,9	3,8	37,9	55,3	n.s.
	12j	1,3	2,9	3,4	43,8	48,6	

n.s. niet significant ^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$ (na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 25 (0,8%) tot 78 (2,3%).

Via factor- en betrouwbaarheidsanalyses is de evidentie voor vijf onderscheiden subschalen binnen de JOnG!-steekproef nagegaan. Enkel de subschaal 'sterk geloof in het gebruik van fysieke straffen' kon bij beide cohorten behouden blijven. Een uitgebreid overzicht van de psychometrische eigenschappen van de AAPI kan worden opgevraagd bij de auteurs. Het aantal missings voor de subschaalscore is 39 (1,2%) voor de totale groep ouders.

Tabel 10 en 11 geven per cohorte een overzicht van relevante subschaalgegevens. Aangezien het bereik van deze subschaal 1 tot 5 is, kunnen we stellen dat in beide leeftijdsgroepen de gemiddelde score (*M*) relatief hoog is (komt ongeveer overeen met 'niet akkoord'), wat erop wijst dat de meeste ouders niet sterk geloven in het gebruik van fysieke straffen. Verder is er sprake van relatief lage standaardafwijkingen (ongeveer 0,5), wat erop neerkomt dat individuele ouders weinig afwijken van dit algemene gemiddelde (dit merken we ook in tabel 9 op).

Tabel 10 AAPI, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Sterk geloof in fysieke straffen	7	0,84	4,36	0,62	1,83	5,00	3,14	3,71	5,00	5,00

Tabel 11 AAPI, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Sterk geloof in fysieke straffen	6	0,81	4,39	0,59	1,83	5,00	3,33	3,83	5,00	5,00

Ook voor de AAPI gingen we aan de hand van een t-toets voor onafhankelijke groepen (vergelijking van gemiddelden tussen twee onafhankelijke groepen) het verband tussen de gemiddelden van de twee cohorten na. Tabel 12 geeft een overzicht van de resultaten. Het cohortenverschil voor de subschaal 'sterk geloof in fysieke straffen' is niet significant.

Tabel 12 AAPI, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschillen

	Verschilscore: gemiddelde 6j- gemiddelde 12j*	<i>t</i>
Sterk geloof in fysieke straffen	0,03	-1,67 ^{n.s.}

^{n.s.} niet significant

* positieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 6-jarigen en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 12-jarigen

3 Kencijfers subjectieve beleving van de opvoedingssituatie

De subjectieve beleving van de opvoedingssituatie is gemeten met de Nijmeegse Vragenlijst Opvoeding Situatie (NVOS; Wels & Robbroeckx, 1996). Drie NVOS-subschalen werden geselecteerd die inhoudelijk het dichtst aanleunden bij wat we wilden meten, namelijk opvoedingsstress (een specifieke vorm van stress die ervaren wordt door de ouder en voortvloeit uit de eisen van het ouder zijn) en draagkracht in de opvoeding (al dan niet het gevoel hebben de opvoeding aan te kunnen). De drie subschalen zijn 'aankunnen', 'problemen hebben' en 'het kind is een belasting'. De eerste subschaal kunnen we zien als representatief voor draagkracht, de twee andere representeren opvoedingsstress. In totaal bevat de NVOS 22 items die door de ouder gescoord worden op een vijf-puntenschaal. De antwoordcategorieën variëren afhankelijk van het item. Verder zijn er aan de ouders ook volgende vragen gesteld: 'maakte u zich de laatste twee weken zorgen omtrent de opvoeding van uw 6- (12-) jarige kind?' en 'maakte u zich het afgelopen jaar zorgen omtrent de opvoeding van uw 6- (12-) jarige kind?'. De ouders antwoorden op een vijf-puntenschaal gaande van '(helemaal) niet' tot 'heel veel'. De NVOS en de twee vragen rond zorgen zijn afgenomen bij de ouders van de cohorte 6- en 12-jarigen.

Tabel 13 geeft een overzicht van de items van de NVOS (stellingen rond opvoedingsbeleving) en het percentage ouders dat aangeeft dat deze stellingen al dan niet toepasbaar zijn op hun situatie. Afhankelijk van het item, varieert het aantal missings van 37 (1,1%) tot 181 (5,4%). Deze missings worden niet verder opgenomen (we rapporteren zogenaamde valide percentages).

Voor de totale groep zien we dat in verband met de stellingen van de subschaal 'belasting', de grote meerderheid van de ouders (ongeveer 75% tot 90%) aangeeft het kind weinig of niet als een belasting te ervaren.

Ook voor de items van de subschaal 'problemen hebben' is dat zo. Enkel voor het item 'ik reageer soms zo fel op, dat ik er achteraf spijt van heb' zijn de meningen meer verdeeld: ongeveer 25% van de ouders geeft aan dat dit (helemaal) niet slaat op zijn/haar situatie en ongeveer 50% geeft aan dat dit (helemaal) slaat op zijn/haar situatie.

Wat betreft 'aankunnen', ligt het percentage ouders dat aangeeft de opvoeding 'goed' tot 'zeer goed' aan te kunnen hoog (afhankelijk van het item rond de 85% à 90%), enkel voor het item 'De opvoeding van vergt veel van mijn krachten', daalt dit percentage naar 75%.

Ongeveer 72% van de ouders zegt zich helemaal geen zorgen gemaakt te hebben over de opvoeding gedurende de laatste twee weken. Voor zorgen over de opvoeding het afgelopen jaar, daalt het percentage naar ongeveer 66%. Ongeveer 19% heeft zich een beetje zorgen gemaakt over de opvoeding de afgelopen twee weken, ongeveer 24% maakte zich een beetje zorgen het afgelopen jaar.

Chi-kwadraattoetsen wijzen voor slechts zes items op significante cohortenverschillen. Als we de percentages bekijken, zien we dat ouders van 6-jarigen aangeven minder problemen en belasting te ervaren en de opvoeding van hun kind beter aan te kunnen. De verschillen in percentages tussen cohorten stijgen per antwoordcategorie nooit boven de 12%.

Tabel 13 Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde opvoedingsbeleving: NVOS, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)

		%	%	%	%	%
BELASTING						6-12
Alles bij elkaar genomen valt de opvoeding van wel mee		Dat is absoluut niet zo	Dat is niet zo	Ik aarzel of dat zo is	Dat is zo	Dat is absoluut zo
	Tot	0,5	2,9	6,2	43,0	47,4
	6j	0,5	2,8	6,0	42,1	48,7 ^{n.s.}
	12j	0,5	3,0	6,5	44,2	45,8
De opvoeding van kost mij zoveel energie, dat anderen (bijv. partner of kinderen) wel eens te kort komen		Dat slaat helemaal niet op mij	Dat slaat niet op mij	Ik aarzel of dat wel op mij slaat	Dat slaat op mij	Dat slaat helemaal op mij
	Tot	51,2	33,7	8,6	5,3	1,2
	6j	47,5	36,6	9,4	5,4	1,1 ^b
	12j	56,1	30,0	7,5	5,1	1,3
Het opvoeden van is voor mij een hele belasting		Absoluut onjuist	Onjuist	Min of meer onjuist	Juist	Absoluut juist
	Tot	56,4	30,8	8,5	3,6	0,7
	6j	54,3	32,9	8,7	3,7	0,5 ^{n.s.}
	12j	59,3	28,0	8,4	3,4	0,9
..... zorgt voor problemen in de opvoeding		Dat moet ik beslist ontkennen	Dat moet ik ontkennen	Ik aarzel of dat zo is	Dat moet ik toegeven	Dat moet ik beslist toegeven
	Tot	65,0	23,9	6,8	3,9	0,4
	6j	64,9	23,8	7,0	4,0	0,3 ^{n.s.}
	12j	65,1	24,1	6,5	3,9	0,5

Hoofdstuk 1

..... is geen eenvoudig kind om op te voeren	Helemaal mee eens	Mee eens	Ik aarzel tussen mee eens en oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens
Tot	5,9	8,2	8,2	19,7	58,0
6j	5,0	9,3	8,1	20,9	56,8 n.s.
12j	7,2	6,8	8,3	18,2	59,5
In de opvoeding van worden te hoge eisen aan mij gesteld	Helemaal mee eens	Mee eens	Ik aarzel tussen mee eens en oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens
Tot	58,8	30,8	6,8	2,3	1,4
6j	56,7	33,1	6,8	2,3	1,1 n.s.
12j	61,6	27,7	6,7	2,2	1,7
... is een gemakkelijk op te voeren kind	Helemaal mee eens	Mee eens	Ik aarzel tussen mee eens en oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens
Tot	2,9	7,9	13,5	32,5	43,2
6j	2,7	9,1	13,5	32,2	42,4 n.s.
12j	3,2	6,4	13,4	32,8	44,2
PROBLEMEN HEBBEN					
..... en ik hebben weinig woorden nodig om elkaar te begrijpen	Dat is absoluut niet zo	Dat is niet zo	Ik aarzel of dat zo is	Dat is zo	Dat is absoluut zo
Tot	1,1	5,5	11,6	62,1	19,6
6j	,8	5,6	11,7	61,4	20,6 n.s.
12j	1,5	5,5	11,5	63,2	18,4

	Dat is absoluut niet zo	Dat is niet zo	Ik aarzel of dat zo is	Dat is zo	Dat is absoluut zo
Als iemand anders een dag met zou doorbrengen, blijkt hoe moeilijk de opvoeding van is					
Tot	60,1	30,3	5,0	4,1	0,5
6j	58,2	30,7	5,5	5,0	0,6 n.s.
12j	62,6	29,7	4,4	2,8	0,5
	Dat is absoluut niet zo	Dat is niet zo	Ik aarzel of dat zo is	Dat is zo	Dat is absoluut zo
Het eerste het beste probleem met is voldoende om mij de rest van de dag gespannen te voelen					
Tot	39,9	45,2	8,9	5,3	0,8
6j	43,3	44,7	7,3	4,0	0,7 a
12j	35,5	45,8	11,0	6,9	0,8
	Dat slaat helemaal niet op mij	Dat slaat niet op mij	Ik aarzel of dat wel op mij slaat	Dat slaat op mij	Dat slaat helemaal op mij
Ik reageer soms zo fel op, dat ik er achteraf spijt van heb					
Tot	5,9	21,6	20,6	34,4	17,5
6j	6,2	23,1	20,7	33,3	16,7 n.s.
12j	5,5	19,6	20,5	35,9	18,5
	Dat geldt voor mij heel sterk	Dat geldt voor mij wel	Ik aarzel of dat wel voor mij geldt	Dat geldt niet voor mij	Dat geldt helemaal niet voor mij
Ik ben blij wanneer voor enige tijd de deur uit is (naar school, naar vriendjes of vriendinnetjes, buiten spelen, logeren, e.d.)					
Tot	0,6	8,9	11,3	40,3	38,8
6j	0,6	10,5	13,9	42,6	32,4 a
12j	0,6	6,9	8,0	37,3	47,2
	Dat geldt voor mij heel sterk	Dat geldt voor mij wel	Ik aarzel of dat wel voor mij geldt	Dat geldt niet voor mij	Dat geldt helemaal niet voor mij
De opvoeding van maakt dat ik me soms zo machteloos voel					
Tot	1,0	7,4	9,4	33,9	48,2
6j	0,8	7,2	9,9	33,7	48,4 n.s.
12j	1,3	7,8	8,8	34,1	48,0

Hoofdstuk 1

De opvoeding van geeft zoveel problemen, dat ik het niet lang meer volhoud		Dat geldt voor mij heel sterk	Dat geldt voor mij wel	Ik aarzel of dat wel voor mij geldt	Dat geldt niet voor mij	Dat geldt helemaal niet voor mij
	Tot	0,4	0,5	1,7	23,3	74,1
	6j	0,4	0,4	1,2	23,1	74,9 n.s.
	12j	0,4	0,6	2,4	23,6	73,1
AANKUNNEN						
Ik heb het gevoel dat ik de opvoeding van goed aankan		Dat is absoluut niet zo	Dat is niet zo	Ik aarzel of dat zo is	Dat is zo	Dat is absoluut zo
	Tot	0,4	2,4	8,5	50,7	37,9
	6j	0,4	2,2	8,4	49,5	39,6 n.s.
	12j	0,4	2,8	8,7	52,3	35,9
De situatie met groeit me volledig boven het hoofd, het loopt uit de hand		Dat is absoluut niet zo	Dat is niet zo	Ik aarzel of dat zo is	Dat is zo	Dat is absoluut zo
	Tot	75,2	21,1	2,4	0,9	0,4
	6j	78,1	18,9	1,7	0,9	0,4 b
	12j	71,4	23,9	3,3	1,0	0,4
Ik kan dit kind niet hanteren, met de beste wil van de wereld niet		Dat slaat helemaal niet op mij	Dat slaat niet op mij	Ik aarzel of dat wel op mij slaat	Dat slaat op mij	Dat slaat helemaal op mij
	Tot	78,8	17,0	2,8	0,9	0,6
	6j	78,8	16,5	2,8	1,0	0,9 n.s.
	12j	78,7	17,5	2,7	0,8	0,3
Ze moesten maar in een tehuis plaatsen of zoiets		Beslist niet	Nee	Misschien	Ja	Beslist
	Tot	94,5	4,9	0,5	0,1	0,0
	6j	95,0	4,5	0,4	0,1	0,0 n.s.
	12j	93,9	5,4	0,6	0,1	0,0

	Beslist	Ja	Misschien	Nee	Beslist niet	
Natuurlijk zijn er wel eens wrijvingen met, maar over het algemeen kan ik de opvoeding van best aan	Tot	73,7	23,4	2,2	0,3	0,4
	6j	70,0	25,5	3,7	0,6	0,3 ^{n.s.}
	12j	72,1	24,3	2,9	0,4	0,3
	Dat geldt voor mij heel sterk	Dat geldt voor mij wel	Ik aarzel of dat wel voor mij geldt	Dat geldt niet voor mij	Dat geldt helemaal niet voor mij	
De opvoeding van vergt veel van mijn krachten	Tot	1,5	12,7	12,8	41,2	31,8
	6j	1,1	8,6	8,6	36,5	45,2 ^a
	12j	1,3	10,9	11,0	39,2	37,6
	Dat moet ik beslist toegeven	Dat moet ik toegeven	Ik aarzel of dat zo is	Dat moet ik ontkennen	Dat moet ik beslist ontkennen	
Ik vind dat ik de greep op geleidelijk aan verlies	Tot	0,3	1,7	5,4	33,1	59,6
	6j	0,3	1,0	4,2	31,3	63,2 ^a
	12j	0,4	2,6	6,9	35,3	54,8
	Dat moet ik beslist toegeven	Dat moet ik toegeven	Ik aarzel of dat zo is	Dat moet ik ontkennen	Dat moet ik beslist ontkennen	
Ook als ouder voel je wel eens: "Nu kan ik dit kind geen moment meer uitstaan"	Tot	0,9	8,5	8,0	29,2	53,4
	6j	0,8	9,2	8,4	30,8	50,8 ^{n.s.}
	12j	1,1	7,6	7,4	27,1	56,8

Hoofdstuk 1

ZORGEN		(helemaal) Niet	Een beetje	Nogal	Veel	Heel veel
Maakte u zich de laatste twee weken zorgen omtrent de opvoeding van uw 6- (12-) jarige kind?	Tot	72,6	18,9	5,4	1,8	1,2
	6j	72,6	19,0	5,5	1,9	1,0 ^{n.s.}
	12j	72,6	18,8	5,3	1,8	1,5
Maakte u zich het afgelopen jaar zorgen omtrent de opvoeding van uw 6- (12-) jarige kind?	Tot	66,3	23,8	5,9	2,4	1,6
	6j	66,0	23,9	6,2	2,4	1,5 ^{n.s.}
	12j	66,6	23,7	5,4	2,5	1,8

n.s. niet significant ^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$ (na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 37 (1,1%) tot 181 (5,4%).

Via factor- en betrouwbaarheidsanalyses is ook binnen JOnG! evidentie gevonden voor de drie NVOS-subschalen. Een uitgebreid overzicht van de psychometrische eigenschappen kan worden opgevraagd bij de auteurs. Het aantal missings voor de subschaalscores 'aankunnen', 'problemen' en 'belasting' is voor de totale groep respectievelijk 36 (1,1%), 45 (1,4%) en 38 (1,1%).

Tabel 14 en 15 geven per cohorte een overzicht van subschaalgegevens. Het reële bereik is 1 tot 5. We zien dat ouders van kinderen/jongeren van beide cohorten gemiddeld genomen aangeven de opvoeding goed aan te kunnen (op stellingen rond de opvoeding aankunnen antwoorden ouders gemiddeld genomen tussen 'dat is zo' en 'dat is absoluut zo') en weinig problemen en belasting te ervaren (op stellingen rond belasting antwoorden ouders gemiddeld genomen ongeveer 'dat is niet zo'). Ook hier zijn de standaardafwijkingen laag (tussen 0,5 en 0,6), enkel voor de subschaal 'belasting' is ze iets groter (ongeveer 0,7). Of met andere woorden, voor de subschaal belasting, zijn er grotere inter-individuele verschillen.

Ook voor de NVOS gingen we aan de hand van t-toetsen voor onafhankelijke groepen (vergelijking van gemiddelden tussen twee onafhankelijke groepen) de significantie van de cohortenverschillen op subschaalniveau na. Tabel 16 geeft een overzicht van de resultaten. De cohortenverschillen zijn niet significant.

Hoofdstuk 1

Tabel 14 NVOS, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Aankunnen	8	0,81	4,50	0,47	2,25	5,00	3,50	4,00	5,00	5,00
Problemen hebben	7	0,76	1,88	0,57	1,00	4,57	1,14	1,29	2,43	3,00
Het kind is een belasting	7	0,86	1,71	0,69	1,00	4,71	1,00	1,00	2,43	3,14

Tabel 15 NVOS, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Aankunnen	8	0,86	4,51	0,52	2,00	5,00	3,38	4,00	5,00	5,00
Problemen hebben	7	0,78	1,85	0,59	1,00	4,00	1,14	1,29	2,43	3,00
Het kind is een belasting	7	0,87	1,68	0,71	1,00	4,57	1,00	1,00	2,43	3,14

Tabel 16 NVOS, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschillen

	Verschilscore: gemiddelde 6j- gemiddelde 12j*	<i>t</i>
Aankunnen	0,00	-0,27 ^{n.s.}
Problemen hebben	0,03	1,49 ^{n.s.}
Het kind is een belasting	0,03	1,17 ^{n.s.}

^{n.s.} niet significant (na Bonferroni-correctie)

* positieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 6-jarigen en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 12-jarigen

Hoofdstuk 2

KENCIJFERS GEZIN EN OUDER

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van gegevens rond gezinsproblemen, de mentale gezondheid van de ouder en levensgebeurtenissen. Voor gegevens rond gezinssamenstelling en demografische kenmerken van het gezin en de ouder verwijzen we naar het betreffende SWVG-rapport (Guérin et al., 2012).

1 Gezinsproblemen

Gezinsproblemen worden binnen JOnG! in kaart gebracht aan de hand van een selectie van subschalen van de Vragenlijst Gezinsproblemen (VGP; Koot, 1997). De geselecteerde subschalen zijn: 'steun en communicatie', 'betrokkenheid', 'geborgenheid' en 'partnerrelatie'. De andere subschalen werden niet opgenomen omwille van hun overlap met de SOG, SPC en NVOS. Een totaal van 32 items wordt door de ouders gescoord op een drie-puntenschaal, gaande van 'helemaal niet van toepassing' tot 'duidelijk of vaak van toepassing'.

Tabel 17 geeft per item weer hoeveel procent van de ouders respectievelijk 'helemaal niet van toepassing', 'een beetje of soms van toepassing' en 'duidelijk of vaak van toepassing' antwoordde. Voor de items rond 'steun en communicatie', 'betrokkenheid' en 'geborgenheid' varieert het aantal missings van 48 (1,4%) tot 87 (2,7%). Voor de vragen rond partnerrelatie ligt dit aantal hoger (tussen 270 (8,1%) en 318 (9,6%)), aangezien de ouders die geen partner hebben deze vraag niet kunnen invullen. Missings zijn niet opgenomen in de analyses (we rapporteren valide percentages). Voor de items rond 'steun en communicatie' geeft ongeveer 40% tot 60% van de totale groep ouders aan dat hun gezin hier helemaal geen problemen mee heeft. Voor de items 'elkaar vertrouwen' en 'wie de baas in huis is', stijgt dit percentage naar 70%. Voor alle items van deze dimensie ligt het percentage ouders dat aangeeft duidelijk of vaak problemen te ondervinden tussen 10% en 20%, met uitzondering van 'wie de baas in huis is', waar dit percentage beperkt blijft tot 8,2%.

Ongeveer 75% tot 80% van alle ouders geeft aan helemaal geen problemen te hebben met 'geborgenheid'. Enkel het item 'sommigen in ons gezin doen veel samen' krijgt een iets lager percentage, namelijk 67%. Voor alle items van deze dimensie ligt het percentage ouders dat aangeeft duidelijk of vaak problemen te ondervinden tussen 2% en 5%.

Voor de dimensie 'betrokkenheid' geeft 75% tot 90% van de ouders aan helemaal geen problemen te hebben. Voor het item 'sommigen in ons gezin laten niet genoeg merken dat ze van anderen in ons gezin houden' daalt dit percentage tot 65%. Voor alle items van deze dimensie ligt het percentage ouders dat aangeeft duidelijk of vaak problemen te ondervinden tussen 2% en 5%.

Tot slot, wat betreft partnerrelatie, zegt 70% à 80% van alle ouders die een partner heeft helemaal geen problemen te ondervinden. Voor alle items van deze dimensie ligt

het percentage ouders dat aangeeft duidelijk of vaak problemen te ondervinden tussen 2% en 5%.

Chi-kwadraattoetsen wijzen op significante cohortenverschillen voor verschillende items van de dimensies 'steun en communicatie', 'geborgenheid' en 'betrokkenheid' maar niet voor de dimensie 'partnerrelatie'. Als we naar de percentages kijken, zien we dat er voor alle items meer problemen gerapporteerd worden door ouders van 12-jarigen. Verschillen in percentages tussen cohorten zijn per antwoordcategorie nooit groter dan 17%.

Tabel 17 Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde gezinsproblemen: VGP, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)

De volgende dingen vormen een probleem in ons gezin:		Helemaal niet van toepassing	Een beetje of soms van toepassing	Duidelijk of vaak van toepassing	6-12
		%	%	%	
STEUN EN COMMUNICATIE					
Afspraken maken over dingen die we samen gaan doen	Tot	51,1	35,6	13,2	
	6j	55,7	30,8	13,5	a
	12j	45,1	42,0	12,9	
Elkaar belangrijke dingen vertellen	Tot	62,8	20,8	16,5	n.s.
	6j	63,4	19,2	17,4	
	12j	62,0	22,8	15,2	
Elkaar begrijpen of aanvoelen	Tot	52,9	30,1	17,0	
	6j	53,8	28,5	17,7	n.s.
	12j	51,8	32,3	16,0	
Weten hoe de andere gezinsleden zich voelen	Tot	52,7	32,0	15,3	
	6j	53,8	30,5	15,7	n.s.
	12j	51,2	34,0	14,7	
Aandacht voor elkaar hebben	Tot	52,7	29,7	17,6	
	6j	52,5	29,1	18,3	n.s.
	12j	52,9	30,4	16,7	
Hulp of steun van elkaar krijgen	Tot	60,4	21,5	18,1	n.s.
	6j	60,4	21,2	18,4	
	12j	60,4	22,0	17,7	
Elkaar vertrouwen	Tot	68,2	12,6	19,2	
	6j	69,2	11,0	19,7	n.s.
	12j	66,9	14,7	18,4	
Ruimte krijgen om te doen wat je zelf wilt	Tot	52,8	32,0	15,2	
	6j	53,5	31,0	15,5	n.s.
	12j	51,8	33,4	14,8	

De volgende dingen vormen een probleem in ons gezin:		Helemaal niet van toepassing	Een beetje of soms van toepassing	Duidelijk of vaak van toepassing	6-12
		%	%	%	
Wie de baas in huis is	Tot	72,7	19,1	8,2	
	6j	74,3	17,2	8,5	n.s.
	12j	70,7	21,5	7,8	
Het eens worden over de regels in huis	Tot	50,7	36,9	12,4	
	6j	53,5	33,5	13,0	a
	12j	46,9	41,5	11,6	
Elkaar kritiek geven en/of kritiek krijgen; zeggen wat je dwars zit	Tot	43,1	44,1	12,9	
	6j	44,1	42,3	13,7	n.s.
	12j	41,8	46,4	11,8	
De manier waarop problemen opgelost worden	Tot	52,5	34,9	12,5	
	6j	53,9	32,9	13,2	n.s.
	12j	50,7	37,6	11,6	
Ons leven aanpassen als de omstandigheden dat nodig maken	Tot	56,5	31,2	12,3	
	6j	58,2	28,3	13,5	b
	12j	54,4	35,0	10,7	
Sommigen in ons gezin:					
		Helemaal niet van toepassing	Een beetje of soms van toepassing	Duidelijk of vaak van toepassing	6-12
		%	%	%	
GEBORGENHEID					
Zorgen ervoor dat het thuis gezellig is	Tot	2,0	22,5	75,5	
	6j	1,5	20,7	77,8	b
	12j	2,7	24,8	72,4	
Geven hulp en steun als dat nodig is	Tot	2,2	19,0	78,8	
	6j	2,0	17,2	80,8	n.s.
	12j	2,4	21,3	76,3	
Luisteren naar persoonlijke problemen van andere gezinsleden	Tot	2,2	19,0	78,8	
	6j	2,0	17,2	80,8	n.s.
	12j	2,4	21,3	76,3	
Doen veel samen	Tot	4,4	28,2	67,4	
	6j	3,3	21,9	74,7	a
	12j	5,8	36,4	57,7	
Geven andere gezinsleden een veilig gevoel	Tot	3,5	17,3	79,2	
	6j	2,8	13,8	83,4	a
	12j	4,3	22,0	73,7	

Sommigen in ons gezin:				Helemaal niet van toepassing	Een beetje of soms van toepassing	Duidelijk of vaak van toepassing	6-12	
				%	%	%		
Kunnen goed met elkaar opschieten				Tot	2,4	18,0	79,6	
				6j	1,9	13,9	84,2	a
				12j	3,1	23,3	73,6	
BETROKKENHEID								
Willen niets met de andere gezinsleden te maken hebben				Tot	89,0	8,3	2,7	
				6j	91,6	6,4	1,9	a
				12j	85,5	10,8	3,7	
Laten niet genoeg merken dat ze van anderen in ons gezin houden				Tot	66,5	27,7	5,8	
				6j	72,3	23,2	4,5	a
				12j	58,8	33,6	7,6	
Bemoeien zich te weinig met de andere gezinsleden				Tot	74,3	22,5	3,2	
				6j	78,9	18,4	2,7	a
				12j	68,3	27,9	3,8	
Staan onverschillig tegenover de anderen in ons gezin				Tot	85,2	12,1	2,8	
				6j	88,4	9,4	2,2	a
				12j	81,0	15,5	3,5	
Gaan andere gezinsleden uit de weg				Tot	90,3	7,9	1,8	
				6j	92,2	6,6	1,2	a
				12j	87,8	9,7	2,6	
Lijken nooit blij als ze de anderen weer zien				Tot	90,3	7,9	1,8	
				6j	92,2	6,6	1,2	a
				12j	87,8	9,7	2,6	
Hebben liever niet dat de anderen hen aanraken of knuffelen				Tot	78,8	18,0	3,2	
				6j	85,2	12,4	2,5	a
				12j	70,5	25,4	4,2	
Leven te weinig met de andere gezinsleden mee				Tot	79,0	18,5	2,5	
				6j	82,9	15,0	2,1	a
				12j	73,8	23,0	3,1	

PARTNERRELATIE		Helemaal niet van toepassing %	Een beetje of soms van toepassing %	Duidelijk of vaak van toepassing %	6-12
	Tot	76,2	19,9	3,9	
Ik maak mij zorgen over mijn relatie met mijn partner	6j	76,3	20,1	3,6	n.s.
	12j	76,2	19,7	4,1	
	Tot	68,7	28,6	2,7	
Wij zijn het oneens over hoe de kinderen opgevoed moeten worden	6j	68,3	28,8	2,9	n.s.
	12j	69,1	28,4	2,6	
	Tot	81,7	16,3	2,0	
Mijn partner vindt dat ik hem/haar te weinig help of steun	6j	82,4	15,7	1,9	n.s.
	12j	81,0	16,9	2,1	
	Tot	70,5	24,4	5,0	
Mijn partner steunt mij te weinig	6j	70,1	25,6	4,3	n.s.
	12j	71,0	23,0	6,0	
	Tot	72,5	24,6	2,8	
Mijn partner is te streng voor de kinderen	6j	73,4	23,9	2,6	n.s.
	12j	71,5	25,4	3,1	

n.s. niet significant ^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ (na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 48 (1,4%) tot 87 (2,7%). Vragen over de partnerrelatie werden niet ingevuld door ouders zonder partner, bij deze vragen variëren ontbrekende antwoorden in de totale groep van 270 (8,1%) tot 318 (9,6%).

De factor- en betrouwbaarheidsanalyses van het instrument binnen de JOnG!-steekproef duiden op goede psychometrische eigenschappen. Een uitgebreid overzicht van de psychometrische eigenschappen kan worden opgevraagd bij de auteurs. Het aantal missings voor de subschalen 'steun en communicatie', 'geborgenheid', 'betrokkenheid' en 'partnerrelatie' is respectievelijk 57 (1,7%), 48 (1,4%), 62 (1,9%) en 267 (8,0%).

Tabel 18 en 19 geven per cohorte een overzicht van relevante subschaalgegevens. Voor dit overzicht werden de items rond geborgenheid omgescoord zodat voor alle subschalen lage scores duiden op 'weinig problemen' en hoge scores op 'veel problemen'. Het reële bereik is 0 tot 2. We zien dat ouders lage gemiddelden rapporteren (tussen 'helemaal niet' en 'soms of een beetje') en met andere woorden gemiddeld genomen aangeven weinig problemen te ervaren met betrekking tot gezinsfunctioneren. De gemiddelden rond het thema 'steun en communicatie' liggen iets hoger dan de gemiddelden voor de andere subschalen. Ook voor de VGP zien we relatief lage standaardafwijkingen.

Tabel 20 bevat de resultaten van de t-toetsen voor onafhankelijke groepen (vergelijking van gemiddelden tussen twee onafhankelijke groepen). Ouders van 12-jarigen rapporteren significant meer problemen met betrekking tot 'geborgenheid' en 'betrokkenheid'. De verschillen zijn echter niet groot (voor beide subschalen is het verschil 0,1).

Tabel 18 VGP, gegevens op subschaalniveau: cohorte 6-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Steun en communicatie	13	0,96	0,58	0,60	0,00	2,00	0,00	0,00	1,46	1,85
Geborgenheid	6	0,84	0,22	0,35	0,00	2,00	0,00	0,00	0,5	1,00
Betrokkenheid	8	0,85	0,17	0,30	0,00	2,00	0,00	0,00	0,38	0,88
Partnerrelatie	5	0,72	0,29	0,36	0,00	2,00	0,00	0,00	0,60	1,00

Tabel 19 VGP, gegevens op subschaalniveau: cohorte 12-jarigen

	<i>n</i> items	α	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Steun en communicatie	13	0,95	0,59	0,57	0,00	2,00	0,00	0,00	1,31	1,83
Geborgenheid	6	0,84	0,32	0,40	0,00	2,00	0,00	0,00	0,83	1,00
Betrokkenheid	8	0,86	0,28	0,37	0,00	2,00	0,00	0,00	0,63	1,00
Partnerrelatie	5	0,79	0,30	0,39	0,00	2,00	0,00	0,00	0,80	1,00

Tabel 20 VGP, gegevens op subschaalniveau: cohortenverschillen

	Verschilscore: gemiddelde 6j- gemiddelde 12j*		<i>t</i>
Steun en communicatie	-0,01		-0,68 ^{n.s.}
Geborgenheid	-0,10		-7,32 ^a
Betrokkenheid	-0,10		-8,59 ^a
Partnerrelatie	-0,00		-0,62 ^{n.s.}

n.s. niet significant; ^a $p < 0,001$ (na Bonferroni-correctie)

* positieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 6-jarigen en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 12-jarigen

2 Psychisch welbevinden ouder

Het psychisch welbevinden bij de ouder wordt gemeten aan de hand van zes items uit de Nederlandse vertaling van de General Health Questionnaire (GHQ; Goldberg, 1972; Koeter & Ormel, 1991). Het instrument peilt naar de aanwezigheid van niet-psychotische psychiatrische symptomen, die deel kunnen uitmaken van emotionele stoornissen als angst en depressie. De vragenlijst is niet bedoeld om een specifieke diagnose te stellen.

Tabel 21 geeft voor de zes items een overzicht van het percentage ouders dat respectievelijk 'helemaal niet', 'niet meer dan gewoonlijk', 'wat meer dan gewoonlijk' en 'veel meer dan gewoonlijk' antwoordde. Het aantal ouders dat niets antwoordde, varieert van 44 (1,3%) tot 85 (2,6%). Deze missings worden niet verder opgenomen (we rapporteren zogenaamde valide percentages). Voor vier van de zes items varieert het percentage ouders uit de volledige groep dat 'helemaal niet' antwoordt tussen 35% en 60%. Voor het item 'Heeft u de laatste tijd het gevoel gehad dat u voortdurend onder druk stond?' antwoordt slechts 19,5% van de ouders dat dit helemaal niet het geval is. Voor het item 'Heeft u zich de laatste tijd als een waardeloos iemand beschouwd?' ligt dit percentage dan weer hoger, namelijk op 72,5%. Voor dit laatste item wijzen chi-kwadraattoetsen ook op een significant verschil tussen de rapportage van ouders van 6- en ouders van 12-jarigen. De percentages wijzen voor dit item op meer problemen bij ouders van 12-jarigen: ongeveer 70% van de ouders uit de cohorte 12-jarigen geeft aan helemaal geen probleem gehad te hebben, tegenover ongeveer 75% in de cohorte 6-jarigen.

Tabel 21 Overzicht van het door Vlaamse ouders gerapporteerde psychische welbevinden: GHQ, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)

		Helemaal niet %	Niet meer dan gewoonlijk %	Wat meer dan gewoonlijk %	Veel meer dan gewoonlijk %	6-12
Bent u de laatste tijd door zorgen veel slaap tekort gekomen?	Tot	37,8	40,1	17,4	4,7	n.s.
	6j	37,0	40,5	17,7	4,8	
	12j	38,9	39,6	17,0	4,5	
Heeft u de laatste tijd het gevoel gehad dat u voortdurend onder druk stond?	Tot	19,5	49,2	25,3	6,1	n.s.
	6j	18,4	48,7	26,7	6,2	
	12j	21,0	49,8	23,3	5,9	
Heeft u de laatste tijd het gevoel gehad dat u uw moeilijkheden niet de baas kon?	Tot	37,8	50,1	10,1	2,0	n.s.
	6j	38,4	49,5	10,6	1,4	
	12j	37,0	50,8	9,5	2,7	
Heeft u zich de laatste tijd ongelukkig en neerslachtig gevoeld?	Tot	47,5	36,8	12,7	3,0	n.s.
	6j	48,3	35,9	12,7	3,1	
	12j	46,3	37,9	12,9	2,9	
Bent u de laatste tijd het vertrouwen in uzelf kwijtgeraakt?	Tot	59,6	31,0	7,4	1,9	n.s.
	6j	60,8	30,1	7,7	1,5	
	12j	58,1	32,2	7,1	2,5	
Heeft u zich de laatste tijd als een waardeloos iemand beschouwd?	Tot	72,5	21,1	5,0	1,4	b
	6j	74,5	19,1	5,3	1,0	
	12j	70,0	23,6	4,5	1,9	

n.s. niet significant ^b $p < 0,01$ (na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 44 (1,3%) tot 85 (2,6%).

We beogen met de GHQ geen subschalen te berekenen, in de zin dat we bepaalde items zouden groeperen om onderliggende constructen te meten. In voorgaand onderzoek werd aangetoond dat er een verband is tussen het aantal positief gescoorde ('wat meer dan gewoonlijk' of 'veel meer dan gewoonlijk') GHQ-items en het voorkomen van non-psychotische psychiatrische stoornissen. De cutoff score werd vastgelegd op twee positief gescoorde items. Als een ouder deze score of hoger heeft is de kans op het voorkomen van een non-psychotische psychiatrische stoornis groot. Tabellen 22 en 23 geven per cohorte een overzicht van enkele relevante gegevens voor de variabele 'aantal positief gescoorde GHQ-items', als maat voor psychisch onwelbevinden. Het aantal missings voor deze variabele is 42 (1,3%).

We stellen bij beide cohorten lage gemiddelden vast met iets hogere standaardafwijkingen. Er zijn geen significante verschillen tussen ouders van 6- en ouders van 12-jarigen.

Tabel 22 GHQ, gegevens totaalscore: cohorte 6-jarigen

		<i>n</i> items	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Aantal gescoorde items	positief GHQ-	6	1,14	1,66	0,00	6,00	0,00	0,00	3,00	5,00

Tabel 23 GHQ, gegevens totaalscore: cohorte 12-jarigen

		<i>n</i> items	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Aantal gescoorde items	positief GHQ-	6	1,09	1,71	0,00	6,00	0,00	0,00	3,00	5,00

Tabel 24 GHQ, gegevens totaalscore: cohortenverschillen

	Verschilscore: gemiddelde 6j- gemiddelde 12j*	<i>t</i>
Aantal positief gescoorde GHQ-items	0,05	0,86 ^{n.s.}

^{n.s.} niet significant

* positieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 6-jarigen en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 12-jarigen

Additionele analyses tonen aan dat 29,0% van de ouders van 6-jarigen en 27,0% van de ouders van 12-jarigen gelijk aan of hoger scoren dan de cutoff score van 2. De resultaten van een chi-kwadraattoets geven aan dat dit verschil niet significant is ($\chi^2 = 1,52$; $p = 0,22$).

3 Meegemaakte gebeurtenissen

Belangrijke wijzigingen in het leven van het gezin, worden binnen JOnG! bevraagd aan de hand van de Vragenlijst Meegemaakte Gebeurtenissen (VMG; Veerman et al., 1993). De onderzoekers maakten een selectie van vragen, rekening houdend met de leeftijden van de kinderen. Items rond thema's die via andere vragenlijsten aan bod komen, werden geschrapt. Hieronder geven we een overzicht van de gegevens voor 18 items (gebeurtenissen). Voor elke gebeurtenis geeft de ouder aan of ze al dan niet meegemaakt werd. Indien de gebeurtenis werd meegemaakt, rapporteert de ouder ook over hoe ze werd ervaren, zijnde 'negatief en ingrijpend', 'negatief maar niet ingrijpend', 'positief en ingrijpend' of 'positief maar niet ingrijpend'.

Tabel 25 geeft een overzicht van de VMG-items en het percentage ouders per antwoordcategorie. Missings liggen tussen 88 (2,6%) en 130 (3,9%). Deze missings worden niet verder opgenomen (we rapporteren zogenaamde valide percentages). Het percentage ouders dat aangeeft een gebeurtenis al dan niet meegemaakt te hebben, verschilt per gebeurtenis. Voor de meeste gebeurtenissen geeft meer dan 95% van de

ouders aan ze niet meegemaakt te hebben. Uitzonderingen hierop zijn bijvoorbeeld het sterven van een familielid (ongeveer 80% geeft aan dit niet meegemaakt te hebben) of ziekenhuisopnames van het kind of van de ouder zelf (ongeveer 90% geeft aan dit niet meegemaakt te hebben). Een totaal van 7,5% van de ouders geeft aan het laatste jaar gescheiden te zijn van zijn/haar partner. Bij 10,1% van de gezinnen is het gezinsinkomen het afgelopen jaar fors gedaald en 8,7% heeft financiële problemen gekregen.

De meeste meegemaakte gebeurtenissen worden ervaren als negatief en ingrijpend.

Slechts voor één item wijzen de chi-kwadraattoetsen op een significant verschil tussen rapportage van ouders van 6- en ouders van 12-jarigen, namelijk 'ik ben in het ziekenhuis opgenomen'. De percentages tonen dat dit vaker gerapporteerd wordt door ouders van 12-jarigen (87% van de ouders van de 12-jarigen rapporteert het niet meegemaakt te hebben, ten opzichte van 91,4% van de ouders van 6-jarigen).

Tabel 25 Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde meegemaakte gebeurtenissen: VMG, valide percentages op itemniveau + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)

		Niet meegemaakt	Wel meegemaakt en ervaren als:				6-12
			Een negatieve en ingrijpende gebeurtenis	Een negatieve, maar niet ingrijpende gebeurtenis	Een positieve, maar niet ingrijpende gebeurtenis	Een positieve en ingrijpende gebeurtenis	
		%	%	%	%	%	
Ik ben gescheiden/ik heb gebroken met mijn partner	Tot	92,5	3,9	0,9	0,6	2,1	
	6j	93,1	3,3	1,0	0,6	2,0	n.s.
	12j	91,8	4,8	0,7	0,6	2,2	
Ik heb mij verzoend/herenigd met mijn partner na ernstige conflicten	Tot	95,2	1,5	1,0	1,0	1,3	
	6j	95,2	1,5	1,1	1,0	1,3	n.s.
	12j	95,3	1,5	0,9	0,9	1,4	
Mijn partner is overleden	Tot	99,2	0,5	0,2	0,1	0,0	
	6j	99,3	0,3	0,3	0,1	0,1	n.s.
	12j	98,9	0,9	0,1	0,1	0,0	
Een zoon of dochter is overleden	Tot	99,2	0,6	0,1	0,0	0,1	
	6j	99,6	0,4	0,0	0,1	0,0	n.s.
	12j	98,6	0,9	0,2	0,0	0,2	
Een naast familielid of een goede bekende is overleden	Tot	79,0	13,0	6,6	0,3	1,0	
	6j	79,2	12,3	7,0	0,3	1,0	n.s.
	12j	78,7	13,9	6,1	0,3	1,0	
Ik ben getrouwd of gaan samenwonen met een nieuwe partner	Tot	96,1	0,1	0,1	1,4	2,3	
	6j	96,5	0,1	0,1	1,4	1,9	n.s.
	12j	95,5	0,1	0,1	1,5	2,7	

Hoofdstuk 2

		Niet meegemaakt		Wel meegemaakt en ervaren als:				6-12
				Een negatieve en ingrijpende gebeurtenis	Een negatieve, maar niet ingrijpende gebeurtenis	Een positieve, maar niet ingrijpende gebeurtenis	Een positieve en ingrijpende gebeurtenis	
			%	%	%	%	%	
Ik heb kinderen van een nieuwe partner in huis opgenomen	Tot	98,9	0,1	0,1	0,3	0,5		
	6j	99,1	0,2	0,1	0,2	0,5	n.s.	
	12j	98,7	0,1	0,1	0,5	0,6		
Ons gezinsinkomen is fors toegenomen (met 20% of meer)	Tot	94,6	0,3	0,1	3,6	1,4		
	6j	94,7	0,2	0,1	3,8	1,3	n.s.	
	12j	94,5	0,4	0,1	3,5	1,5		
Ons gezinsinkomen is fors gedaald (met 20% of meer)	Tot	89,9	4,9	4,8	0,4	0,1		
	6j	89,7	4,6	5,2	0,4	0,1	n.s.	
	12j	90,1	5,2	4,2	0,4	0,1		
Ons gezin heeft financiële problemen gekregen	Tot	91,3	4,6	3,6	0,4	0,1		
	6j	91,5	4,1	3,8	0,4	0,1	n.s.	
	12j	90,9	5,3	3,3	0,4	0,1		
Er is een langdurige of levensbedreigende ziekte bij mij geconstateerd	Tot	96,0	2,3	1,2	0,2	0,3		
	6j	96,9	1,8	1,0	0,1	0,2	n.s.	
	12j	94,9	3,0	1,5	0,2	0,4		
Er is een langdurige of levensbedreigende ziekte bij mijn partner geconstateerd	Tot	98,4	1,1	0,3	0,1	0,1		
	6j	98,5	1,0	0,3	0,1	0,1	n.s.	
	12j	98,3	1,2	0,4	0,1	0,1		

		Niet meegemaakt		Wel meegemaakt en ervaren als:				6-12
			%	Een negatieve en ingrijpende gebeurtenis	Een negatieve, maar niet ingrijpende gebeurtenis	Een positieve, maar niet ingrijpende gebeurtenis	Een positieve en ingrijpende gebeurtenis	
				%	%	%	%	
Er is een kind van mij in het ziekenhuis opgenomen	Tot	89,6	3,2	5,1	1,3	0,8		
	6j	90,8	2,6	4,6	1,4	0,7	n.s.	
	12j	88,2	3,9	5,8	1,1	0,9		
Ik ben in het ziekenhuis opgenomen	Tot	89,5	3,2	4,6	1,6	1,1		
	6j	91,4	2,8	3,5	1,4	0,9	^b	
	12j	87,0	3,7	6,0	1,8	1,4		
Mijn partner is in het ziekenhuis opgenomen	Tot	94,6	1,6	2,7	0,8	0,3		
	6j	95,6	1,1	2,1	0,8	0,3	n.s.	
	12j	93,3	2,2	3,4	0,8	0,4		
Eén van mijn kinderen is van school gestuurd	Tot	99,4	0,4	0,1	0,1	0,0		
	6j	99,5	0,4	0,1	0,1	0,1	n.s.	
	12j	99,4	0,5	0,1	0,1	0,0		
Ikzelf, mijn partner of een ander gezinslid is in aanraking geweest met politie of justitie	Tot	95,7	2,1	1,7	0,3	0,2		
	6j	96,2	2,1	1,4	0,2	0,1	n.s.	
	12j	95,1	2,1	2,2	0,4	0,3		
Ikzelf, mijn partner of een ander gezinslid is slachtoffer geworden van een ernstig misdrijf	Tot	98,3	1,1	0,6	0,0	0,0		
	6j	98,5	1,1	0,4	0,0	0,0	n.s.	
	12j	98,0	1,2	0,7	0,0	0,1		

n.s.: niet significant ^b $p < 0,01$ (na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 88 (2,6%) tot 130 (3,9%).

Net als bij de GHQ, beogen we in dit rapport met de VMG geen subschalen te berekenen, in de zin dat we bepaalde items zouden groeperen om onderliggende constructen te meten. Wel willen we de opeenstapeling van a priori negatieve levensgebeurtenissen (gebeurtenissen waarvan in eerder onderzoek werd vastgesteld dat ze een mogelijks negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van het kind, namelijk alle VMG-items uitgezonderd de items 'ik heb mij verzoend/herenigd met mijn partner na ernstige conflicten' en 'ons gezinsinkomen is fors toegenomen (met 20% of meer)') in kaart brengen. Daartoe zijn we geïnteresseerd in het aantal gebeurtenissen dat zich de voorbije twaalf maanden in het gezin afspeelde. Tabellen 26, 27 en 28 geven een overzicht van enkele relevante gegevens voor deze variabele. Voor 107 (3,2%) ouders kon deze score niet berekend worden omwille van te veel missings op itemniveau.

Gemiddeld genomen maken gezinnen in beide leeftijdscohorten ongeveer 1 a priori negatieve levensgebeurtenis mee. De standaardafwijking is 1,25 voor 6- en 1,5 voor 12-jarigen, wat neerkomt op ongeveer 68% van de ouders die niet meer dan 3 levensgebeurtenissen rapporteren. Verdere analyses wijzen uit dat 46,7% van de Vlaamse gezinnen in het jaar 2008 één of meerdere negatieve levensgebeurtenissen mee. Een totaal van 21,9% maakte er twee of meer mee, 10,6% drie of meer. Ouders van de cohorte 12-jarigen rapporteren significant meer levensgebeurtenissen dan ouders van de cohorte 6-jarigen. Het verschil is echter niet groot (0,16).

Tabel 26 VMG, gegevens somscore: cohorte 6-jarigen

	<i>n</i> items	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Aantal a priori negatieve levensgebeurtenissen	16	0,83	1,25	0,00	15,00	0,00	0,00	2,00	3,00

Tabel 27 VMG, gegevens somscore: cohorte 12-jarigen

	<i>n</i> items	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	Pc5	Pc15	Pc85	Pc95
Aantal a priori negatieve levensgebeurtenissen	16	0,99	1,51	0,00	16,00	0,00	0,00	2,00	4,00

Tabel 28 VMG, gegevens somscore: cohortenverschillen

	Verschijscore: gemiddelde 6j- gemiddelde 12j*	t
Aantal a priori negatieve levensgebeurtenissen	-0,16	-3,19 ^b

^b $p < 0,01$

* positieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 6-jarigen en negatieve getallen duiden op een hoger gemiddelde bij de ouders van 12-jarigen

Hoofdstuk 3

KENCIJFERS NOOD AAN ONDERSTEUNING BIJ DE OPVOEDING

Er werd aan de ouders gevraagd om op een vijfpuntenschaal gaande van 'helemaal niet' tot 'heel vaak' aan te duiden in hoeverre ze de afgelopen twee weken, respectievelijk het afgelopen jaar, behoefte hadden aan professionele ondersteuning bij de opvoeding. Tabel 29 geeft een overzicht van de percentages per antwoordcategorie. Het aantal ouders dat de vraag niet invulde, is respectievelijk 68 (2,0%) en 251 (7,6%). Deze missings worden niet verder opgenomen (we rapporteren zogenaamde valide percentages). Bijna 1 op 5 ouders geeft aan dat hij/zij het afgelopen jaar 'nogal', 'veel' of 'heel veel' behoefte had aan professionele ondersteuning bij de opvoeding. Cohortenverschillen zijn niet significant.

Tabel 29 Overzicht van de door Vlaamse ouders gerapporteerde behoefte aan professionele ondersteuning bij de opvoeding (valide percentages op itemniveau) + significantie van cohortenverschillen op basis van chi-kwadraattoetsen (6-12)

		(Helemaal) niet %	Een beetje %	Nogal %	Veel %	Heel veel %	6-12
Heeft u de laatste twee weken behoefte gehad aan hulp, advies of steun i.v.m. de opvoeding van uw kind	Totaal	87,4	8,0	2,6	1,1	0,9	
	6j	87,1	8,1	2,8	1,1	0,9	n.s.
	12j	87,8	7,9	2,4	1,1	0,9	
Heeft u het afgelopen jaar behoefte gehad aan hulp, advies of steun i.v.m. de opvoeding van uw kind	Totaal	82,6	10,9	3,4	1,8	1,3	
	6j	82,5	10,9	3,5	1,8	1,3	n.s.
	12j	82,8	10,9	3,3	1,7	1,3	

n.s. niet significant (Na Bonferroni-correctie)

Noot: Percentages worden berekend met uitsluiting van ontbrekende antwoorden. Ontbrekende antwoorden variëren in de totale groep van 68 (2,0%) tot 251 (7,6%).

Hoofdstuk 4

VERBANDEN TUSSEN VARIABELEN

In een tweede deel van dit rapport, behandelen we verbanden tussen variabelen. De variabelen die in de analyses geïnccludeerd worden, zijn enerzijds de hierboven besproken opvoedings- en gezinsfactoren, het psychisch welbevinden van de ouder en de behoefte aan zorg. Anderzijds worden ook sociodemografische gegevens en informatie rond gezinssamenstelling en zorggebruik opgenomen. Voor reeds bestaande meetinstrumenten, maken we enkel gebruik van de subschalen met voldoende psychometrische kwaliteiten voor de JOnG!-steekproef.

1 Verband tussen aspecten van opvoeding

Om het verband tussen aspecten van opvoeding na te gaan, werden Pearson correlatiecoëfficiënten berekend. Correlaties zeggen iets over de sterkte van de lineaire samenhang tussen twee variabelen. Correlatiecoëfficiënten variëren tussen -1 en +1. Hoe dichterbij 0, hoe zwakker de samenhang. Wanneer de correlatiecoëfficiënt negatief is, hangt een toename van de ene variabele samen met een vermindering van de andere variabele en vice versa. Positieve correlatiecoëfficiënten duiden erop dat een toename van de ene variabele predictief is voor de toename van de andere, en vice versa. De resultaten van deze analyse worden weergegeven in Tabel 30.

We zien matige verbanden ($0,50 < r > 0,30$) tussen psychologische controle en enkele andere opvoedingsgedragingen. Ouders die veel psychologisch controleren hebben ook meer kans om andere negatieve gedragscontroletechnieken toe te passen (namelijk meer hard straffen en meer negeren) en minder positief ouderlijk gedrag te stellen. Ook voor regels zijn er matige verbanden met andere opvoedingsgedragingen: ouders die hun kinderen veel regels aanleren, zullen gemiddeld genomen ook meer positief ouderlijk gedrag vertonen. De andere opvoedingsgedragingen tonen zwakke verbanden met elkaar ($r < 0,30$).

Wat betreft de verbanden tussen opvoedingsgedrag en opvoedingsbeleving zien we matige verbanden (r bijna $0,30$) tussen 'positief ouderlijk gedrag' en 'aankunnen' en 'problemen hebben'. In vergelijking met andere ouders, zullen ouders die minder positief ouderlijk gedrag rapporteren, gemiddeld genomen ook in de NVOS rapporteren dat ze de opvoeding minder aankunnen en er meer problemen mee hebben. Ook 'hard straffen' en 'negeren' gaan samen met 'aankunnen' en 'problemen hebben'. Ouders die aangeven vaker 'hard te straffen' en meer te 'negeren', rapporteren gemiddeld genomen de opvoeding minder aan te kunnen en meer problemen te hebben. Ouders die veel negatieve gedragscontrole in het algemeen en psychologische controle gebruiken, rapporteren de opvoeding minder aan te kunnen, meer problemen te hebben en het kind meer als een belasting te ervaren.

Er zijn zeer sterke verbanden tussen alle subschalen van de NVOS onderling ($r > 0,77$). Ouders die rapporteren de opvoeding minder aan te kunnen, ervaren het

kind gemiddeld genomen ook vaker als een belasting. Ook 'problemen' en 'belasting' tonen onderling een sterke samenhang. Verder zijn er ook hoge correlaties tussen alle subschalen van de NVOS en het rapporteren van 'zich zorgen maken om de opvoeding het voorbije jaar' en 'zich zorgen maken over de opvoeding de voorbije twee weken' ($r > 0,50$). Ook tussen 'zich zorgen maken over de opvoeding de voorbije twee weken' en 'zich zorgen maken over de opvoeding het voorbije jaar' zien we hoge correlaties ($r > 0,80$).

Ouders die sterk geloven in fysiek straffen, zullen dit ook vaker doen (r rond $0,50$). De correlaties tussen sterk geloof in fysiek straffen en andere gedrags- of belevingsaspecten van opvoeding zijn zwak ($r < 0,30$).

Tabel 30 Verbanden tussen gedrags- en betekenisaspecten van opvoeding (Pearson correlatiecoëfficiënten)

		POG	ZEL	REG	posit	STR	HSTR	NEG	control	MAT	SPC	FS	AAN	PROB	BEL	Z2W	ZJ
Positief ouderlijk gedrag (POG)	6j	1,00	0,18 ^a	0,43 ^a	/	0,07	-0,26 ^a	-0,13 ^a	-0,12 ^a	0,10 ^b	-0,35 ^a	0,27 ^a	0,27 ^a	-0,29 ^a	-0,20 ^a	-0,12 ^a	-0,10 ^b
	12j	1,00	0,20 ^a	0,39 ^a	/	0,02	-0,21 ^a	-0,14 ^a	-0,13 ^a	0,10 ^c	-0,30 ^a	0,27 ^a	0,28 ^a	-0,28 ^a	-0,20 ^a	-0,10 ^c	-0,11 ^c
Aanmoedigen van zelfstandigheid (ZEL)	6j	0,18 ^a	1,00	0,24 ^a	/	0,13 ^a	-0,01	0,05	0,10 ^b	-0,03	0,07	0,00	0,08	-0,07	-0,05	-0,06	-0,01
	12j	0,20 ^a	1,00	0,20 ^a	/	0,05	-0,01	0,03	0,05	0,02	0,01	0,06	0,10 ^c	-0,08	-0,10 ^c	0,01	-0,01
Regels (REG)	6j	0,43 ^a	0,24 ^a	1,00	/	0,26 ^a	-0,09 ^c	-0,11 ^a	0,06	-0,02	-0,15 ^a	0,08	0,15 ^a	-0,13 ^a	-0,10 ^b	-0,09 ^b	-0,07
	12j	0,39 ^a	0,20 ^a	1,00	/	0,25 ^a	-0,04	-0,03	0,12 ^b	0,01	-0,02	0,06	0,08	-0,05	-0,03	-0,01	-0,01
Straffen (STR)	6j	0,07	0,13 ^a	0,26 ^a	0,22 ^a	1,00	0,17 ^a	0,09 ^b	/	0,15 ^a	0,09 ^c	-0,13 ^a	-0,12 ^a	0,15 ^a	0,12 ^a	0,05	0,05
	12j	0,02	0,05	0,25 ^a	0,15 ^a	1,00	0,19 ^a	0,17 ^a	/	0,21 ^a	0,19 ^a	-0,12 ^b	-0,18 ^a	0,18 ^a	0,18 ^a	0,13 ^a	0,14 ^a
Hard straffen (HSTR)	6j	-0,26 ^a	-0,01	-0,09 ^c	-0,15 ^a	0,17 ^a	1,00	0,17 ^a	/	0,07	0,31 ^a	-0,57 ^a	-0,31 ^a	0,30 ^a	0,24 ^a	0,17 ^a	0,13 ^a
	12j	-0,21 ^a	-0,01	-0,04	-0,12	0,19 ^a	1,00	0,26 ^a	/	0,14 ^a	0,31 ^a	-0,48 ^a	-0,32 ^a	0,31 ^a	0,28 ^a	0,23 ^a	0,22 ^a
Negeren NEG	6j	-0,13 ^a	0,05	-0,11 ^a	-0,07	0,09 ^b	0,17 ^a	1,00	/	0,19 ^a	0,37 ^a	-0,15 ^a	-0,26 ^a	0,28 ^a	0,22 ^a	0,18 ^a	0,18 ^a
	12j	-0,14 ^a	0,03	-0,03	-0,06	0,17 ^a	0,26 ^a	1,00	/	0,29 ^a	0,43 ^a	-0,17 ^a	-0,33 ^a	0,33 ^a	0,27 ^a	0,24 ^a	0,24 ^a
Materieel belonen (MAT)	6j	0,10 ^b	-0,03	-0,02	0,01	0,15 ^a	0,07	0,19 ^a	0,22 ^a	1,00	0,09 ^c	-0,07	-0,16 ^a	0,17 ^a	0,12 ^b	0,15 ^a	0,13 ^a
	12j	0,10 ^c	0,02	0,01	0,06	0,21 ^a	0,14 ^a	0,29 ^a	0,33 ^a	1,00	0,22 ^a	-0,03	-0,16 ^a	0,18 ^a	0,12 ^a	0,16 ^a	0,14 ^a
Psychologische controle (SPC)	6j	-0,35 ^a	0,07	-0,15 ^a	-0,16 ^a	0,09 ^c	0,31 ^a	0,37 ^a	0,37 ^a	0,09 ^c	1,00	-0,24 ^a	-0,33 ^a	0,32 ^a	0,26 ^a	0,19 ^a	0,18 ^a
	12j	-0,30 ^a	0,01	-0,02	-0,14 ^a	0,19 ^a	0,31 ^a	0,43 ^a	0,44 ^a	0,22 ^a	1,00	-0,18 ^a	-0,38 ^a	0,42 ^a	0,33 ^a	0,24 ^a	0,25 ^a
Geloof in fysiek straffen (FS)	6j	0,27 ^a	0,00	0,08	0,14 ^a	-0,13 ^a	-0,57 ^a	-0,15 ^a	-0,36 ^a	-0,07	-0,24 ^a	1	0,29 ^a	-0,26 ^a	-0,22 ^a	-0,14 ^a	-0,10 ^b
	12j	0,27 ^a	0,06	0,06	0,18 ^a	-0,12 ^b	-0,48 ^a	-0,17 ^a	-0,30 ^a	-0,03	-0,18 ^a	1	0,23 ^a	-0,22 ^a	-0,19 ^a	-0,12 ^a	-0,11 ^a
Aankunnen (AAN)	6j	0,27 ^a	0,08	0,15 ^a	0,21 ^a	-0,12 ^a	-0,31 ^a	-0,26 ^a	-0,33 ^a	-0,16 ^a	-0,33 ^a	0,29 ^a	1	-0,82 ^a	-0,82 ^a	-0,54 ^a	-0,54 ^a
	12j	0,28 ^a	0,10 ^c	0,08	0,20 ^a	-0,18 ^a	-0,32 ^a	-0,33 ^a	-0,38 ^a	-0,16 ^a	-0,38 ^a	0,23 ^a	1	-0,84 ^a	-0,85 ^a	-0,58 ^a	-0,59 ^a

Hoofdstuk 4

Problemen hebben (PROB)	6j	-0,29 ^a	-0,07	-0,13 ^a	-0,21 ^a	0,15 ^a	0,30 ^a	0,28 ^a	0,35 ^a	0,17 ^a	0,32 ^a	-0,26 ^a	-0,82 ^a	1	0,77 ^a	0,48 ^a	0,51 ^a
	12j	-0,28 ^a	-0,08	-0,05	0,19 ^a	0,18 ^a	0,31 ^a	0,33 ^a	0,38 ^a	0,18 ^a	0,42 ^a	-0,22 ^a	-0,84 ^a	1	0,80 ^a	0,54 ^a	0,56 ^a
Het kind is een belasting (BEL)	6j	-0,20 ^a	-0,05	-0,10 ^b	-0,15 ^a	0,12 ^a	0,24 ^a	0,22 ^a	0,27 ^a	0,12 ^a	0,26 ^a	-0,22 ^a	-0,82 ^a	0,77 ^a	1	0,52 ^a	0,55 ^a
	12j	-0,20 ^a	-0,10 ^c	-0,03	-0,15 ^a	0,18 ^a	0,28 ^a	0,27 ^a	0,33 ^a	0,12 ^b	0,33 ^a	-0,19 ^a	-0,85 ^a	0,80 ^a	1	0,55 ^a	0,58 ^a
Zorgen opv laatste 2 weken (Z2W)	6j	-0,12 ^a	-0,06	-0,09 ^b	-0,12 ^a	0,05	0,17 ^a	0,18 ^a	0,20 ^a	0,15 ^a	0,19 ^a	-0,14 ^a	-0,54 ^a	0,48 ^a	0,52 ^a	1	0,84 ^a
	12j	-0,10 ^c	0,01	-0,01	-0,05	0,13 ^a	0,23 ^a	0,24 ^a	0,28 ^a	0,16 ^a	0,24 ^a	-0,12 ^a	-0,58 ^a	0,54 ^a	0,55 ^a	1	0,85 ^a
Zorgen opv laatste jaar (ZJ)	6j	-0,10 ^b	-0,01	-0,07	-0,08	0,05	0,13 ^a	0,18 ^a	0,18 ^a	0,13 ^a	0,18 ^a	-0,10 ^b	-0,54 ^a	0,51 ^a	0,55 ^a	0,84 ^a	1
	12j	-0,11 ^c	-0,01	-0,02	-0,06	0,14 ^a	0,22 ^a	0,24 ^a	0,28 ^a	0,14 ^a	0,25 ^a	-0,11 ^b	-0,59 ^a	0,56 ^a	0,58 ^a	0,85 ^a	1

^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c (na Bonferroni-correctie)

FS = Geloof in fysiek straffen; AAN = Aankunnen; PROB = Problemen hebben; BEL = Het kind is een belasting; Z2W = zorgen over de opvoeding de afgelopen twee weken; ZJ = zorgen over de opvoeding het afgelopen jaar; posit = tweede orde factor positief opvoedingsgedrag ; control = tweede orde factor negatieve gedragscontrole

correlaties tussen 'geloof in fysiek straffen en opvoedingsgedragingen en -belevingen

correlaties tussen opvoedingsbelevingen onderling

2 Opvoeding en kindgedrag

Kindgedrag werd binnen JOnG! nagegaan aan de hand van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman, 1999; Widenfelt, 2003). Dit instrument bevat 25 items die gescoord worden op een driepuntenschaal gaande van 'niet waar' tot 'zeker waar'. De SDQ is een veel gebruikt instrument en zijn validiteit en betrouwbaarheid werden reeds meerdere malen bevestigd, ook in Vlaams onderzoek. De items kunnen gegroepeerd worden onder vijf subschalen, namelijk 'emotionele problemen', 'conductproblemen (of antisociaal gedrag)', 'hyperactiviteit', 'problemen met leeftijdsgenoten' en 'prosociaal gedrag'. De vier eerste subschalen vormen samen de hogeroorde-subschaal 'totaal probleemgedrag'. Voor de JOnG! steekproef zijn de interne consistenties van de subschalen nagegaan. Naar aanleiding van deze analyses werd in de schaal 'conductproblemen' één item verwijderd. Meer informatie over de psychometrische eigenschappen van de SDQ kan worden opgevraagd bij de auteurs. De SDQ is ingevuld door zowel ouders als de 12-jarigen zelf. Om de vergelijking tussen cohorten mogelijk te maken, gebruiken we in dit rapport enkel de ouderscores. Voor de eerste vier subschalen zijn er in de totale groep 17 (0,5%) missings, voor prosociaal gedrag 18 (0,5%) en voor totaal probleemgedrag 20 (0,6%).

Om het verband tussen opvoeding en kindgedrag na te gaan, gebruiken we meervoudige regressie-analyses. Voor elk type kindgedrag gaan we het verband met de verschillende opvoedingsvariabelen na, telkens gecontroleerd voor het geslacht van het kind en de andere opvoedingsvariabelen⁶. Tabel 31 geeft een overzicht van relevante resultaten.

Wat betreft de handelingsgerichte component van opvoeding, zien we ten eerste dat ouders die meer positief ouderlijk gedrag rapporteren ook significant meer prosociaal gedrag bij hun kinderen aangeven en dit zowel op 6- als op 12-jarige leeftijd. Ten tweede zien we in de cohorte 6-jarigen een significant verband tussen het vaker bestraffen van ongewenst gedrag enerzijds en conductproblemen en hyperactiviteit bij de jongeren anderzijds. Ook meer materieel belonen toont enkel significante verbanden op 6-jarige leeftijd, namelijk met meer hyperactiviteit en totaal probleemgedrag.

Voor attitudes zien we geen significante verbanden met kindgedrag maar voor opvoedingsstress wel. Zo rapporteren ouders met hogere scores op de NVOS-subschaal 'mijn kind is een belasting' ook meer probleemgedrag en minder prosociaal gedrag bij hun kinderen. Hogere scores op de NVOS-subschaal 'problemen hebben' gaan hand in hand met een verhoogde rapportage van hyperactiviteit en totaal probleemgedrag. Draagkracht in de opvoeding toont een significant verband met conductproblemen (hoe minder draagkracht, hoe meer conductproblemen). De eerste

⁶ De resultaten van deze analyses geven ons geen zicht op causale (oorzaak – gevolg) verbanden. Om een uitspraak te doen over oorzaak en gevolg dient men gebruik te maken van data die zijn afgenomen op meerdere meetmomenten. Op dit moment beschikken we nog niet over voldoende data om zulke analyses uit te voeren.

twee verbanden gelden zowel op 6- als 12-jarige leeftijd, het laatste verband enkel bij de oudste cohorte.

De variantie in kindgedrag die door de combinatie van deze opvoedingsvariabelen verklaard wordt, ligt tussen 15% en 28% voor emotionele problemen, hyperactiviteit, problemen met leeftijdsgenoten en prosociaal gedrag. Voor conductproblemen ligt de verklaarde variantie op 41% voor de 6-jarigen en 42% voor de 12-jarigen. Proporties verklaarde variantie hoger dan 5% duiden op een matig verband tussen variabelen, proporties hoger dan 20% op een sterk verband (Field, 2009). We kunnen met andere woorden stellen dat het verband dat in de JOnG!-data gezien wordt tussen opvoedingsvariabelen en kindgedrag matig tot sterk is.

De variantie in kindgedrag die verklaard wordt door de verschillende opvoedingsvariabelen afzonderlijk, is laag. Enkel de waarden van de NVOS-subschaal 'kind is een belasting' liggen iets hoger en dan vooral voor de verklaarde variantie in conductproblemen, hyperactiviteiten totaal probleemgedrag (tussen 3% en 4%).

Tabel 31 Het verband tussen opvoeding en kindgedrag (regressiecoëfficiënten en verklaarde varianties op basis van meervoudige regressie-analyses)

		Emotionele problemen		Conduct-problemen		Hyperactiviteit		Problemen met leeftijdsgenoten		Prosociaal gedrag		Totaal probleemgedrag	
		6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j
Positief ouderlijk gedrag	β	0,09	0,10	-0,08	-0,09	-0,06	-0,04	-0,02	0,05	0,21 ^a	0,23 ^a	-0,03	0,01
	R^2	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,03	0,00	0,00
Aanmoedigen van zelfstandigheid	β	0,05	-0,05	-0,03	-0,02	-0,05	-0,05	-0,02	-0,04	0,03	0,04	-0,01	-0,06
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Regels	β	-0,02	-0,06	-0,03	-0,02	0,00	-0,03	0,02	-0,09	0,03	0,04	-0,02	-0,06
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Straffen	β	-0,04	-0,06	0,08 ^a	0,06	0,09 ^b	0,06	-0,03	-0,01	-0,01	-0,02	0,05	0,02
	R^2	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hard straffen	β	-0,01	-0,05	0,04	0,03	-0,01	0,03	-0,05	-0,02	0,02	0,01	-0,01	0,00
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Negeren	β	0,05	0,03	0,04	0,07	0,01	0,00	0,01	0,06	0,02	0,00	0,04	0,06
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Materieel belonen	β	0,06	0,05	0,02	-0,01	0,08 ^b	0,01	0,04	0,06	-0,01	0,04	0,08 ^b	0,05
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00
Psychologische controle	β	-0,01	0,05	-0,02	-0,01	-0,05	-0,02	-0,02	-0,04	-0,01	0,00	-0,04	0,00
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sterk geloof in fysieke straf	β	0,03	0,01	-0,01	0,03	0,05	0,08	-0,09	-0,02	0,04	0,00	0,01	0,03
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Aankunnen	β	0,04	-0,04	-0,12	-0,19 ^a	-0,04	0,03	0,04	-0,05	-0,03	0,09	-0,03	-0,07
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

		Emotionele problemen		Conduct-problemen		Hyperactiviteit		Problemen met leeftijdsgenoten		Prosociaal gedrag		Totaal probleemgedrag	
		6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j
Problemen hebben	β	0,11	0,15	0,07	0,06	0,14 ^a	0,16 ^a	0,08	0,10	-0,07	-0,05	0,15 ^a	0,17 ^a
	R^2	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01
Kind is een belasting	β	0,22 ^a	0,24 ^a	0,36 ^a	0,32 ^a	0,31 ^a	0,37 ^a	0,26 ^a	0,25 ^a	-0,25 ^a	-0,22 ^a	0,40 ^a	0,42 ^a
	R^2	0,01	0,01	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,01	0,04	0,04
Zorgen maken over opvoeding, de laatste twee weken	β	0,06	0,04	0,08	0,04	0,04	0,01	0,09	0,04	-0,05	-0,01	0,09	0,04
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zorgen maken over opvoeding, het laatste jaar	β	0,09	0,00	0,01	-0,02	-0,02	-0,03	0,04	0,02	-0,06	0,1	0,04	0,00
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Model R^2		0,16	0,18	0,41	0,42	0,28	0,26	0,15	0,16	0,23	0,23	0,45	0,43

^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$ (Na Bonferroni-correctie)

β = gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt; R^2 = partial correlations²

3 Opvoeding en gezins- en oudervariabelen

In deze paragraaf presenteren we de verbanden tussen opvoedingsvariabelen enerzijds en gezins- en oudervariabelen anderzijds. Voor elke gezins- of oudervariabele (subschaalscores zoals besproken in het hoofdstuk 'kencijfers' van dit rapport en demografische gegevens, zoals besproken door Guérin et al., 2012) wordt het verband met opvoeding besproken. Voor de statistische analyses is gebruik gemaakt van covariantieanalyses met telkens één opvoedingsfactor als afhankelijke variabele en het geheel van gezins- en oudervariabelen als onafhankelijke variabelen. Tabel 32 geeft een overzicht van de resultaten. Voor de categoriale gezins- of oudervariabelen (variabelen met een beperkt aantal antwoordcategorieën) werden er post hoc toetsen uitgevoerd om significante effecten verder te interpreteren. Voor de significante continue gezins- of oudervariabelen (variabelen met een groot aantal antwoordmogelijkheden) werden de regressiecoëfficiënten gehanteerd⁷.

Wat betreft de *demografische ouder- en gezinskenmerken (beroep, diploma, gezinsinkomen, herkomst, gezinssamenstelling)*, blijkt uit Tabel 32 een beperkt aantal significante verbanden met opvoedingsvariabelen. Het diploma van de moeder vertoont samenhang met het aanmoedigen van zelfstandigheid. Ad hoc toetsen tonen aan dat moeders met hogere diploma's hun kinderen meer aanmoedigen tot zelfstandigheid. Enkel het verschil tussen laag opgeleide en midden opgeleide moeders is niet significant voor de cohorte 6-jarigen.

Psychiatrische problematiek gaat significant samen met enkele belevingsaspecten van opvoeding. Ouders die op de GHQ boven de cutoff scoren, ervaren hun kind vaker als een probleem, hebben vaker het gevoel de opvoeding niet meer aan te kunnen en maken zich op korte termijn vaker zorgen over de opvoeding. Het verband met aankunnen en zorgen maken is enkel significant in de cohorte 12-jarigen.

Gezinsproblemen (problemen met betrokkenheid, verminderde geborgenheid, steun en communicatie, en de partnerrelatie) tonen met meerdere variabelen een significante samenhang. Problemen rond 'betrokkenheid', 'steun en communicatie' en 'partnerrelatie' hangen vooral samen met belevingsaspecten van de opvoeding (het rapporteren van meer problemen in de opvoeding, het kind meer als belasting ervaren, meer zorgen hebben rond opvoeding en het minder aankunnen), terwijl problemen rond 'geborgenheid' zowel met belevings- als gedragsaspecten (minder positief ouderlijk gedrag, meer aanmoedigen van zelfstandigheid en vaker aanleren van regels) significante verbanden heeft. De hierboven aangehaalde verbanden voor 'betrokkenheid' en 'steun en communicatie' zijn enkel significant in de cohorte 12-jarigen. De verbanden voor 'partnerrelatie' zijn enkel significant in de cohorte 6-jarigen. Wat betreft 'geborgenheid', gelden de verbanden met opvoedingsgedrag en opvoedingsbeleving op beide leeftijden (enkel het verband met 'straffen' is niet significant op 12j, en het verband met 'problemen hebben' is niet significant op 6j), de verbanden met opvoedingsbeleving zijn enkel significant in de cohorte 12-jarigen.

⁷ Deze regressiecoëfficiënten geven weer hoeveel de waarde van de gezins- of oudervariabele stijgt, per stijging van de opvoedingsvariabele met 1 eenheid.

Het ervaren van meer, respectievelijk minder, *levensgebeurtenissen* hangt samen met één betekenisaspect van opvoeding, namelijk het kind meer, respectievelijk minder, als een belasting ervaren. Dit verband is enkel significant voor de cohorte 12-jarigen.

Tabel 32 Verband tussen 'opvoeding' en 'ouder- en gezinsfactoren'(F-waarden en verklaarde varianties op basis van covariantie-analyses)

		Beroep vader		Beroep moeder		Diploma vader		Diploma moeder		Gezinsinkomen		Herkomst		Gezins-samenstelling		Psychiatrische problematiek	
		6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j
Positief ouderlijk gedrag	<i>F</i>	0,01	0,01	0,15	4,56	0,86	1,21	2,01	0,72	0,84	0,46	2,90	2,04	1,22	1,93	2,82	0,50
	Type III sum of squares	0,00	0,00	0,02	0,89	0,25	0,47	0,58	0,28	0,10	0,18	0,84	0,80	0,18	0,76	0,41	0,10
Aanmoedigen van zelfstandigheid	<i>F</i>	0,05	0,01	2,35	2,41	1,97	6,08	18,24 ^a	10,13 ^a	0,25	0,03	7,26	3,82	0,01	1,12	0,20	2,08
	Type III sum of squares	0,02	0,04	0,78	0,68	1,31	3,43	12,13	5,71	0,16	0,02	4,83	2,16	0,00	0,63	0,07	0,59
Regels	<i>F</i>	1,51	0,22	0,35	0,11	0,55	0,72	0,49	2,38	0,77	1,43	4,59	3,92	0,25	0,38	0,01	3,68
	Type III sum of squares	0,30	0,04	0,07	0,02	0,22	0,29	0,19	0,96	0,30	0,58	1,79	1,58	0,05	0,15	0,00	0,74
Straffen	<i>F</i>	0,07	3,80	0,63	0,55	3,86	3,00	0,58	5,37	0,78	0,30	1,12	1,69	0,13	5,27	0,02	2,00
	Type III sum of squares	0,03	1,60	0,22	0,23	2,71	2,52	0,41	4,51	0,55	0,25	0,78	1,41	0,05	4,43	0,00	0,84
Hard straffen	<i>F</i>	0,74	0,73	1,70	1,26	0,15	0,68	1,85	1,66	1,28	1,36	1,89	1,07	2,14	0,24	0,01	0,14
	Type III sum of squares	0,09	0,08	0,20	0,13	0,04	0,14	0,44	0,35	0,31	0,29	0,45	0,22	0,26	0,05	0,00	0,01
Negeren	<i>F</i>	0,11	0,00	0,53	1,80	0,79	0,18	0,18	0,26	0,91	0,80	1,73	4,89	0,71	0,11	1,15	1,79
	Type III sum of squares	0,04	0,00	0,20	0,70	0,58	0,14	0,14	0,20	0,67	0,62	1,28	3,81	0,26	0,82	0,43	0,70
Materieel belonen	<i>F</i>	0,60	0,95	3,84	0,44	4,26	0,72	5,65	6,79	1,53	0,31	3,05	5,07	0,63	0,17	0,05	4,66
	Type III sum of squares	0,19	0,31	1,22	0,14	2,71	0,46	3,59	4,37	0,98	0,20	1,94	3,26	0,20	0,11	0,02	1,50

Hoofdstuk 4

		Beroep vader		Beroep moeder		Diploma vader		Diploma moeder		Gezinsinkomen		Herkomst		Gezins-samenstelling		Psychiatrische problematiek	
		6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j
Psychologische controle	<i>F</i>	1,72	0,19	0,03	2,91	0,64	0,20	4,09	0,80	0,07	1,73	2,70	2,45	0,10	0,03	7,69	0,62
	Type III sum of squares	0,23	0,03	0,00	0,41	0,17	0,06	1,11	0,23	0,02	0,50	0,73	0,70	0,01	0,00	1,04	0,09
Sterk geloof in fysieke straf	<i>F</i>	0,05	0,51	0,09	1,59	1,18	0,03	0,82	0,46	4,12	1,13	1,79	1,67	5,13	1,50	1,87	0,06
	Type III sum of squares	0,02	0,18	0,03	0,55	0,84	0,02	0,58	0,32	2,93	0,09	1,28	1,16	1,83	1,04	0,67	0,02
Aankunnen	<i>F</i>	0,31	0,77	0,01	5,16	0,70	0,53	2,12	0,91	4,14	1,34	1,43	1,69	0,25	1,63	10,31	15,33 ^b
	Type III sum of squares	0,06	0,14	0,00	0,99	0,25	0,20	0,76	0,35	1,49	0,52	0,51	0,65	0,05	0,62	1,85	2,92
Problemen hebben	<i>F</i>	2,01	0,59	0,23	2,27	1,19	1,72	1,50	0,42	4,72	1,59	0,67	3,19	2,12	1,47	14,45 ^b	16,77 ^a
	Type III sum of squares	0,53	0,15	0,06	0,57	0,63	0,87	0,79	0,21	2,48	0,80	0,35	1,61	0,56	0,74	3,80	4,24
Kind is een belasting	<i>F</i>	1,40	0,13	0,42	0,14	1,19	0,76	1,50	1,76	3,36	0,99	1,03	0,02	0,33	3,39	3,97	6,33
	Type III sum of squares	0,56	0,05	0,02	0,06	0,96	0,59	1,21	1,36	2,70	0,76	0,83	0,02	0,13	2,60	1,60	2,43
Zorgen maken over de opvoeding de laatste twee weken	<i>F</i>	0,18	2,84	0,25	1,72	1,10	0,73	0,37	0,68	0,09	4,19	0,04	4,37	2,05	3,68	4,54	25,51 ^a
	Type III sum of squares	0,07	1,26	0,10	0,76	0,91	0,65	0,31	0,60	0,07	3,71	0,03	3,86	0,85	3,26	1,88	11,29
Zorgen maken over de opvoeding het laatste jaar	<i>F</i>	0,11	8,83	1,02	0,89	0,65	0,61	2,63	1,72	0,23	2,23	0,75	3,21	2,65	4,06	3,97	10,25
	Type III sum of squares	0,06	4,69	0,51	0,47	0,65	0,65	2,64	1,82	0,23	2,37	0,76	3,41	1,34	4,31	2,00	5,44

^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$ (na Bonferroni-correctie)

Tabel 32 Verband tussen 'opvoeding' en 'ouder- en gezinsfactoren'(F-waarden en verklaarde varianties op basis van covariantie-analyses) (vervolg)

		Betrokkenheid		Geborgenheid		Steun communicatie		Partner		Levensgebeurtenissen		model		error	
		6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j
Positief ouderlijk gedrag	<i>F</i>	5,85	5,63	59,22 ^a	59,36 ^a	1,50	2,59	2,30	0,02	6,78	0,55	8,64 ^a	7,12 ^a		
	Type III sum of squares	0,85	1,10	8,59	11,60	0,22	0,51	0,33	0,00	0,98	0,11	21,31	25,02	167,09	174,43
Aanmoedigen van zelfstandigheid	<i>F</i>	5,70	2,96	14,71 ^b	0,41	1,03	1,80	0,13	0,30	2,35	3,20	6,85 ^a	4,98 ^a		
	Type III sum of squares	1,90	0,84	4,89	0,12	0,34	0,51	0,04	0,09	0,78	0,90	38,73	25,24	382,77	252,55
Regels	<i>F</i>	0,00	2,33	19,57 ^a	21,25 ^a	1,13	0,86	1,72	0,87	0,18	0,43	3,20 ^a	3,04 ^a		
	Type III sum of squares	0,00	0,47	3,82	4,29	0,22	0,17	0,34	0,17	0,04	0,09	10,61	11,03	223,92	179,81
Straffen	<i>F</i>	0,18	1,05	12,60 ^a	0,15	0,50	2,91	0,36	0,03	6,00	4,55	3,85 ^a	3,26 ^a		
	Type III sum of squares	0,06	0,44	4,43	0,06	0,18	1,22	0,13	0,13	2,11	1,91	22,99	24,64	403,87	374,30
Hard straffen	<i>F</i>	0,88	4,98	3,65	3,68	0,72	7,63	11,08	1,13	0,00	0,16	3,24 ^a	2,42 ^a		
	Type III sum of squares	0,11	0,52	0,44	0,39	0,09	0,80	1,33	0,12	0,00	0,02	6,62	4,56	137,99	93,43
Negeren	<i>F</i>	1,69	1,71	0,00	5,45	7,61	9,28	2,37	0,26	0,40	2,58	2,82 ^a	3,67 ^a		
	Type III sum of squares	0,63	0,67	0,00	2,12	2,82	3,62	0,88	0,08	0,15	1,01	17,81	25,74	425,90	347,66
Materieel belonen	<i>F</i>	0,99	0,95	4,25	0,94	2,03	6,77	2,32	0,72	0,63	0,00	7,12 ^a	4,67 ^a		
	Type III sum of squares	0,32	0,30	1,35	0,30	0,65	2,18	0,74	0,23	0,20	0,00	38,40	27,09	366,11	289,16

Hoofdstuk 4

		Betrokkenheid		Geborgenheid		Steun communicatie		Partner		Levensgebeurtenissen		model		error	
Psychologische controle	F	9,84	9,34	1,01	8,72	9,46	15,88 ^b	4,66	4,52	0,01	1,19	5,32 ^a	6,13 ^a		
	Type III sum of squares	1,34	1,32	0,14	1,24	1,29	2,25	0,63	0,64	0,00	0,17	12,28	15,63	155,62	126,52
Sterk geloof in fysieke straf	F	5,83	2,77	5,70	3,98	0,27	1,88	0,56	2,60	0,82	1,44	3,27 ^a	1,48		
	Type III sum of squares	2,08	0,96	2,03	1,38	0,10	0,66	0,20	0,90	0,29	0,50	19,77	9,27	409,81	308,64
Aankunnen	F	0,70	16,30 ^a	12,82 ^b	35,41 ^a	2,47	10,90	17,73 ^a	0,24	0,87	8,76	8,05 ^a	12,95 ^a		
	Type III sum of squares	0,13	3,11	2,30	6,75	0,44	2,08	3,19	0,00	0,16	1,67	24,57	44,45	206,19	170,72
Problemen hebben	F	1,44	14,30 ^c	8,99	22,45 ^a	4,40	13,41 ^c	14,18 ^a	0,52	1,73	7,88	8,74 ^a	11,88 ^a		
	Type III sum of squares	0,38	3,61	2,36	5,67	1,16	3,39	3,72	0,13	0,45	1,99	39,02	54,00	300,78	225,78
Kind is een belasting	F	0,45	19,72 ^b	12,92 ^a	25,89 ^a	1,60	3,37	12,97 ^a	0,10	1,79	13,31 ^a	6,49 ^a	10,24 ^a		
	Type III sum of squares	0,18	7,57	5,19	9,95	0,64	1,30	5,21	0,04	0,72	5,11	44,30	70,82	460,96	343,38
Zorgen maken over de opvoeding de laatste twee weken	F	0,22	15,33 ^b	4,15	9,48	7,39	12,59 ^b	25,74 ^a	0,22	0,40	1,97	6,49 ^a	10,22 ^a		
	Type III sum of squares	0,09	6,78	1,71	4,20	3,05	5,57	10,63	0,10	0,16	0,87	45,58	81,45	473,81	393,48
Zorgen maken over de opvoeding het laatste jaar	F	0,98	15,32 ^b	3,66	7,72	5,00	9,21	19,36 ^a	0,39	0,01	1,17	5,47 ^a	8,16 ^a		
	Type III sum of squares	0,50	8,13	1,84	4,09	2,51	4,89	9,74	0,21	0,00	0,62	46,78	77,86	563,52	455,67

^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$ (Na Bonferroni-correctie)

Tabel 33 Post hoc toetsen voor categoriale ouder- en gezinsvariabelen die in de variantieanalyse significante verbanden met opvoedingsgedrag hebben

DIPLOMA MOEDER						
	<i>Laaggeschoold – middengeschoold</i>		<i>Middengeschoold – hooggeschoold</i>		<i>Laaggeschoold – hooggeschoold</i>	
	6j	12j	6j	12j	6j	12j
<i>Aanmoedigen van zelfstandigheid</i>	-0,05	-0,20 ^b	-0,27 ^a	-0,13 ^b	-0,32 ^a	-0,33 ^a
PSYCHIATRISCHE PROBLEMATIEK OUDER (ONDER CUTOFF – BOVEN CUTOFF)						
	6j		12j			
<i>Aankunnen</i>	niet van toepassing		0,14			
<i>Problemen hebben</i>	-0,14		-0,17			
<i>Zorgen maken over de opvoeding laatste 2 weken</i>	Niet van toepassing		-0,27			

^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$

Tabel 34 Regressiecoëfficiënten voor continue ouder- en gezinsvariabelen die in de regressieanalyse significante verbanden met opvoedingsgedrag hebben

	Betrokkenheid		Geborgenheid		Steun communicatie		Partner		Levensgebeurtenissen	
	β		β		β		β		β	
	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j	6j	12j
Positief ouderlijk gedrag			-0,24	-0,28						
Aanmoedigen van zelfstandigheid			-0,12							
Regels			-0,15	-0,17						
Straffen			-0,12							
Psychologische controle					0,14					
Aankunnen		-0,11	-0,11	-0,20			-0,13			
Problemen hebben		0,13		0,16		0,12	0,12			
Kind is een belasting		0,16	0,11	0,17			0,12			0,14
Zorgen maken over de opvoeding de laatste twee weken		0,11				0,10	0,15			
Zorgen maken over de opvoeding het laatste jaar		0,12					0,13			

4 Opvoeding en zorg

In dit vierde en laatste deel, stellen we de verbanden voor tussen opvoeding enerzijds en 'nood aan ondersteuning bij de opvoeding' en 'het gebruik maken van en/of op een wachtlijst staan voor zorg met betrekking tot het kind' anderzijds. Voor het gebruik maken van zorg bevragen we met andere woorden zorg in het algemeen en niet enkel met betrekking tot de opvoeding. De verbanden zijn nagegaan aan de hand van twee lineaire regressie-analyses en één anova-toets met telkens alle opvoedingsfactoren als onafhankelijke variabelen en respectievelijk 'behoefte aan ondersteuning bij de opvoeding de laatste twee weken', 'behoefte aan ondersteuning bij de opvoeding het laatste jaar' en 'gebruik maken van en/of op een wachtlijst staan voor zorg' als afhankelijke variabele. De resultaten van deze analyses worden weergegeven in Tabel 35.

Wat betreft opvoedingsgedrag en zorg, zien we een beperkt aantal significante verbanden, namelijk voor de opvoedingsgedragingen straffen (cohort 12-jarigen), hard straffen (cohort 6-jarigen) en materieel belonen (cohort 12-jarigen). Ouders die respectievelijk meer straffen en hard straffen, hebben respectievelijk minder en meer behoefte aan opvoedingsondersteuning het voorbije jaar. Ouders die meer materieel belonen, hebben meer behoefte aan opvoedingsondersteuning de voorbije twee weken en maken meer gebruik van zorg.

Verder zien we ook slechts een beperkt aantal significante verbanden tussen de rapportage van minder draagkracht of meer stress in de opvoeding en de rapportage van meer nood aan professionele ondersteuning bij de opvoeding. De verbanden tussen enerzijds draagkracht en stress en anderzijds het gebruik maken van zorg zijn wel allemaal significant.

Tabel 35 Verband tussen 'opvoeding' en 'behoefte aan ondersteuning bij opvoeding, gebruik maken van zorg' (regressiecoëfficiënten, F-waarden en verklaarde varianties op basis van regressie- en variantie-analyse)

		Behoeft opvoedingsondersteuning voorbij 2 weken		Behoeft opvoedingsondersteuning voorbij jaar			Gebruik maken van zorg		
		6j	12j	6j	12j		6j	12j	
Positief gedrag	ouderlijk	β	0,04	-0,01	0,03	0,03	<i>F</i>	2,36	1,72
							Type III sum of squares	0,41	0,38
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00		Gebruik - geen gebruik	0,03	0,06
Aanmoedigen zelfstandigheid	van	β	0,00	0,01	-0,02	0,03	<i>F</i>	0,89	0,07
							Type III sum of squares	0,34	0,02
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00		Gebruik - geen gebruik	0,03	0,02
Regels		β	-0,02	-0,02	0,00	-0,02	<i>F</i>	0,89	0,61
							Type III sum of squares	0,20	0,14
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00		Gebruik - geen gebruik	0,02	-0,04
Straffen		β	-0,04	-0,05	-0,03	-0,06 ^c	<i>F</i>	0,99	1,83
							Type III sum of squares	0,38	0,83
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	Gebruik - geen gebruik	0,04	0,10
Hard straffen		β	0,04	0,03	0,06 ^c	-0,01	<i>F</i>	0,12	1,48
							Type III sum of squares	0,02	0,15
	R^2	0,01	0,00	0,01	0,00		Gebruik - geen gebruik	0,00	0,04

		Behoeftes opvoedingsondersteuning voorbij 2 weken		Behoeftes opvoedingsondersteuning voorbij jaar			Gebruik maken van zorg	
Negeren	β	-0,05 ^c	0,03	-0,03	0,02	F	0,49	2,72
						Type III sum of squares	0,20	1,11
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	Gebruik - geen gebruik	0,03	0,12
Materieel belonen	β	0,03	0,09 ^a	0,01	0,06 ^c	F	0,47	4,98 ^c
						Type III sum of squares	0,18	1,89
	R^2	0,00	0,01	0,00	0,01	Gebruik - geen gebruik	0,03	0,15
Psychologische controle	β	0,02	-0,05	0,00	-0,02	F	0,10	0,11
						Type III sum of squares	0,02	0,02
	R^2	0,00	0,01	0,00	0,00	Gebruik - geen gebruik	-0,01	0,01
Sterk geloof in fysieke straf	β	0,01	0,02	0,02	0,00	F	0,29	0,77
						Type III sum of squares	0,11	0,26
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	Gebruik - geen gebruik	0,02	-0,05
Aankunnen	β	0,01	-0,20 ^a	0,02	-0,19 ^a	F	57,02 ^a	17,99 ^a
						Type III sum of squares	12,28	4,16
	R^2	0,00	0,02	0,00	0,01	Gebruik - geen gebruik	-0,18	-0,22
Problemen hebben	β	0,07 ^c	-0,05	0,06	-0,03	F	62,86 ^a	14,03 ^a
						Type III sum of squares	19,54	4,35
	R^2	0,00	0,00	0,00	0,00	Gebruik - geen gebruik	0,23	0,23

		Behoeftes opvoedingsondersteuning voorbij 2 weken		Behoeftes opvoedingsondersteuning voorbij jaar			Gebruik maken van zorg	
Kind is een belasting	β	0,12 ^a	0,05	0,13 ^a	0,13 ^b	F	119,44 ^a	21,54 ^a
						Type III sum of squares	53,61	9,92
	R^2	0,01	0,00	0,01	0,01	Gebruik - geen gebruik	0,38	0,34
Zorgen maken over de opvoeding de laatste twee weken	β	0,54 ^a	0,51 ^a	0,11 ^b	0,05	F	56,06 ^a	54,23 ^a
						Type III sum of squares	31,74	26,70
	R^2	0,14	0,10	0,01	0,00	Gebruik - geen gebruik	0,30	0,57
Zorgen maken over de opvoeding het laatste jaar	β	0,05	0,03	0,51 ^a	0,42 ^a	F	75,48 ^a	39,41 ^a
						Type III sum of squares	50,28	22,63
	R^2	0,00	0,00	0,13	0,09	Gebruik - geen gebruik	0,38	0,53

^a $p < 0,001$ ^b $p < 0,01$ ^c $p < 0,05$ (na Bonferroni-correctie); R^2 = partial correlations

Hoofdstuk 5

Discussie

In wat volgt geven we een samenvattend overzicht van de belangrijkste resultaten uit dit rapport. Verder linken we de bevindingen aan die van ander (inter-)nationaal onderzoek met een vergelijkbaar onderzoeksopzet. Het is niet altijd mogelijk om studies te vinden die een perfecte vergelijking mogelijk maken (denk bijvoorbeeld aan het grote aantal Amerikaanse studies, waarbij de steekproeven vaak etnisch meer divers zijn dan die van de JOnG!-studie), duidelijke verschillen in onderzoeksopzet worden daarom altijd in dit rapport opgenomen. Grietens et al. (2010) beschrijven de keuzes die voor het onderzoeksopzet van de JOnG!-studie gemaakt zijn. Gezien het relatief grote aantal studies waarnaar, ter vergelijking met het JOnG!-onderzoek, in de paragrafen rond kencijfers ('opvoeding' en 'ouders en gezinnen') verwezen wordt, wordt de onderzoeksopzet van deze studies in Appendix 1 meer in detail toegelicht.

1 Discussie kencijfers en internationale vergelijking

1.1 Opvoeding in Vlaanderen

Wat betreft *opvoedingsgedrag*, kunnen we stellen dat de gemiddelde Vlaamse ouder veel gedragingen rapporteert waarvan zowel in dit als in ander onderzoek gezien wordt dat ze samengaan met meer prosociaal gedrag en minder probleemgedrag bij kinderen en jongeren, namelijk: veel positief opvoedingsgedrag, weinig negatieve gedragscontrole en weinig psychologische controle.

Gemiddelde scores voor de JOnG!-steekproef getuigen van het 'vaak' tot 'altijd' stellen van *positief ouderlijk gedrag*. Een totaal van 0,1% tot 1,2% van de ouders stelt nooit positief ouderlijk gedrag en 0,2% tot 8,4% doet dit weinig. De percentages van ouders die aangeven vaak tot altijd positief ouderlijk gedrag te stellen liggen, afhankelijk van het item, boven 60%.

Internationaal is er heel wat onderzoek naar "positief ouderlijk gedrag" verricht, waarmee deze JOnG!-cijfers kunnen vergeleken worden.

- Een onderzoek met vergelijkbare hoge resultaten (tegen het extreme) is dat van Kovacs (2010) in Washington, D.C. In deze studie ligt bij moeders van adolescenten tussen 10 en 12 jaar het gemiddelde voor '*warmte-ondersteuning*' tussen 'eerder mee eens' en 'sterk mee eens' (het uiterste punt van de schaal) voor moeders van adolescenten tussen 10 en 12 jaar;
- Ook in een Vlaams beleidsgericht onderzoek uitgevoerd door de UGent (Van Leeuwen, 2000) vindt men vergelijkbare resultaten: voor '*positief ouderlijk gedrag*' geldt in het onderzoek van 1998 dat 0% tot 3% van de moeders deze gedragingen nooit stelt en 1% tot 7% weinig;

- Er zijn ook onderzoeken die, in vergelijking met de JOnG!-resultaten, wijzen op het minder vaak stellen van '*positief ouderlijk gedrag*'. Hipwell et al. (2008) deden onderzoek in Pittsburgh (Verenigde Staten) bij ouders met een dochter tussen 7 en 12 jaar. Gemiddeld genomen rapporteerden de ouders 'soms' gedragingen die getuigen van lage ouderlijke warmte. Ook De Haan, Prinzie en Dekovic (2009) rapporteren bij ouders van 5-11 jarige kinderen in Vlaanderen 'soms' gedragingen van warmte/ondersteuning;
- Verder zijn er ook onderzoeken die schijnbaar iets meer '*positief ouderlijk gedrag*' rapporteren. Op vragen rond 'het vaak uiten van affectie' en 'het vaak uiten van responsiviteit' vond Bucx (2011) bij ouders van kinderen tussen 0 en 17 jaar, in Nederland dat telkens door meer dan 96% van de moeders 'ermee eens' wordt geantwoord, dit in tegenstelling tot de 60% in het JOnG!-onderzoek die aangeeft 'vaak tot altijd' positief ouderlijk gedrag te stellen. De resultaten van de studie van Bucx (2011) kunnen echter vertekend zijn omdat de keuzemogelijkheden, in vergelijking met de JOnG!-studie, beperkter waren ('akkoord' of 'niet akkoord') en ouders daarom bij voorbaat al niet in staat waren een iets gevarieerder beeld te laten zien.

In het onderzoek JOnG! ligt het gemiddelde voor *psychologische controle* tussen 'nooit' en 'weinig'. In vergelijking met ander onderzoek lijken de gemiddelden in de JOnG!-cohorten laag te liggen.

- Laird (2011) vond dat moeders in een middelgrote stad in het zuiden van de Verenigde Staten rapporteren gemiddeld genomen 'soms' gedragingen van '*psychologische controle*' te stellen ten aanzien van hun adolescenten op 11 en 12-jarige leeftijd;
- In de studie van Kovacs (2010) ligt het gemiddelde voor '*psychologische controle*' tussen 'enigszins oneens' en 'enigszins mee eens'.

Hard straffen wordt binnen JOnG! gemiddeld genomen tussen 'nooit' en 'weinig' gerapporteerd. Een totaal van 35,8% tot 9,9% ouders rapporteert ooit (gaande van weinig tot altijd) hard te straffen.

- Door Landsford et al., (2011) werden in drie Amerikaanse gebieden moeders van jonge kinderen bevraagd over onder andere '*hard straffen*' wanneer hun kinderen respectievelijk 6, 7, 8 en 9 jaar oud zijn. De gemiddelden in dit onderzoek liggen, afhankelijk van de leeftijd van het kind, tussen 'nooit' en 'weinig' maar neigen eerder naar 'weinig'. In het JOnG!-onderzoek liggen de gemiddelden dicht in de buurt van 'nooit';
- Ook vergeleken met de resultaten uit een onderzoek van Gershoff et al. (2010), die in verschillende landen moeders van kinderen van 8 tot 12 jaar oud bevraagd heeft, is het JOnG!-gemiddelde voor '*hard straffen*' eerder laag. Volgens Gershoff et al. (2010) scoorden moeders in China en Thailand op dit opvoedingsgedrag tussen 'nooit' en 'weinig', eerder neigend naar 'weinig', terwijl in India, Italië en de Filippijnen deze scores zich tussen 'nooit' en 'soms' situeerden, en moeders in Kenia hoger dan 'soms' scoorden;

- Bucx (2011) tenslotte rapporteerde dat 15% van de Nederlandse moeders akkoord gaat met de stelling "Ik geef mijn kind een tik rond de oren als het iets doet wat niet mag".

Voor de JOnG!-studie ligt het gemiddelde voor de schaal 'regels' tussen 'vaak' en 'altijd'.

- Gershoff et al. (2010) kwam bij moeders in China, India, Italië, Filippijnen en Thailand tot gelijkaardige bevindingen op de vraag '*leren over goed en slecht gedrag*'. Enkel bij moeders in Kenia ligt de score lager (ongeveer rond 'soms');
- In een Vlaams beleidsgerichte onderzoek van 1998 (Van Leeuwen, 2000) liggen de gemiddelden voor items rond 'regels' steeds boven 'vaak'.

In JOnG! rapporteren de ouders gemiddeld tussen 'soms' en 'vaak' het kind *aan te moedigen tot zelfstandigheid*.

- In een Amerikaans onderzoek kwamen Wray-Lake, Crouter, en McHale (2010) bij ouders van jongeren tussen 10 en 13 jaar tot gelijkaardige resultaten. De ouders geven gemiddeld genomen aan dat '*beslissingen*' worden gemaakt door het kind en één of beide ouders. Noch in de JOnG!-studie, noch in het onderzoek van Wray-Lake et al. (2010), zijn ouders dus geneigd om alle beslissingen zelf ten nemen of deze uitsluitend door hun kinderen alleen te laten nemen;
- Door Schroeder en Kelley (2008), eveneens in Amerikaans onderzoek, werden ouders van kinderen tussen 6 en 12 bevraagd over het '*verlenen van autonomie*'. Gemiddelde scores liggen hier tussen 'akkoord' en 'niet akkoord'. In vergelijking hiermee rapporteren de ouders uit de JOnG!-studie meer zelfstandigheid aan te moedigen;
- In een Vlaams beleidsgericht onderzoek naar onder andere opvoeding van kinderen tussen 8 en 14 jaar, werden voor items van '*aanmoedigen van zelfstandigheid*' gemiddelde waarden gezien tussen 'soms' en 'vaak' (Van Leeuwen, 2000);
- De in het onderzoek van Bucx (2011) opgenomen vraag '*ik laat mijn kind zelf veel beslissingen nemen*' kan vergeleken worden met het JOnG!-concept 'aanmoedigen tot zelfstandigheid'. In het Nederlandse onderzoek stelt 75% van de moeders het hiermee eens te zijn. Binnen de JOnG!-steekproef rapporteert ongeveer 40% (voor 1 item was dit 70%) van de ouders het kind vaak tot zeer vaak aan te moedigen tot zelfstandigheid.

Wat betreft '*negeren*' ligt voor het JOnG!-onderzoek het schaalgemiddelde tussen 'nooit' en 'weinig'.

- In een Vlaams beleidsgericht onderzoek, uitgevoerd in 1998, scoren ouders hoger op deze schaal, met itemgemiddelden die zich situeren tussen 'weinig' en 'soms' (van Van Leeuwen, 2000);
- Bucx (2011) rapporteert dat 19% van de moeders het eens is met "Ik kijk niet meer naar het kind wanneer het iets doet wat niet mag". Met de stelling "Ik praat niet meer met mijn kind totdat het zich beter gedraagt", is 42% van de moeders het eens. Binnen JOnG! wordt er op de verschillende stellingen rond negeren door ongeveer 10% van de ouders aangegeven dat ze dit vaak of altijd doen.

In verband met *pedagogisch besef*, leren de resultaten van dit JOnG!-rapport ons dat Vlaamse ouders gemiddeld genomen niet sterk geloven in het gebruik van fysieke straffen. Ouders geven gemiddeld genomen aan tussen 'niet akkoord' en 'helemaal niet akkoord' te gaan met stellingen rond fysiek straffen'.

- In een onderzoek van Taylor, Hamvas, Rice, Newman en DeJong (2011), die in de Verenigde Staten ouders van kinderen jonger dan 16 jaar interviewden, zijn de scores iets gematigder, namelijk tussen 'weet niet' en 'niet akkoord' met stellingen rond fysiek straffen.

Voor *opvoedingsbeleving* zien we in dit rapport dat de gemiddelde Vlaamse ouder in de JOnG!-studie redelijk veel draagkracht ervaart en zich over het algemeen weinig zorgen maakt en/of opvoedingsstress ervaart. De gemiddelden voor 'problemen hebben' en 'het kind is een belasting' liggen tussen 'helemaal niet akkoord' en 'niet akkoord', en ook 'aankunnen' scoort tussen de extreme categorieën 'goed' en 'zeer goed'.

- Darlington et al. (2011) hebben in Nederland ouders van kinderen tussen 10 en 15 jaar bevestigd. Gemiddelde scores voor '*totale opvoedingsstress*', te vergelijken met de NVOS-schalen 'problemen hebben' en 'het kind is een belasting' in JOnG!-studie, liggen tussen 'helemaal niet akkoord' en 'niet akkoord', wat dus wijst op lage opvoedingsstress;
- Ook de resultaten uit een onderzoek van Putnick et al. (2010) in de Verenigde Staten bij jongeren van 10 en 14 jaar, zijn te vergelijken met de resultaten van de twee NVOS-schalen 'problemen hebben' en 'het kind is een belasting' opgenomen in JOnG!. De gemiddelden in het VS-onderzoek liggen tussen 'twijfel' en 'akkoord', wat duidt op meer problemen dan de deelnemers aan het JOnG!-onderzoek;
- In Nederlandse onderzoek van Bucx (2011) kan een aantal vragen rond opvoedingsbeleving vergeleken worden met het in JOnG! opgenomen NVOS-concept 'belasting'. Bucx (2011) stelt dat 97% van de moeders rapporteert in het algemeen goed in staat te zijn om voor haar kind(eren) te zorgen. Echter, naast dit algemeen positieve beeld rapporteert Bucx dat van dezelfde moeders 22% stelt de opvoeding soms niet helemaal in de hand te hebben en 16% zegt vaak het gevoel te hebben de opvoeding van haar kinderen niet goed aan te kunnen. Ter vergelijking, in JOnG! rapporteert ongeveer 75% tot 90% van de ouders geen tot helemaal geen problemen te ervaren in de opvoeding van zijn/haar kind. Ongeveer 75% à 90% geeft aan de opvoeding van zijn/haar kind goed tot zeer goed aan te kunnen.
- Tenslotte, in de Vlaamse studie van De Haan et al. (2009) rapporteren ouders gemiddeld genomen de opvoeding 'niet heel goed' maar ook 'niet heel slecht aan te kunnen', wat iets lager lijkt dan de score van de ouders in de JOnG!-studie die toch eerder neigen naar 'wel aankunnen'.

Samengevat kunnen we stellen dat, in vergelijking met ander (inter-)nationaal onderzoek, we in de JOnG!-steekproef gemiddeld genomen ofwel gelijkaardige ofwel 'positievere' (in wetenschappelijk onderzoek gezien als samengaand met positiever kindgedrag) resultaten zien. Hoewel dit rapport in het algemeen dus een positief beeld schetst, willen we er toch op wijzen dat kleine tot aanzienlijke percentages ouders van

deze positieve gemiddelden afwijken. Voorbeelden hiervan zijn: een totaal van 0,1% tot 1,2% van de ouders stelt nooit positief ouderlijk gedrag en 0,2% tot 8,4% doet dit weinig; een totaal van 35,8% tot 9,9% ouders rapporteert ooit (gaande van weinig tot altijd) hard te straffen; 3,4% tot 14,1% van de ouders is het 'eens' tot 'helemaal eens' met items die stellen dat de opvoeding een belasting is; 0,9% tot 51,9% rapporteert het 'eens' tot 'helemaal eens' te zijn met items die een weerspiegeling zijn van 'problemen hebben in de opvoeding'; 0,1% tot 14,2% van de ouders is het 'niet eens' tot 'helemaal niet eens' met items die stellen dat de men de opvoeding aankan.

1.1.1 Kanttekening zelfrapportage

In verband met de bovenstaande resultaten willen we nogmaals benadrukken dat het gaat om zelfrapportages. De in dit JOnG!-rapport gemaakte vergelijking tussen ouder- en kindrapportages over opvoedingsgedrag leert ons dat de eigenheid van het meetinstrument voor een stuk de resultaten bepaalt. Als we binnen JOnG! de kindrapportage van opvoedingsgedrag bekijken, krijgen we nog steeds een positief beeld, hoewel minder extreem. Ook andere studies tonen aan dat het verband tussen ouder- en kindrapportage niet rechtlijnig is.

Bögels en Melick (2004) deden in het zuiden van Nederland onderzoek bij 75 kinderen tussen 8 en 13 jaar (gemiddelde leeftijd = 10,3 jaar; standaardafwijking = 1,0 jaar). Van alle deelnemende kinderen namen zowel de biologische moeder als de biologische vader deel aan het onderzoek. De in de studie geïncludeerde opvoedingsconcepten zijn 'autonomie-overbescherming', 'acceptatie-verwerping' en 'psychologische controle'. Op basis van analyses naar verschillen in gemiddelden, concluderen de onderzoekers dat moeders hun eigen opvoedingsgedrag significant positiever beoordelen (meer autonomie-verlening, meer acceptatie en minder psychologische controle) dan hun kinderen. Verder zijn de correlaties tussen kind- en ouderrapportage laag (gemiddeld 0,21).

Gaylord, Kitzmann en Coleman (2003) deden onderzoek bij 214 jongeren uit de derde, vierde en vijfde onderwijsgraad (gemiddelde leeftijd = 9,41; standaardafwijking = 1). De jongeren werden gerekruteerd via staatscholen uit een schooldistrict in het zuiden van de Verenigde Staten. De onderzoekers includeerden de opvoedingsgedragingen 'ondersteuning', 'controle' en 'discipline'. Moeders rapporteren significant meer 'ondersteuning' dan jongeren. Verder is er sprake van lage correlaties (tussen -0,01 en 0,14) tussen moeder- en kindrapportage voor de concepten 'ondersteuning', 'controle' en 'discipline'. Slechts enkele correlaties zijn significant (tussen kindrapportage van ondersteuning enerzijds en ouderrapportage van ondersteuning anderzijds).

Laird (2011) (zie hierboven voor een beschrijving van de steekproef) rapporteert voor het concept psychologische controle niet significante correlaties tussen moeder- en kindrapportage: op 11-jarige leeftijd van het kind was de correlatie 0,08 en op 12-jarige leeftijd 0,11.

Erath, El-Sheikh en Cummings (2009) deden onderzoek naar onder andere 'harde opvoeding'. Jongeren en hun ouders werden geselecteerd uit drie schooldistricten in

het zuidoosten van de Verenigde Staten. Een totaal van 128 meisjes en 123 jongens met een gemiddelde leeftijd van 8,23 jaar (standaardafwijking = 0,73 jaar) werd geïnccludeerd. Correlaties tussen onderrapportage (gezamenlijke rapportage door beide ouders) en kindrapportage van 'harde opvoeding' zijn 0,15 ($p < 0,05$).

Recent wordt de idee geopperd dat de overeenstemming tussen ouder- en kindrapportage groter is naarmate er gerapporteerd wordt over meer observeerbare gedragingen (bijvoorbeeld gedragscontrole en discipline, in tegenstelling tot bijvoorbeeld ondersteuning of psychologische controle) (Gaylord et al., 2003; Sessa et al. 2001). Ook in het onderzoek JOnG! zien we de laagste correlatie voor psychologische controle.

1.1.2 Vlaamse ouders en gezinnen

Wat betreft *gezinsfunctioneren*, beschreven we in dit JOnG!-rapport positieve resultaten: ouders rapporteren op vlak van 'geborgenheid', 'betrokkenheid' en 'partnerrelatie' weinig problemen. Enkel op vlak van 'steun en communicatie' worden er iets meer problemen weergegeven.

- Ohannessian, Lerner, Lerner en von Eye (2000) deden in de Verenigde Staten onderzoek naar gezinsfunctioneren aan de hand van schalen die vergelijkbaar zijn met de schalen 'geborgenheid', 'betrokkenheid' en 'steun en communicatie' uit de Vragenlijst Gezinsproblemen die wordt afgenomen in de JOnG!-studie. Wat betreft 'cohesie' vonden Ohannessian et al. (2000) gemiddelde scores tussen 3 (soms problemen) en 4 (weinig problemen). Voor aanpassingsvermogen duiden de scores op meer problemen: ze liggen tussen 2 (problemen) en 3 (soms problemen). Wat betreft 'harmonie', duiden de scores ook op het eerder wel ervaren van problemen. Deze gemiddelden lijken iets hoger te liggen dan de gemiddelden binnen de JOnG!studie: in JOnG! duiden alle gemiddelde scores voor de vragenlijst gezinsproblemen op eerder weinig problemen. Het aantal antwoordcategorieën van de schaal in de JOnG!-studie is wel kleiner, waardoor er minder variëteit mogelijk is. Dit zou (deels) de verschillen kunnen verklaren.
- Pendry en Adam (2007) nodigden voor hun onderzoek families uit in zeven buurten van de Verenigde Staten. Eén van de door deze onderzoekers bevroegde constructen is te vergelijken is met het VGP-construct 'partnerrelatie' dat gebruikt wordt in de JOnG!-studie. In de studie van Pendry en Adam (2007) rapporteren moeders gemiddeld een score van 3,48 (standaardafwijking = 0,98). Deze score ligt ongeveer 1 punt boven het gemiddelde van het instrument (2,5), wat aangeeft dat ouders eerder tevreden zijn over hun partnerrelatie, maar toch nog 1,5 punten verwijderd van het extreme 'volledig tevreden' (5). Binnen JOnG! liggen de gemiddelden voor 'partnerrelatie' (opgelet: wel met een bereik van 0 tot 3, waarbij hogere scores duiden op minder problemen) op 0,29 en 0,30, wat niet zo ver verwijderd is van het extreme 'volledig tevreden'.

Eén van de minder gunstige resultaten uit het JOnG!-onderzoek, zijn de gegevens rond het *welbevinden* van de Vlaamse ouders. In dit rapport zagen we dat acht op tien Vlaamse ouders rapporteert onder druk te staan, zes op tien komt slaap te kort en

nog eens zes op tien kan zijn/haar moeilijkheden niet te baas. De helft van de ouders voelt zich ongelukkig en neerslachtig.

- In de Gezondheidsenquête van 1997 werd voor de Vlaamse populatie een GHQ-12 cutoff score van 2 bepaald. Men vond toen een prevalentie van 25,8% voor mannen en 35,7% voor vrouwen. De JOnG!-enquête werd in de meeste gevallen door moeders ingevuld. We vinden een prevalentie (score 2 of hoger) van 29,0% voor de ouders van 6-jarigen en 27,0% voor de ouders van 12-jarigen. We dienen hierbij wel te vermelden dat een onderschatting mogelijk is, aangezien we in de JOnG!-studie slechts gebruik maken van 6 items in plaats van 12.
- Ook wat *levensgebeurtenissen* betreft, zijn de resultaten niet eenzijdig positief. Gemiddeld genomen maakte ongeveer 50% van de Vlaamse gezinnen in het jaar 2008 één of meerdere negatieve levensgebeurtenissen mee. Ongeveer 20% maakte er twee of meer mee, ongeveer 10% drie of meer. In ander onderzoek kent de bevraging van levensgebeurtenissen verschillende vormen. Bevragingen verschillen onder meer in het aantal items, de inhoud van items, de bevroegde periode, de respondenten en de objectiviteit versus subjectiviteit van de stressor. Deze variatie maakt het moeilijk om twee vergelijkbare bevragingen te vinden. In Grietens et al. (2010) wordt de keuze voor onze meting verantwoord. We zijn niet op de hoogte van ander onderzoek dat een zinvolle vergelijking met onze resultaten mogelijk maakt.

1.1.3 Cohortenverschillen

In verband met opvoeding zien we dat ouders van 6-jarigen en ouders van 12-jarigen verschillen in de aanpak van hun kinderen. Het lijkt wel of ouders van 6-jarigen in het algemeen meer opvoedingsgedrag stellen. Immers, voor bijna alle in JOnG! bevroegde opvoedingsgedragingen rapporteren zij dit vaker te doen dan ouders van 12-jarigen. Ouders van 6-jarigen zullen langs de ene kant bijvoorbeeld meer praten met hun kinderen, meer dingen samen doen en meer geïnteresseerd zijn in de hobby's van hun kinderen maar langs de andere kant bijvoorbeeld ook vaker straffen en hard straffen. Er zijn twee opvoedingsgedragingen die ouders van 6-jarigen minder vaak stellen dan ouders van 12-jarigen, namelijk het aanmoedigen van zelfstandigheid en het gebruiken van psychologische technieken om invloed uit te oefenen op het gedrag van hun kinderen (bijvoorbeeld als de jongere iets gedaan heeft wat de ouder niet wil, probeert de ouder het kind zich schuldig te doen voelen). We zien geen cohortenverschillen in opvoedingsattituden of -beleving.

De meeste van de bevindingen in verband met opvoedingsgedrag liggen in lijn met onze verwachtingen. Zo is het bijvoorbeeld niet verwonderlijk maar eerder aangepast aan de ontwikkeling van het kind, dat 6-jarigen meer activiteiten doen met hun ouders en dat 12-jarigen iets meer tijd met vrienden doorbrengen, of is het logisch dat het aanmoedigen van zelfstandigheid vaker bij 12-jarigen dan bij 6-jarigen gebeurt. Echter, een aantal andere opvoedingsgedragingen zijn minder aangepast, ongeacht de leeftijd (bijvoorbeeld hard straffen, psychologische controle) en hiervoor kan men bij opvoedingsondersteuning specifieke aandacht hebben.

De bevindingen rond opvoedingsgedrag liggen in lijn met de resultaten van internationaal onderzoek (zowel cross-sectioneel als longitudinaal onderzoek), waarin men terugvindt dat de ouder-kind relatie verandert naarmate het kind ouder wordt. Wijzigingen doorheen de tijd zijn: minder frequente interactie; veranderingen in gezag (het kind krijgt zelf meer inbreng); minder warmte en intensere conflicten; vermindering van het gebruik van hard straffen (Collins & Russell, 1991; Collins, Madsen, & Susman-Stillman, 2002; Lansford et al., 2011, Steinberg & Silk, 2002).

De JOnG!-bevindingen rond opvoedingsbeleving rijmen minder met ander onderzoek. Zo zien Pasley en Gecas (1984) dat zowel moeders als vaders de periode waarin hun kind 14 tot 18 jaar is als de moeilijkste ervaren. Uit de resultaten van Pasley en Gecas' (1984) onderzoek kan men concluderen dat opvoedingsstress toeneemt met de leeftijd van het kind, een trend die we niet in de JOnG!-studie zien. Echter, de in dit JOnG!-rapport besproken leeftijd gaat maar tot 12 jaar (of net 13 geworden), het is dus mogelijk dat deze trend zich wel in de vervolgbefragingen (op 13 en 14 jaar) zal laten zien. Bollenski en Cook (1982) stellen dat moeders rapporteren zich minder competent te voelen in de rol van ouder van een adolescent dan ouders van een jonger kind (Ballenski & Cook, 1982). Ook Putnick et al. (2008) rapporteren dat ouders meer stress ervaren naarmate hun kind in de adolescentie komt.

2 Discussie verbanden opvoeding

2.1 Verbanden tussen de verschillende opvoedingsparameters

Het bekende werk van auteurs als Baumrind (1971, 1991) en Darling (1999) stelt stijlen van opvoeding voor. Een eerste opvoedingsstijl is de autoritatieve, waarmee bedoeld wordt dat ouders rekening houden met de behoeften en verlangens van hun kinderen. Deze ouders achten aan de ene kant sturing van het kind belangrijk maar zijn er aan de nadere kant ook van overtuigd dat het belangrijk is om de redenen van bepaalde beslissingen te bespreken en de jongere enige zelfstandigheid bij te brengen. Autoritaire ouders stellen hoge eisen aan hun kinderen. Ze waarderen gehoorzaamheid, houden weinig rekening met het perspectief van het kind, geven weinig uitleg bij beslissingen en gaan weinig met hun kind in dialoog. Permissieve ouders zijn erg tolerant, zelfs ten opzichte van probleemgedrag. Deze ouders blijven wel een zekere basisresponsiviteit hanteren en uiten warmte, liefde en ondersteuning. Verder is er de verwaarlozende stijl. Deze ouders gebruiken geen discipline, zijn niet zorgzaam, structureren niet en organiseren ook niet. Soms is er zelfs sprake van actieve verwaarlozing en het uitdrukkelijk negeren van het kind. Tot slot worden ook meer gemiddelde stijlen gezien, namelijk 'directief' en 'goed genoeg'.

Tabel 36 Opvoedingsstijlen

Controle	Hoog	Medium	Laag
	Warmte		
Hoog	Autoritatief	Democratisch	Permissief
Medium	Directief	Goed genoeg	
Laag	Autoritair		Verwaarlozend

Hoewel we voor dit JOnG!-rapport geen statistische analyses gebruiken die ons toelaten bepaalde opvoedingsstijlen te onderscheiden, zien we wel aanwijzing voor de autoritaire en autoritatieve stijl. We zien matige correlaties tussen bepaalde (volgens de huidige wetenschappelijke kennis 'negatieve') opvoedingsgedragingen: ouders die het gedrag van hun kind op een psychologische manier controleren, stellen gemiddeld genomen ook minder positief ouderlijk gedrag en meer negatieve gedragscontrole (~ autoritair). Verder zijn er ook matige correlaties tussen 'positieve' en 'negatieve' opvoedingsgedragingen: ouders die veel regels gebruiken zullen hun kinderen ook meer negeren (~autoritatief). Wij zien weinig correlaties tussen opvoedingsgedragingen van de andere stijlen. Dit wil niet zeggen dat deze stijlen niet bestaan. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat een aantal ouders hoge warmte combineren met lage controle (~permissief) maar dat dit aantal veel kleiner is dan het aantal ouders waarbij hoge warmte gepaard gaat met hoge controle, waarbij dan enkel dit laatste verband zich zal laten zien in correlaties. Verdere analyses aan de hand van bijvoorbeeld cluster- of latente class-analyse kunnen hierin meer duidelijkheid brengen.

Hierbij willen we nog de kanttekening maken dat we geen voorstander zijn van het gebruik van deze typologieën om ouders te 'classificeren', of met andere woorden in hokjes te schuiven. Immers, er zijn nog altijd ouders die buiten deze clusters vallen. Het is met andere woorden altijd nuttig om de verschillende dimensies afzonderlijk te bekijken. Typologieën kunnen ons echter wel achtergrondinformatie geven over welke gedragingen gemiddeld genomen samen gaan.

Uit de JOnG!-data blijkt ook een verband tussen opvoedingsgedrag en -beleving. Een negatievere beleving (minder draagkracht en meer stress in de opvoeding) gaat samen met minder positief opvoedingsgedrag, meer negatieve gedragscontrole en meer psychologische controle. Ook in internationaal onderzoek met gelijkaardige studieopzet ziet men dat ouders die meer stress en minder draagkracht ervaren de neiging hebben 'minder optimale' opvoedingsgedragingen te stellen (Bonds, Gondoli, Sturge-Apple, & Salem, 2002; Dix, 1993; Seginer, Vermulst, & Gerris, 2002).

In eerder uitgevoerd Vlaams onderzoek (Van Leeuwen, 2000) is stress bevraagd aan de hand van de Nijmeegse Ouderlijke Stress Index (NOSI; de Brock, Vermulst, Gerris & Abidin, 1992). Het NOSI-construct 'stress rond het ouderdomein' (de mate waarin de ouder zich niet opgewassen voelt tegenover de opvoedingstaak) is te vergelijken met de binnen JOnG! gehanteerde NVOS-subschaal 'problemen'. Het NOSI-construct 'kinddomein' (eigenschappen van het kind die een bijdrage kunnen leveren aan het gevoel van stress in de opvoedingsrelatie) is vergelijkbaar met de NVOS-subschaal

'het kind is een belasting'. Van Leeuwen (2000) vond matige ($0,5 > 0,3$) en significante correlaties tussen positief ouderlijk gedrag zoals gerapporteerd door de moeder enerzijds en 'stress rond het ouderdomein' en 'stress rond het kinddomein' anderzijds. Meer stress gaat samen met minder positief ouderlijk gedrag. Voor de andere opvoedingsgedragingen werden geen correlaties boven 0,3 gevonden. Het matige verband tussen opvoedingsstress en positief ouderlijk gedrag wordt ook voor de JOnG!-steekproef gezien. Daarbovenop zien we ook verbanden met 'hard straffen' en 'negeren': ouders die aangeven vaker 'hard te straffen' en meer te 'negeren', rapporteren gemiddeld genomen de opvoeding minder aan te kunnen en meer problemen te hebben.

Verder zien we bij de JOnG!-respondenten een verband tussen opvoedingsgedrag en -attituden: ouders die sterker geloven in het gebruik van fysiek straffen, zullen vaker harde straffen hanteren. Ook in internationaal onderzoek werd vastgesteld dat attituden over opvoeding vooral een samenhang hebben met opvoedingsgedrag en minder met beleving. Het verband tussen attituden en gedrag op vlak van fysiek straffen werd reeds meerdere malen vastgesteld (voor een overzicht verwijzen we naar Taylor, Hamvas, Rice, Newman, & DeJong, 2011).

2.2 Verbanden tussen opvoeding en kindgedrag

In de JOnG!-studie zien we een samenhang tussen meer positief ouderlijk gedrag en meer prosociaal gedrag bij het kind. Opvoedingsgedragingen die traditioneel als minder gunstig worden beschouwd, zoals straffen en materieel belonen gaan samen met externaliserend gedrag (zoals liegen, agressie, maar ook hyperactiviteit) maar dit enkel in de cohorte 6-jarigen.

Deze resultaten worden ook in internationaal onderzoek teruggevonden. Zo vonden Hipwell et al. (2008) (zie hierboven voor een beschrijving van de steekproef) een verband tussen minder warmte en meer hard straffen (een gecombineerde score van psychologische controle en slaan) enerzijds en meer gedrags- en emotionele problemen bij meisjes tussen 5 en 8 jaar anderzijds.

Galambos et al. (2003) deden gedurende drie en een half jaar longitudinaal onderzoek bij Kaukasische, twee-ouder gezinnen waar beide ouders betaald werk hebben. Bij de start van het onderzoek werden 112 adolescenten (gemiddelde = 11,5 jaar; standaardafwijking = 0,42) en hun moeders en vaders bevestigd. Een door ouders gerapporteerde hoge mate van gedragscontrole (het gaat hier niet zozeer om de manier van straffen maar eerder om het al dan niet reageren op ongewenst gedrag) lijkt een protectief effect te hebben in de ontwikkeling van zowel externaliserend als internaliserend probleemgedrag (zoals gerapporteerd door de jongere) bij de adolescenten. Er werd geen verband gevonden voor psychologische controle.

Wat we in internationaal onderzoek wel zien maar wat in de JOnG!-steekproef niet wordt teruggevonden, is het verband tussen positief ouderlijk gedrag en minder probleemgedrag bij het kind (Galambos et al., 2003). Ook het verband dat men vaak tussen psychologische controle en internaliserende problematiek vaststelt, vinden we in de JOnG!-data niet terug (Barber, Olsen, & Shagle, 1994; Garber, Robinson, &

Valentiner, 1997; Gray & Steinberg, 1999; Pettit, Laird, Dodge, Bates, & Criss, 2001), evenals de samenhang tussen psychologische controle en externaliserend probleemgedrag (Barber 1996; Barber & Olsen, 1997; Eccles, Early, Frasier, Belansky, & McCarthy, 1997). Het feit dat we in de JOnG!-data geen verband waarnemen tussen gedragscontrole en internaliserende problematiek is iets wat wel in internationaal onderzoek bevestigd wordt (voor een overzicht van studies zie Galambos et al., 2003).

Verder werden in het JOnG!-onderzoek significante verbanden gevonden tussen het rapporteren door ouders van een negatievere opvoedingsbeleving (minder draagkracht en meer stress in de opvoeding) enerzijds en meer probleemgedrag en minder prosociaal gedrag bij de jongere anderzijds. Ook dit is iets wat in eerder internationaal onderzoek bevestigd wordt (Deater-Deckard, 2005; Magill-Evans & Harrison, 2001; Putnick et al., 2008; Seginer et al., 2002).

In voorgaand Vlaams onderzoek (Van Leeuwen, 2000), vond men matige correlaties ($>0,3$) tussen positief ouderlijk gedrag zoals gerapporteerd door moeders en externaliserende problematiek bij het kind (hoe meer positief ouderlijk gedrag, hoe minder kindproblemen). Verder vond men een substantiële samenhang tussen hogere moederrapportages van 'hard straffen' en meer externaliserend gedrag bij het kind. De verbanden tussen opvoeding en competentie (te vergelijken met prosociaal gedrag) zijn in dit onderzoek ook laag (correlaties $<0,3$).

Binnen JOnG! zien we voor externaliserend gedrag van de jongere een verband met 'straffen' maar niet met 'hard straffen'. Ook is er een significante samenhang tussen positief ouderlijk gedrag en prosociaal gedrag bij de jongere. Echter, de verklaarde varianties voor dit laatste verband zijn niet groot: positief opvoedingsgedrag verklaart in beide cohorten 3% van de variantie in prosociaal gedrag.

2.3 Verbanden tussen opvoeding en 'ouder- en gezinsvariabelen'

In de data van de JOnG!-studie zijn er slechts een beperkt aantal verbanden tussen opvoeding en bronnen van stress en ondersteuning in de context (*demografische ouder- en gezinsvariabelen*: opleiding, tewerkstelling, gezinsinkomen, herkomst, gezinssamenstelling, levensgebeurtenissen). Een verband dat we wel terugvinden, is dat moeders die een hogere opleiding genoten, de zelfstandigheid van hun kinderen sterker aanmoedigen. Verder zien we dat ouders die meer levensgebeurtenissen hebben meegemaakt, hun kinderen meer als een belasting ervaren.

Voorgaand onderzoek bevestigt de in JOnG! gevonden verschillen (Bucx, 2011; Herweijer & Vogels, 2004; Rispens et al. 1996; Van Leeuwen, 2000). Echter, Vlaams onderzoek van Van Leeuwen (2000) en Nederlands onderzoek van Bucx (2011) toont ook vele andere, niet in JOnG! gevonden verbanden. Zo vindt bijvoorbeeld Van Leeuwen (2000) een samenhang tussen de tewerkstelling van ouders en hun opvoedingsgedrag en -beleving. Niet-werkende moeders rapporteren meer opvoedingsstress en kindstress en negeren hun kinderen ook vaker dan werkende moeders. Bucx (2011) rapporteert dat bij Nederlandse ouders opvoedingsoriëntaties (attituden) weinig verband houden met de tewerkstelling van ouders (Bucx bevraagt wel andere attituden dan het in JOnG! opgenomen 'geloof in het gebruik van fysiek

straffen') maar wel met inkomen, gezinssamenstelling en opleidingsniveau van de ouders. Wat betreft opvoedingsbeleving, hebben moeders met betaald werk een positievere beleving dan moeders zonder betaald werk. Lager opgeleide ouders, ouders met een lager inkomen en alleenstaande ouders hebben een minder positieve beleving van de opvoeding. Bucx (2011) neemt echter geen significante verschillen waar tussen twee-ouder gezinnen en nieuw samengestelde gezinnen. Op vlak van opvoedingsgedrag zijn er in dit onderzoek, gemiddeld volgende demografische verschillen: werkende moeders laten meer genegenheid zien dan niet werkende moeders; lager opgeleide moeders laten minder genegenheid zien en benadrukken minder de autonomie van hun kind; ouders met een lager gezinsinkomen benadrukken minder de autonomie van hun kind; ouders uit een-ouder gezinnen benadrukken vaker autonomie dan ouders uit twee-ouder gezinnen; moeders uit een-ouder gezinnen straffen, belonen en negeren meer dan moeders uit twee-ouder gezinnen.

In tegenstelling tot de demografische variabelen, tonen variabelen rond *functioneren* (familiaal functioneren en het functioneren van de ouder) binnen JOnG! meerdere verbanden met zowel opvoedingsgedrag als opvoedingsbeleving. Meer *gezinsproblemen* hangen samen met minder draagkracht en meer stress in de opvoeding. Dit verband wordt gezien in internationaal onderzoek, zo vonden bijvoorbeeld Lavee, Sharlin en Katz (1996) dat ouders die een lagere kwaliteit van partnerrelatie rapporteren ook meer opvoedingsstress ervaren. Verder zien we in de JOnG!-data een verband tussen minder positief ouderlijk gedrag, aanmoedigen tot zelfstandigheid en het aanleren van regels enerzijds en slechter familiaal functioneren anderzijds. Ook dit verband werd in ander internationaal onderzoek gevonden (Koot, 1997). Wat in internationaal onderzoek reeds meermaals werd beschreven, vinden ook wij in dit Vlaamse onderzoek terug, namelijk dat het *functioneren van de ouder* (in het JOnG!-onderzoek psychisch onwelbevinden van ouders) hand in hand gaat met meer opvoedingsstress. Echter, het vaak gevonden verband met minder gunstige opvoedingsgedragingen wordt in dit onderzoek niet gezien (Dekovic, 2003; Dodge & Pettit, 2003).

Naar analogie met recent internationaal onderzoek maar in tegenstelling tot ander Vlaams en Nederlands onderzoek, liggen de resultaten van de JOnG!-studie in lijn met wat Belsky (1984) veronderstelde: het zijn niet zozeer de stresserende omgevingsfactoren zelf die verband houden met opvoeding maar vooral het functioneren van ouder en gezin. Ook in recenter empirisch onderzoek wordt dit bevestigd. Deater-Deckard (2005) stelt in de introductie van een speciale tijdschriftuitgave rond opvoedingsstress dat hedendaags onderzoek laat zien dat opvoedingsstress weinig afhankelijk is van demografische ouder- en gezinsvariabelen maar vooral van persoonsspecifieke stressoren zoals persoonlijkheid, geestelijke gezondheid, succesvolle coping, etc. Crnic en Low (2002) vinden in hun onderzoek dat opvoedingsstress een universele ervaring is en eerder onafhankelijk van sociodemografische groep en/of context. Min of meer in dezelfde lijn stelt de 'theory of planned behavior' (TPB) dat attitudes rond hard straffen beïnvloed worden door zowel objectieve omgevingsfactoren (bijvoorbeeld prevalentie van armoede en geweld in de buurt), als subjectieve ouderkenmerken (subjectieve percepties van gevaar in de buurt of tekort aan adequate voorzieningen, de perceptie dat hard straffen door de

gemeenschap gemiddeld genomen getolereerd wordt), en het subjectieve idee rond de 'sociale norm' (bv. het idee dat vele anderen hard straffen) (Taylor et al., 2011).

2.4 Opvoeding en zorg

Het verband tussen opvoedingsgedrag en zorg is beperkt. Verder zien we slechts een beperkt aantal significante verbanden tussen de rapportage van minder draagkracht en meer stress in de opvoeding enerzijds en meer nood aan professionele ondersteuning bij de opvoeding anderzijds. Dit is niet verwonderlijk, aangezien een groot deel van de noden aan ondersteuning waarschijnlijk wordt ingelost door het informele netwerk. Langs de andere kant is het ook mogelijk dat er toch een aantal niet-ingeloste behoeften aan zorg zijn waarvoor men als gevolg van bepaalde barrières (structurele en attitude barrières) geen verdere professionele hulp zoekt. Vragen rond zorg worden verder uitgewerkt in het JOnG!-rapport zorgbehoeften en -gebruik (Dierckx et al., 2012).

Tot slot zien we dat alle bestudeerde verbanden tussen het gebruik maken van zorg en opvoedingsstress significant zijn. Ouders die voor hun kind gebruik maken van zorg (alle soorten zorg, niet enkel naar aanleiding van vragen of problemen met betrekking tot de opvoeding) rapporteren meer opvoedingsstress dan andere ouders.

3 Beperkingen van het onderzoek

Een eerste beperking van dit onderzoek betreft de generaliseerbaarheid van de resultaten. Hoewel er tijdens de rekrutering specifieke aandacht is gegaan naar het optimaal bereiken van alle ouders en jongeren uit de doelgroep (bijvoorbeeld door samenwerking met het agentschap jongerenwelzijn), blijft het percentage toestemmingen om deel te nemen aan het onderzoek laag (19,2% voor 6-jarigen en 15,2% voor 12-jarigen). In bijkomend onderzoek zullen we moeten nagaan in hoeverre de ouders die wel toestemden om deel te nemen representatief zijn voor 'de gemiddelde Vlaamse ouder' en geen specifieke kenmerken bezitten, zoals bijvoorbeeld gemiddeld genomen hoger opgeleid, meer zorgen met betrekking tot hun kind, etc. Voor verdere informatie omtrent de representativiteit van de steekproef verwijzen we naar Guérin et al. (2012).

Ten tweede willen we hier nogmaals benadrukken dat de cijfers rond opvoedings-, gezins- en ouderkenmerken gebaseerd zijn op zelfrapportage van de ouders. De resultaten van dit rapport toonden ons reeds dat deze niet altijd overeenkomen met andere metingen, zoals de kindrapportage van opvoeding. In het kader van verdiepend onderzoek werd binnen JOnG! ook opvoedingsgedrag geobserveerd. Het zal interessant zijn om in de toekomst het verband tussen zelfrapportage en observatie te bekijken. Ten derde bevat dit rapport slechts cross-sectionele data, waardoor het onmogelijk is om conclusies te trekken over de richting van bepaalde verbanden. Zo laten de resultaten uit dit rapport ons bijvoorbeeld niet toe te stellen of opvoedingsgedrag een invloed heeft op kindgedrag of dat het eerder het kindgedrag is dat bepaalde opvoedingsgedragingen bepaalt. Verdere analyses zullen additionele

JOnG!-datawaves includeren, en ons op die manier toelaten hier verdere uitspraken over te doen.

Hoofdstuk 6

AANBEVELINGEN

Blijven investeren in de ondersteuning van opvoeding van kinderen en jongeren:

Een combinatie van data uit de JOnG!-studie met bepalingen uit het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK), kan worden aangewend om het blijvend investeren in opvoedingsondersteuning te legitimeren.

In ons onderzoek zagen we dat:

- één op vijf ouders zelf aangeeft het laatste jaar *behoefte* te hebben gehad aan professionele ondersteuning bij de opvoeding.
- een klein maar toch substantieel deel van de Vlaamse ouders de opvoeding als *stresserend* beleeft.
- een aantal ouders *attituden* heeft die volgens de huidige wetenschappelijke stand van zaken minder aangepast zijn. Zo zien we bijvoorbeeld dat één op drie Vlaamse ouders niet akkoord gaat met de stelling "ouders die zichzelf goed verzorgen zijn betere ouders", of dat ongeveer 3 op 100 tot 14 op 100 Vlaamse ouders sterk gelooft in het gebruik van fysiek straffen.
- een klein aantal ouders *opvoedingsgedragingen* stelt die negatief kunnen zijn voor de ontwikkeling van het kind.

Het IVRK stelt dat beide ouders verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kind en dat de overheid de opdracht heeft hen in deze verantwoordelijkheid te ondersteunen. Verder heeft het kind recht op zorg en steun die onder meer volgende zaken omvat: responsieve en liefdevolle interacties met significante consistent aanwezige ouders, kansen op zelfstandigheid en verantwoordelijkheid, ondersteuning in de ontwikkeling van zelfwaardegevoel, bescherming voor fysiek gevaar. Verder dient de overheid ten alle tijden de verantwoordelijkheden en rechten van ouders te respecteren (Office of the United Nations Commissioner for Human Rights, 1989). Het IVRK stelt met andere woorden dat wanneer ouders nood hebben aan ondersteuning, ze daar recht op hebben én dat de overheid kan tussenkomen op basis van zijn verantwoordelijkheid naar het kind toe.

In dit kader kan men ook het discours van 'gedeelde verantwoordelijkheid voor de opvoeding' aanhalen, waarin gesteld wordt dat niet enkel de ouders maar ook de overheid (en in bredere zin zelfs iedereen) verantwoordelijk is voor de opvoeding van kinderen (Willems, 2007).

Verder leunen ook de principes van empowerend en emancipatorisch werken bij dit gedachtegoed aan. Volgens deze principes dient tussenkomst door buitenstaanders gericht te zijn op de ontwikkeling van greep en regie van ouders (eigen aanvulling: iedereen die zorg opneemt voor het kind) op hun eigen opvoedkundig handelen en het bewust en kritisch de ontwikkelingsstaken van hun kinderen te sturen, steunen en

stimuleren en op die manier hun integratie in de samenleving bevorderen (Voets, 2009). Bij empowerend en emancipatorisch werken, wordt uitgegaan van diversiteit en pluriformiteit en wordt gesteld dat leren vooral tot stand komt door participatie, interactie en ervaring. Hierin is het ten eerste belangrijk ouders informatie en kansen op ervaring aan te brengen, ook al hebben zij geen vragen (proactief/preventief werken) zodat ze in staat gesteld worden zelf goed geïnformeerde keuzes te maken. Ten tweede moet er worden ingegaan op vragen en problemen die door ouders (iedereen die zorg opneemt voor het kind) zelf aangekaart worden (reactief/preventief werken). Ten derde verplicht de gedeelde verantwoordelijkheid ons ook om in een aantal andere gevallen (bijvoorbeeld mishandeling) de emancipatie van ouders (iedereen die zorg opneemt voor het kind) op een tweede plaats te stellen en zelf in te grijpen ter preventie van het welzijn van het kind (Vandemeulebroecke et al., 2002).

In dit kader benadrukken we graag het belang van opvoedingsondersteuning bij gezinnen met een kind van de in dit rapport besproken leeftijd (6 en 12 jaar). Initiatieven voor opvoedingsondersteuning zijn veelal gericht op gezinnen (moeders) met kinderen van voorschoolse leeftijd, mede ingegeven door het belang van vroegtijdige preventie. Deze klemtoon is echter gebaseerd op een achterhaald geloof in de lineaire ontwikkeling van kinderen en houdt weinig rekening met verschillende opvoedingscontexten (Vandenbroeck & Roose, 2006). Onze bevindingen tonen aan dat opvoedingsondersteuning ook voor ouders van lagere schoolkinderen en jongeren een verantwoorde keuze is.

Behouden van de huidige functies van initiatieven voor opvoedingsondersteuning

We menen dat de huidige functies van initiatieven voor opvoedingsondersteuning compatibel zijn met de hierboven als belangrijk geachte principes van empowerment, emancipatie en gedeelde verantwoordelijkheid.

Op de website van het expertisecentrum opvoedingsondersteuning (EXPOO) worden vijf functies van opvoedingsondersteuning genoemd (EXPOO, 2011):

- informatie en voorlichting
- steun: praktisch pedagogische of instrumentele / emotionele / sociale samenhang en zelfhulp bevorderend
- signalering, vroegtijdige onderkenning en verwijzing
- pedagogische advisering en licht ambulante ondersteuning
- meer intensieve, laagdrempelige hulp

We kunnen met andere woorden stellen dat opvoedingsondersteuning zowel een reactieve als proactieve en preventieve functie heeft:

De *reactieve en preventieve functie* ligt in het ingaan op behoeften van ouders aan ondersteuning en het 'signaleren, vroegtijdig onderkennen en verwijzen'. Een noodzakelijke voorwaarde om deze taak te kunnen vervullen is het aankloppen van een ouder met een hulpvraag (bij bijvoorbeeld de opvoedingswinkel). Hierboven benadrukten we dat deze reactieve rol belangrijk is, gezien het aantal Vlaamse ouders dat nood heeft aan ondersteuning, in combinatie met de verantwoordelijkheid van de

overheid om hen daarbij te ondersteunen (IVRK, 1989). Daarbovenop weten we dat vraaggericht werken één van de succesfactoren van opvoedingsondersteuning is (Vandemeulebroecke et al., 2002).

Met het verspreiden van informatie en het geven van voorlichting neemt opvoedingsondersteuning ook een *proactieve en preventieve functie* op in de zin dat deze functie onder andere wordt verwezenlijkt aan de hand van massamedia (bijvoorbeeld via folders, radio, televisie) en in deze hoedanigheid gericht is op een breder publiek dan enkel diegenen met een vraag. In deze vorm probeert opvoedingsondersteuning te anticiperen op vragen, stress en minder gunstige opvoedingsgedragingen bij de ouders en ook ouders zonder specifieke vraag te bereiken. We menen dat ook deze vorm heel belangrijk is gezien het aantal Vlaamse ouders met bepaalde minder gunstige opvoedingsgedragingen (bijvoorbeeld psychologische controle of hard straffen), attituden en belevingen die niet gepaard gaan met nood aan professionele ondersteuning, in combinatie met de verantwoordelijkheid van de overheid voor de ontwikkeling van het kind (IVRK, 1989).

Belang van informatieve en geruststellende karakter van proactieve ondersteuning

Het is belangrijk om blijvend aandacht te besteden aan het niet paternaliseren van ouders. Of met andere woorden ouders niet aan te sporen bepaalde handelingen te stellen, attitudes aan te nemen, etc. door hen te vertellen 'dat het zo hoort' of 'omdat wij het zeggen'. Immers, ten eerste druist dit in tegen de vandaag de dag geldende toonaangevende principes in de wijsgerige pedagogiek, namelijk emancipatie en empowerment. Ten tweede is, zoals reeds gesteld, het opleggen van hulp (of het niet vraaggericht aanbieden van hulp) weinig doeltreffend (Vandemeulebroecke et al., 2002). Ten derde verhoogt het opleggen van een bepaalde norm de kans op opvoedingsstress. Immers, als gevolg van het leven in een kennis- en prestatie maatschappij, heerst er bij vele ouders de wil om het goed te doen en het idee dat 'de perfecte opvoeding' mogelijk is en dat door middel van een perfecte opvoeding ook 'het perfecte kind' gekneet kan worden. Dit leidt bij ouders tot druk bij ouders om 'het goed te doen' wat stress kan veroorzaken (Purdom, Lucas, & Miller, 2006; Taghon, 2008). Wat opvoedingsondersteuners wel kunnen doen is *informatie aanreiken* over verschillende opvoedingsgedragingen, attituden en belevingen zodat ouders meer keuzemogelijkheden krijgen (bijvoorbeeld: "ik wist niet dat je op gedrag ook op die manier kan reageren, dit zal ik eens uitproberen" of "sommige mensen denken zo over straffen, dat is ook een manier"), wat hen in staat stelt om op een goed geïnformeerde manier zelf weldoordachte keuzes te maken. Bijkomend zullen ouders, wat beleving betreft, zien dat ook andere ouders het soms lastig hebben en dat het geen 'schande' is om bijvoorbeeld een vraag te hebben naar opvoedingsondersteuning. We menen dat hiervoor methodieken die een combinatie hanteren van 'ervaringen van andere ouders' met 'kadering in theorieën', zinvol kunnen zijn. Voorbeelden hiervan zijn de bestaande folders, oudercursussen, internetfora.

Naast het aanreiken van informatie is het aan te raden ook binnen het proactieve werken reeds klemtonen te leggen op het geruststellen van ouders. Opvoeding moet gezien worden als een zelfregulerend proces: van nature voeden de meeste ouders

hun kinderen zonder problemen op (Hermanns, 1995). De resultaten uit het JOnG!-onderzoek kunnen daarvoor gebruikt worden. Dit kan bij ouders al heel wat stress wegnemen. Verder is opvoedingsondersteuning er vooral om de basisvoorwaarden te optimaliseren zodat de zelfregulatie een optimale kans krijgt (Vandemeulebroecke, et al., 2002).

Inzetten op verbreding van opvoedingsondersteuning: integraal werken

Verder kunnen de resultaten van de JOnG!-studie wijzen op het belang van een verbreding van opvoedingsondersteuning onder de vorm van integraal werken.

We zien in de resultaten van dit rapport dat kwetsbaarheden op vlak van opvoeding samen gaan met kwetsbaarheden op andere domeinen, namelijk op het gebied van kindontwikkeling, ouder- en gezinsfunctioneren. De resultaten van dit onderzoek kunnen er langs de ene kant voor pleiten om de functie van bestaande initiatieven voor opvoedingsondersteuning (opvoedingswinkel, gemeentelijke dienst, opvoedingspunt, K&G, inloopteam, ontmoetingsplaats, CKG, CLG, privé-initiatieven en andere zoals familiehelp, spreekuren OO in bibliotheken, etc.; www.expoo.be) verder te laten reiken dan enkel ondersteuning van de opvoeding. Zo kan er bijvoorbeeld naast emotionele steun in verband met de opvoeding ook emotionele steun betreffende andere levensdomeinen geboden worden. Anderzijds kunnen ook andere instanties die in contact komen met ouder en kind (bijvoorbeeld instanties die zich initieel richten op de ontwikkeling van het kind, de gezondheid van het kind of het welzijn van gezinnen) verantwoordelijkheden in de opvoedingsondersteuning opnemen. We denken bijvoorbeeld aan huisartsen, buitenschoolse kinderopvang maar ook andere initiatieven zoals jeugdbewegingen, socio-culturele organisaties, etc. We stellen niet dat deze instanties de volledige functies van opvoedingsondersteuning dienen op te nemen, zoals de meer gespecialiseerde instanties dat doen maar wel dat bepaalde functies, zoals het informeren, sensibiliseren, een luisterend oor zijn, eventueel screenen en doorverwijzen, etc. in het kader van 'een gedeelde verantwoordelijkheid' wel tot hun opdracht kunnen horen. Bestaande verbredende initiatieven (zoals de 'brede school', waar de schoolse en buitenschoolse omgeving op elkaar afgestemd worden vanuit een gezamenlijke en gedeelde zorg rond ontwikkeling van kinderen, en waarin aansluiting en overleg plaatsvindt tussen verschillende opvoedingsmilieus) zijn hiervan een voorbeeld. Het verbreden van de functies van verschillende instanties kan ook de laagdrempeligheid van opvoedingsondersteuning ten goede komen en het aantal te bereiken gezinnen vergroten.

Specifieke instanties voor opvoedingsondersteuning kunnen deze andere instanties helpen in het uitvoeren van hun bredere taak. In dit kader kan men voor de specifieke instanties spreken van het inzetten op 'opvoedingsondersteuning van een verbreed publiek', namelijk al diegenen die met jongeren in contact komen en niet enkel de ouders. In dit verband kan het onderscheid genoemd worden tussen 'opvoedingsondersteuning' enerzijds (het ondersteunen van ouders of diegenen die deze functie opnemen) en 'het ondersteunen van de gehele opvoedingssituatie' (iedereen die in contact komt met het kind) anderzijds. Op de EXPOO-website lezen we dat opvoedingsondersteuning gericht is op iedereen die zorg opneemt voor kinderen en in die zin niet enkel op ouders. Dit ligt in lijn met het uitgaan van een 'gedeelde verantwoordelijkheid voor opvoeding': iedereen die, naast ouders, met het

kind en ouders in contact komt, draagt verantwoordelijkheid en dient hierin ook ondersteund (reactief en proactief) te worden (Gils, 2006; Vandenbroeck & Roose, 2006).

Wat met kwetsbare groepen?

In proactieve ondersteuning, kwetsbare groepen niet viseren/stigmatiseren

Hoewel we op basis van het JOnG!-onderzoek gezinnen met bepaalde risicofactoren kunnen identificeren, willen we ervoor waarschuwen om ouders in de proactieve ondersteuning (ondersteuning zonder dat ouders een specifieke vraag hebben) niet te overstelpen met extra informatie rond opvoeding (bijvoorbeeld extra folders, extra gesprekken). We moeten vermijden dat ze zich overladen en geïsoleerd voelen, wat hun (opvoedings-)stress mogelijks verhoogt. Echter, in de initiatieven die voor alle ouders worden opgetrokken, moet wel aandacht besteed worden aan alle ouders en dus ook aan de vragen, attitudes, etc. van diegenen met specifieke gezinskenmerken. Op die manier probeert men alle gezinnen te ondersteunen in het maken van weloverwogen keuzes en aan alle gezinnen de boodschap te geven dat het ervaren van nood aan ondersteuning niet problematisch is.

Reactieve hulp: includeren van specifieke thema's voor kwetsbare groepen

Waar we in de 'proactieve ondersteuning' willen vermijden dat kwetsbare ouders het gevoel krijgen het 'slecht' te doen, wat de kans verhoogt op stress en het zich afzetten tegen elke vorm van ondersteuning, kan er in de reactieve ondersteuning natuurlijk wel worden ingegaan op specifieke zorgvragen van gezinnen met bepaalde kenmerken. Een voorbeeld van deze methodiek zijn de themagroepen zoals georganiseerd door de opvoedingswinkels. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zou er gepleit kunnen worden voor het belang van thema's zoals 'opvoeden in niet-traditionele gezinnen', 'zorg voor mijn kinderen in combinatie met zorg voor mezelf' en 'het opvoeden van kinderen in lastige levensomstandigheden'.

Pro- en reactieve ondersteuning: Blijven inzetten op toegankelijkheid van het aanbod / laagdrempeligheid van de initiatieven.

Uit verschillende onderzoeken blijkt echter dat ouders met bepaalde kwetsbare (gezins-) kenmerken moeilijker toegang vinden tot zowel pro- als reactieve hulp (bijvoorbeeld Yerden, 2010; Vandenbroeck, Boonaert, Van der Mespel, & De Brabandere, 2007). Ook voor opvoedingsondersteuning blijft het belangrijk om in te zetten op laagdrempelige initiatieven. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen of de folders, internetboodschappen, etc. alle gezinnen bereiken. Zonder er in dit rapport al te diep op in te gaan, willen we er hier op wijzen dat er verschillende stemmen opgaan voor de school als plek voor de meest laagdrempelige initiatieven (bijvoorbeeld Yerden, 2010). Men zou hierbij kunnen denken aan bijvoorbeeld 'themagroepen op school' of 'folders die tijdens de oudercontacten aan alle ouders gegeven worden (cfr. supra de aanbevelingen rond 'verbreding').

De inhoudelijke klemtonen in initiatieven voor opvoedings-ondersteuning diversifiëren naar de leeftijd van het kind.

De JOnG!-studie geeft aanwijzingen voor het feit dat opvoedingsattituden, opvoedingsbeleving en behoeften aan ondersteuning bij de opvoeding niet verschillen afhankelijk van de leeftijd van het kind (6 of 12 jaar). Echter, opvoedingsgedragingen variëren wel. Deze resultaten moeten volgens ons niet leiden tot het eenzijdig focussen op bepaalde thema's in bepaalde leeftijdsgroepen, immers, we baseren ons nog steeds op gemiddelden waarvan individuele ouders kunnen afwijken. Wel kan het zinvol zijn om te diversifiëren in klemtonen. Hierbij blijken de thema's 'psychologische controle', 'aanmoedigen van zelfstandigheid' en 'positief ouderlijk gedrag' vooral belangrijk op 12-jarige leeftijd van het kind. Bepaalde disciplinerings technieken zoals 'straffen', 'hard straffen' en 'materieel belonen' blijken vooral belangrijk op 6-jarige leeftijd van het kind.

Beluisteren van verschillende perspectieven

Tot slot wijzen de resultaten in dit onderzoek op inconsistenties tussen rapportage van jongeren en ouders over opvoedingsgedragingen. Aangezien men kan aannemen dat, naast de 'reële ouderlijke opvoedingsgedragingen', ook de kindperceptie ervan een belangrijke rol speelt in het verband tussen opvoeding en kindontwikkeling, is het met betrekking tot zorginitiatieven belangrijk om het kindperspectief te beluisteren (Barry, Frick, & Grafeman, 2008). In het IVRK is naast provisie en protectie ook participatie van kinderen en jongeren één van de centrale uitgangspunten: kinderen en jongeren worden gezien als actieve deelnemers aan en betekenisgevers in beslissingsprocessen. Het begin van participatie is dialoog, en één van de drie centrale componenten van dialoog is betekenis. In de component 'betekenis' wordt de nadruk gelegd op het creëren van ruimte om de diversiteit van betekenisverlening aan bod te laten komen. In participatief werken is er constante aandacht voor de afstemming van het hulpverleningsproces op de betekenisverleningen van kinderen en jongeren (Office of the United Nations Commissioner for Human Rights, 1989). De inconsistenties tussen jongeren- en ouderrapportage in de JOnG!-studie ondersteunen nogmaals het belang van dialoog en betekenisgeving.

REFERENTIES

- Abidin, R.R. (1990). *Parenting stress index (PSI) manual (3rd ed.)*. Charlottesville, VA: Pediatric psychology press.
- Adriaenssens, P. (2012). "Tieners hou ze vast" (lezing). Verkregen op 13 januari 2012, via <http://www.klasse.be/ouders/28314/tieners-hou-ze-vast/>.
- Baartman, H.E.M. (1996). *Opvoeden kan zeer doen: Over oorzaken van kindermishandeling, hulpverlening en preventie*. Utrecht: SWP.
- Ballenski, C.B., & Cook, A.S. (1982). Mothers' perceptions of their competence in managing certain selected parenting tasks. *Family Relations*, 31, 489.
- Barber, B.K. (1996). Parental Psychological Control: Revisiting a Neglected Construct. *Child Development*, 67, 3296.
- Barber, B.K., & Olsen, J.A. (1997). Socialization in context: Connection, regulation, and autonomy in the family, school, and neighborhood, and with peers. *Journal of Adolescent Research*, 12, 298.
- Barber, B.K., Olsen, J.E., & Shagle, S.C. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Development*, 65, 1120.
- Barry, C.T., Frick, P.J., & Grafeman, J. (2008). Parent reports of parenting practices: Implications for the conceptualization of behavioural and emotional problems. *Assessment*, 15, 294.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4, 1.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11, 56.
- Bögels, S.M., & van Melick, M. (2004). The relationship between child-report, parent self report, and partner report of perceived parental rearing behaviors and anxiety in children and parents. *Personality and Individual Differences*, 37, 1583.
- Bonds, D.D., Gondoli, D.M., Sturge-Apple, M.L., & Salem, L.N. (2002). Parenting stress as a mediator of the relation between parenting support and optimal parenting. *Parenting: Science and Practice*, 2, 409.
- Bucx, F. (2011). *Gezinsrapport 2011. Een portret van het gezinsleven in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Colpin, H., & Grietens, H. (2000). *De Gezinsopvoeding: Concepten en Instrumenten*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven, Leuvens onderzoeksinstituut voor de gezinsopvoeding en opvoedingsproblemen.
- Collins, W.A., Madsen S.D., & Susman-Stillman, A. (2002). Parenting during middle childhood. In: M.H. Bornstein (Eds), *Handbook of parenting: Vol 1 Children and parenting* (pp. 73–101). Mahwah, NJ: Erlbaum.

- Collins, W.A., & Russell, G. (1991). Mother-child and father-child relationships in middle childhood and adolescence: A developmental analysis. *Developmental Review, 11*, 99.
- Conners, N.A., Whiteside-Mansell, L., Deere, D., Ledet, T., & Edwards, M.C. (2006). Measuring the potential for child maltreatment: the reliability and validity of the adult adolescent parenting inventory-2. *Child Abuse and Neglect, 30*, 39.
- Crnic, K.A., Gaze, C., & Hoffman, C. (2005). Cumulative parenting stress across the preschool period: relations to maternal parenting and child behaviour at age 5. *Infant and Child Development, 14*, 117.
- Crnic K, & Low C. (2002). Everyday stresses and parenting. In: Bornstein, M.H. (Eds.), *Handbook of Parenting: Vol 5: Practical Issues in Parenting. 2* (pp. 243–267). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Darling, N. (1999). Parenting style and its correlates. In Eric Digest, verkregen op 13 november 2011, via <http://bern.library.nenu.edu.cn/upload/soft/0-article/+025/25104.pdf>.
- Darlington, A.S.E., Verhulst, F.C., De Winter, A.F., Ormel, J., Passchier, J., & Hunfeld, J.A.M. (2011). The influence of maternal vulnerability and parenting stress on chronic pain in adolescents in a general population sample: the trails study. *European Journal of Pain*, in press.
- De Haan, A.D., Prinzie, P., & Dekovic, M. (2009). Mothers' and fathers' personality and parenting: the mediating role of sense of competence. *Developmental Psychology, 45*, 1695.
- Dekovic, M., Janssens, J.M.A.M., & Van As, N.M.C. (2003). Family predictors of antisocial behavior in adolescence. *Family Process, 42*, 223.
- Dierckx, H., Van Leeuwen, K., Desoete, A., Wiersema, J.R., & Hoppenbrouwers, K., (2012). Zorgbehoefte en -gebruik. SWVG-rapport.
- Dix, T. (1993). Social-cognitive mechanisms in the development of conduct disorder and depression. *Annual Review of Psychology, 44*, 559.
- Deater-Deckard, K. (2005). Parenting stress and children's development: Introduction to the special issue. *Infant and Child Development, 14*, 111.
- De Brock, A.J.L.L., Vermulst, A.A., Gerris, J.R.M., & Abidin, R.R. (1992). *Nijmeegse Ouderlijke Stress Index. Handleiding*. Swets & Zeitlinger, Lisse.
- Dodge, K.A., & Pettit, G.S. (2003). A biopsychosocial model of the development of chronic conduct problems in adolescence. *Developmental Psychology, 39*, 349.
- Eccles, J.S., Early, D., Frasier, K., Belansky, E., & McCarthy, K. (1997). The relation of connection, regulation, and support for autonomy to adolescents' functioning. *Journal of Adolescent Research, 12*, 263.
- EXPOO (2011). Opvoedingsondersteuning in beeld. Verkregen op 17 november, 2011, via <http://www.expoo.be/opvoedingsondersteuning-in-beeld>.
- Erath, S.A., El-Sheikh, M., & Cummings, E.M. (2010). Harsh parenting and child externalizing behavior: skin conductance level reactivity as a moderator. *Child Development, 80*, 578.

- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3e ed.). London: Sage.
- Ford, T., Goodman, R., & Meltzer, H. (2004). The relative importance of child, family, school and neighbourhood correlates of childhood psychiatric disorder. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *39*, 487.
- Fowers, B.J., & Olson, D.H. (1993). ENRICH marital satisfaction scale: A reliability and validity study. *Journal of Family Psychology*, *7*, 176.
- Galambos, N.L., Barker, E.T., & Almeida, D.M. (2003). Parents do matter: Trajectories of change in externalizing and internalizing problems in early adolescence. *Child Development*, *74*, 578.
- Garber, J., Robinson, N.S., & Valentiner, D. (1997). The relation between parenting and adolescent depression: Self-worth as a mediator. *Journal of Adolescent Research*, *12*, 12.
- Gaylord, N.K., Kitzmann, K.M., & Coleman J.K. (2003). Parents' and children's perceptions of parental behavior: Associations with children's psychosocial adjustment in the classroom. *Parenting: Science and Practice*, *3*, 23.
- Gerard, A.B. (1994). Parent-Child Relationship Inventory (PCRI) Manual. Los Angeles, CA: Western Psychological Services.
- Gershoff, E.T., Aber, J.L., Raver, C.C., & Lennon, M.C. (2007). Income is not enough: incorporating material hardship into models of income associations with parenting and child development. *Child development*, *78*, 70.
- Gershoff, E.T., Grogan-Kaylor, A., & Lansford, J.E. (2010). Parent discipline practices in an international sample: associations with child behaviours and moderation by perceived normativeness. *Child Development*, *81*, 487.
- Gils (2006). Het ondersteunen van een opvoedingssituatie waartoe ook het kind behoort. In Decoene, J., Myny, F., Vanthuyne, T., Verschelden, G. (Red.), *Samen op een hobbelpaard. Over preventie en ondersteuning van opvoedingssituaties* (pp. 133-143). Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
- Goldberg, D.P. (1972). *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. London: Oxford University Press.
- Goodman, R. (1999). The Extended Version of the Strengths and Difficulties Questionnaire as a Guide to Child Psychiatric Caseness and Consequent Burden. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, *40*, 791.
- Groeimee (2011). Week van de opvoeding, vragen en antwoorden bij 'opvoeden is meegroeien'. Verkregen op 15 november, 2011, via http://www.groeimee.be/sites/groeimee.be/files/images/faq_opvoedingsondersteuning.pdf.
- Grietens, H., Geeraert, L., Moors, G., Van Assche, V., & Hellinckx, W. (2001). *Risico op kindermishandeling? Een preventieve aanpak*. Leuven: Acco.
- Grietens, H., Hoppenbrouwers, K., Desoete, A., Wiersema, J.R. & Van Leeuwen, K. (2010). JOnG! Theoretische achtergronden, onderzoeksopzet en verloop van het eerste meetmoment (SWVG-rapport 11, 2010-02). Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Guérin, C., Pieters, C., Roelants, M., Van Leeuwen, K., Desoete, A., Wiersema, J.R., & Hoppenbrouwers, K. (2012). Sociaal-demografisch profiel en gezondheid van jongeren van 6- en 12-jarige jongeren (cohortes JOnG!) in Vlaanderen. SWVG-rapport.

Gray, M.R., & Steinberg, L. (1999). Unpacking authoritative parenting: Reassessing a multidimensional construct. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 574.

Hermanns, J. (1995). Opvoedingsondersteuning: een poging tot wetenschappelijke en maatschappelijke legitimering. In: H. Haerden, & D. Janssen (Eds.), *Pedagogische preventie: een antwoord op kansarmoede?* (pp. 17-33). Leuven: Garant.

Herweijer, L., & R. Vogels (2004). *Ouders over opvoeding en onderwijs*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Het Laatste Nieuws (2009). Waarom is opvoeden nu zoveel moeilijker dan vroeger? Verkregen op 15 november, 2011, via <http://www.hln.be/hln/nl/38/Je-Kinderen/article/detail/1012122/2009/10/07/Waarom-is-opvoeden-nu-zoveel-moeilijker-dan-vroeger.dhtml>.

Hipwell, A., Keenan, K., Kasza, K., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Bean, T. (2008). Reciprocal influences between girls' conduct problems and depression, and parental punishment and warmth: A six year prospective analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 663.

Jansen, P.W. (2009). *Social inequalities in pregnancy outcomes and early childhood behaviour. The Generation R Study* (proefschrift). Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Kijlstra, M., Prinsen, B., & Schulpen, T. (2005). *Kwetsbaar jong! Een quick scan van de kansen op achterstand van kinderen van 0 tot 4 jaar in risicosituaties*. Amsterdam: SWP.

Koeter, M.W.J., & Ormel, J. (1991). *General Health Questionnaire. Nederlandse bewerking*. Lisse: Swets and Zeitlinger.

Koot, H.M. (1997). *Handleiding bij de vragenlijst voor gezinsproblemen*. Rotterdam: Afdeling Kinder- en Jeugdpsychiatrie, Sophia Kinderziekenhuis / Academisch Ziekenhuis Rotterdam / Erasmus Universiteit Rotterdam.

Kovacs, S.M. (2010). *The role of mother-child relationship quality in the link between maternal psychological control and internalized maladjustment in early adolescence (doctoral dissertation)*. Verkregen op 10 november 2011, via, http://drum.lib.umd.edu/bitstream/1903/11174/1/Kovacs_umd_0117E_11736.pdf.

Kuppens, S., Grietens, H., Onghena, P., & Michiels, D. (2009). Measuring parenting dimensions in middle childhood. *European Journal of Psychological Assessment*, 25, 133.

Laird, R.D. (2011). Correlates and antecedents of parental psychological control in early adolescence. *Parenting: science and practice*, 11, 72.

Lansford, J.E., Criss, M.M., Laird, R.D., Shaw, D.S., Pettit, G.S., Bates, J.E., & Dodge, K.A. (2011). Reciprocal relations between parents' physical discipline and children's externalizing behaviour during middle childhood and adolescence. *Developmental and Psychopathology*, 23, 225.

- Lavee, Y., Sharlin, S., & Katz, R. (1996). The effect of parenting stress on marital quality: An integrated mother-father model. *Journal of Family Issues, 17*, 114.
- Magill-Evans, J., & Harrison, M.J. (2001). Parent-child interactions, parenting stress, and developmental outcomes at 4 years. *Children's Health Care, 30*, 135.
- Loeber, R., Farrington, D., Stouthamer-Loeber, M., & Van Kammen, W. (1998). *Antisocial behavior and mental health problems: Explanatory factors in childhood and adolescence*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Nicholson, J.M., & Rempel L.A. (2004). Australian and New Zealand birth cohort studies: Breadth, quality and contributions. *Journal of Paediatrics and Child Health, 40*, 87.
- Norman, G. (2010). Likert scales, levels of measurement and the "laws" of statistics. *Advances in Health Science Education, 15*, 625.
- Office of the United Nations Commissioner for Human Rights (1989). Convention on the rights of the child. Verkregen op 19 november, 2011, via <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>
- Ohannessian, C.M., Lerner, R.M., Lerner, J.V., & von Eye, A. (2000). Adolescents-parent discrepancies in perceptions of family functioning and early adolescent self-competence. *International Journal of Behavioral Development, 24*, 362.
- Olson, D.H., McCubbin, H.I., Barnes, H.L., Larsen, A.S., Muxen, M.J., & Wilson, M.A. (1983). *Families: What makes them work*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Östberg, M., Hagekull, B., & Hagelin, E. (2007). Stability and prediction of parenting stress. *Infant and Child Development, 16*, 297.
- Pasley K, & Gecas V. (1984). Stresses and satisfactions of the parental role. *The Personnel and Guidance Journal, 62*, 400.
- Pendry, P., & Adam, E.K. (2007). Associations between parents' marital functioning, maternal parenting quality, maternal emotion and child cortisol levels, *Journal of Behavioral Development, 31*, 218.
- Pettit, G.S., Laird, R.D., Dodge, K.A., Bates, J.E., & Criss, M.M. (2001). Antecedents and behavior-problem outcomes of parental monitoring and psychological control in early adolescence. *Child Development, 72*, 583.
- Purdom, C., Lucas, J.L., & Miller, K.S. (2006). Couple type, parental status and the mediating impact of social support. *North American Journal of Psychology, 8*, 1.
- Putnick DL, Bornstein MH, Hendricks C, Painter KM, Suwalsky JTD, & Collins WA (2008). Parenting stress, perceived parenting behaviors, and adolescent self-concept in European American families. *Journal of Family Psychology, 22*, 752.
- Putnick DL, Bornstein MH, Hendricks C, Painter KM, Suwalsky JTD, & Collins WA (2010). Stability, continuity, and similarity of parenting stress in European American mothers and fathers across their child's transition to adolescence. *Parent Science Practice, 10*, 60.
- Ramaekers (2011). Eigentijdse eisen aan het ouderschap. Wanneer is opvoeding goed genoeg. Verkregen op 11 december, 2011, via <http://www.vormingpluismzw.be/eigentijdse-eisen-aan-ouderschap>.

- Rickel, A.U., & Biasatti, L.L. (1982). Modification of the Block Child Rearing Practices Report. *Journal of Clinical Psychology, 38*, 129.
- Rispens, J., J.M.A. Hermans, & W.H.J. Meeus (1996). *Opvoeden in Nederland*. Assen: Van Gorcum.
- Robinson, C.C., Mandleco, B., Frost Olsen, S., & Hart, C.H. (1995). Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological Reports, 77*, 819.
- Rodriguez, M.C. (2011). Association between independent reports of maternal parenting stress and children's internalizing symptomatology. *Journal of Child and Family Study, 20*, 631.
- Sanders, M.R., & Woolley, M.L. (2005). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: implications for parent training. *Child: Care, Health & Development, 31*, 65.
- Schroeder, V.M., & Kelley, M.L. (2008). Associations between family environment, parenting practices, and executive functioning of children with and without ADHD. *Journal of Child and Family Study, 18*, 227.
- Seginer, R., Vermulst, A., & Gerris, J. (2002) Bringing up adolescent children: A longitudinal study of parents' child-rearing stress. *International Journal of Behavioral Development, 26*, 410.
- Sessa, F.M. Avenevoli, S. Steinberg L., & Morris A. (2001). Correspondence among informants on parenting: Preschool children, mothers & observers. *Journal of Family Psychology, 15*, 53.
- Spanier, G.B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family, 38*, 15.
- Steinberg L, & Silk JS. Parenting adolescents. In: Bornstein M.H. (Eds.), *Handbook of Parenting: Vol 1: Children and Parenting* (pp. 103–133). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Stifter, C.A., & Bono, M.A. (1998). The effect of infant colic on maternal self-perceptions and mother-infant attachment. *Child Care, Health and Development, 24*, 339.
- Taghon, G. (2008). *Loop naar de maan. Praktijkgids omgaan met agressie in onderwijs en opvoeding*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
- Taylor, C.A., Hamvas, L., Rice, J., Newman, D.L., & DeJong, W., 2011. Perceived social norms, expectations, and attitudes toward corporal punishment among an urban community sample of parents. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine, 88*, 254.
- Ten Haaf, P.G.J., & Janssens, J.M.A.M. (1994). Indelingscriteria voor opvoedingsgedrag [Criteria for the classification of parenting behavior]. *Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs, 10*, 317.
- Teti, D.M., & Gelfand, D.M. (1991) Behavioral competence among mothers of infants in the first year: the mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development, 62*, 918.

- Timmers-Huigens, D. (2009). *Opvoedingsstress! Oorzaken en oplossingen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Vandenbroeck, M. Boonaert, T. Van der Mespel, S., & De Brabandere, K. (2007). *Opvoeden in Brussel*. Gent-Brussel: UGent – VBJK – VCOK – VGC.
- Vandemeulebroecke, L., Van Crombrugge, H., Janssens, J., & Colpin, H. (2002). *Gezinspedagogiek – Deel II: Opvoedingsondersteuning*. Garant: Antwerpen – Apeldoorn.
- Vandeurzen, J. (2009). 'visienota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (2009-2014)'. Verkregen op 15 november, 2011, via http://www4.vlaanderen.be/wvg/beleid/Documents/iedereen_WIJ_visienota_WVG.pdf.
- Van Leeuwen, K. (2000). *Deficiënten in opvoedingsvaardigheden van ouders als indicatoren voor probleemgedrag bij jongeren. Een screeningsstudie voor Vlaanderen. Onderzoeksrapport*. Gent: Vakgroep Ontwikkelings- en Persoonlijkheidspsychologie.
- Van Leeuwen, K., & Vermulst, A.A. (2004). Some Psychometric Properties of the Ghent Parental Behavior Scale. *European Journal of Psychological Assessment, 20*, 283.
- Veerman, J.W., ten Brink, L.T., van der Horst, H., & Koedoot, P. (1993). *Vragenlijst Meegemaakte Gebeurtenissen. Herziene Handleiding*. Amsterdam: Paedologisch instituut, afdeling evaluatief-epidemiologisch onderzoek.
- Voets, J. (2009). Kan opvoedingsondersteuning de wereld redden? Over de kracht van eigen kracht, verkregen op 15 januari, 2012, via <http://scholar.google.be/scholar?q=%22Kan+opvoedingsondersteuning+de+wereld+redde%3F+Over+de+kracht+van+eigen+kracht.%22&hl=nl&btnG=Zoeken&lr=>.
- Wels, P.M.A., & Robbroeckx, L.M.H. (1996). *NVOS, Nijmeegse Vragenlijst voor de Opvoedingssituatie*. Handleiding. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Widenfelt, B.M. (2003). Dutch Version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European Child & Adolescent Psychiatry, 12*, 281.
- Willems, J. (2007). *Kinderrechten en de weg naar voorbereid ouderschap: de opvoedbelofte op de (wereld)kaart?* Brussel: Hoger instituut voor Gezinswetenschappen.
- Wray-Lake, L., Crouter, A.C., & McHale, S.M. (2010). Developmental patterns in decision-making autonomy across middle-childhood and adolescence: european american parents' perspectives. *Child Development, 81*, 636.
- Yerden, I. (2010). Opvoedingshulp kan het beste via school. Verkregen op 20 november, 2011, via <http://www.brigitkooijman.nl/wordpress/wp-content/uploads/2010/06/interview-ibrahim-yerden-bb-juni-2010.pdf>.

APPENDIX 1.

Kort overzicht van het onderzoeksoepzet van de (inter)nationale studies die zijn aangewend ter vergelijking met de cijfers uit het JOnG!-onderzoek.

Bucx, F. (2011). *Gezinsrapport 2011. Een portret van het gezinsleven in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bucx (2011) deed in 'de opvoedingsenquête 2010' onderzoek bij 2691 ouders met ten minste één thuiswonend kind tussen 0 en 17 jaar, en woonachtig in Nederland. Verschillende vragen zijn vergelijkbaar met de in JOnG! opgenomen bevragingen rond opvoeding.

Darlington, A.S.E., Verhulst, F.C., De Winter, A.F., Ormel, J., Passchier, J., & Hunfeld, J.A.M. (2011). The influence of maternal vulnerability and parenting stress on chronic pain in adolescents in a general population sample: the trails study. *European Journal of Pain*, in press.

Darlington et al. (2011) rapporteren over de Tracking Adolescents' Individual Lives (TRAILS) studie. Het betreft een algemene bevolkingsstudie van Nederlandse gezinnen. In het kader van deze studie zijn 2934 ouders (95,6% moeders) van evenveel kinderen (tussen 10 en 15 jaar) geïnterviewd. In de steekproef zijn jongeren met mentale of fysieke beperkingen uitgesloten. Opvoedingsstress is bevraagd aan de hand van de Parenting Stress Index (PSI; Abidin, 1990; De Brock et al., 1992). Ouders rapporteren voor 25 items op een Likert-schaal van 1 (helemaal niet akkoord) tot 6 (helemaal akkoord). Darlington et al. (2011) rapporteren afzonderlijk voor kinderen met chronische pijn en kinderen zonder chronische pijn, een totale opvoedingsstress-score. Hoge scores geven hogere opvoedingsstress weer. Deze scores kunnen vergeleken worden met de JOnG!-scores voor de NVOS-subschalen 'problemen hebben' en 'het kind is een belasting'.

De Haan, A.D., Prinzie, P., & Dekovic, M. (2009). Mothers' and fathers' personality and parenting: the mediating role of sense of competence. *Developmental Psychology*, 45, 1695.

De Haan et al. (2009) rapporteren de resultaten van een Vlaamse studie naar opvoeding, persoonlijkheid en ontwikkeling. In dit onderzoek zijn onder meer de warmte/ondersteuningsschaal van de 'Parenting Practices Questionnaire' (PPQ; Robinson, Mandlco, Olsen, & Hart, 1995; met 11 items gescoord op een schaal gaande van 1 = nooit tot 5 = altijd) gebruikt, vergelijkbaar met de in JOnG! gehanteerde SOG-schaal 'positief ouderlijk gedrag'. In het onderzoek van De Haan et al. (2009) zijn 599 gezinnen geïnccludeerd met een kind in de lagere school (301 meisjes, 298 jongens; gemiddelde leeftijd = 7 jaar, 6 maanden; bereik leeftijd = 5 jaar, 0 maanden tot 10 jaar, 10 maanden).

De Haan, Prinzie en Dekovic (2009) rapporteren de resultaten van een Vlaamse studie naar opvoeding, persoonlijkheid en ontwikkeling. In de studie wordt onder meer de PSI-subschaal 'gevoel van competentie' gebruikt, die we kunnen vergelijken met de in JOnG! opgenomen NVOS-subschaal 'aankunnen'. In het onderzoek van De Haan et al. (2009) rapporteren 599 gezinnen met een kind in de lagere school (301 meisjes, 298 jongens; gemiddelde leeftijd = 7 jaar, 6 maanden; bereik leeftijd = 5 jaar, 0 maanden tot 10 jaar, 10 maanden) op een 6-puntenschaal gaande van 1 tot 6 over 13 items rond 'de opvoeding aankunnen'. Lagere scores wijzen op een hoger gevoel van aankunnen.

Gershoff, E.T., Grogan-Kaylor, A., & Lansford, J.E. (2010). Parent discipline practices in an international sample: associations with child behaviours and moderation by perceived normativeness. *Child Development, 81*, 487.

Gershoff et al. (2010) interviewden in 292 families, kinderen van 8 tot 12 jaar oud (gemiddelde = 10,22; standaardafwijking = 1,30) en hun 'moeders' (in 95% van de gevallen is de biologische moeder geïnterviewd). De families zijn gerekruteerd uit zes landen, namelijk China, India, Italië, Kenia, Filippijnen en Thailand. In een onderdeel van het interview wordt aan de moeders gevraagd hoe frequent ze bepaalde disciplinerings technieken gebruiken (op een 5-puntenschaal, gaande van 1 = nooit tot 5 = bijna elke dag). Twee vragen (namelijk 'ik leer mijn kind over goed en slecht gedrag' en 'ik gebruik lichamelijke straf', kunnen vergeleken worden met de in JOnG! gebruikte schalen 'regels' en 'hard straffen'.

Hipwell, A., Keenan, K., Kasza, K., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Bean, T. (2008). Reciprocal influences between girls' conduct problems and depression, and parental punishment and warmth: A six year prospective analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology, 36*, 663.

Hipwell et al. (2008) bestudeerden opvoeding bij 6 cohorten van meisjes (tussen 5 en 8 jaar, in totaal 2451 meisjes) uit Pittsburgh (Verenigde Staten) en één van hun opvoeders (85% was de biologische moeder). In het artikel van 2008 rapporteren de auteurs over de leeftijden 7 tot en met 12 jaar. Eén van de constructen die zij bevragen, namelijk 'warmte', gemeten met de Parent-Child Rating Scale (PCRS; Loeber et al., 1998), kan vergeleken worden met het in JOnG! bevroegde construct 'positief ouderlijk gedrag'. In de PCRS worden zes items gescoord op een drie-puntenschaal: 1 (bijna nooit), 2 (soms) en 3 (vaak), waarbij hogere scores minder ouderlijke warmte representeren.

Kovacs, S.M. (2010). *The role of mother-child relationship quality in the link between maternal psychological control and internalized maladjustment in early adolescence* (doctoral dissertation). Verkregen op 10 november 2011, via, http://drum.lib.umd.edu/bitstream/1903/11174/1/Kovacs_umd_0117E_11736.pdf.

Kovacs (2010) bevroegde 90 adolescenten tussen 10 en 12 jaar (gemiddelde = 10,5 jaar; standaardafwijking = 0,66) en hun moeders. De deelnemers zijn gerekruteerd via 11 staatsscholen in Washington, D.C. Aan de hand van een aangepaste versie van

de Child-Rearing Practices Report (CRPR; Rickel & Biasatti, 1982) rapporteren de moeders over de frequentie waarmee ze bepaalde opvoedingsgedragingen stellen, op een schaal van 1 (sterk oneens) tot 6 (sterk mee eens). Hogere scores wijzen op hogere frequenties. De constructen 'psychologische controle' en 'warmte-ondersteuning' van de CRPR kunnen vergeleken worden met de constructen 'psychologische controle' en 'positief ouderlijk gedrag' die bevestigd worden binnen JOnG!.

Laird, R.D. (2011). Correlates and antecedents of parental psychological control in early adolescence. *Parenting: science and practice, 11*, 72.

Laird (2011) interviewde zowel de moeder als de adolescent van 218 gezinnen. Op het moment van rekrutering zijn de adolescenten gemiddeld 11 jaar en 11 maanden oud (bereik = 10 jaar, 7 maanden tot 13 jaar, 9 maanden). De gezinnen zijn gerekruteerd via publieke scholen van een middelgrote stad in het zuiden van de Verenigde Staten. Een jaar na het eerste interview vond een follow-up interview plaats. In deze studie wordt psychologische controle gemeten aan de hand van een instrument dat bestaat uit 12 items, gebaseerd op de schaal van Barber (1996), die worden beantwoord met een likertschaal gaande van 0 (helemaal niet) tot 4 (heel sterk). Dit instrument is vergelijkbaar met de PCS, opgenomen in het JOnG!-onderzoek om psychologische controle na te gaan.

Lansford, J.E., Criss, M.M., Laird, R.D., Shaw, D.S., Pettit, G.S., Bates, J.E., & Dodge, K.A. (2011). Reciprocal relations between parents' physical discipline and children's externalizing behaviour during middle childhood and adolescence. *Developmental and Psychopathology, 23*, 225.

In het 'Child Development Project' (Lansford et al., 2011) rekruteerde men in 1987 en 1988 uit drie Amerikaanse gebieden (Knoxville, Nashville en Bloomington) gezinnen met kleuters. Een totaal van 562 gezinnen zijn bevestigd wanneer de kinderen respectievelijk 6, 7, 8 en 9 jaar zijn. Aan de hand van twee items (slaan met de hand en slaan met een object) is 'hard disciplineren' gemeten. Moeders antwoordden in een interview op een 5-puntenschaal gaande van 0 (nooit) tot 4 (ongeveer dagelijks). De resultaten voor de subschaal 'hard disciplineren' in dit onderzoek kunnen vergeleken worden met die voor de SOG-subschaal 'hard straffen' in het JOnG!-onderzoek.

Ohannessian, C.M., Lerner, R.M., Lerner, J.V., & von Eye, A. (2000). Adolescents-parent discrepancies in perceptions of family functioning and early adolescent self-competence. *International Journal of Behavioral Development, 24*, 362.

Ohannessian, Lerner, Lerner en von Eye (2000) deden in de Verenigde Staten onderzoek naar 'family adaptability and cohesion' en 'family adjustment' aan de hand van de Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale-Version III (FACES-III; Olson, Portner, & Lavee, 1985) en de Family Adjustment Scale (een aangepaste versie van Spanier's, 1976, Dyadic Adjustment Scale). De schalen in deze instrumenten kunnen vergeleken worden met de schalen 'geborgenheid', 'betrokkenheid' en 'steun en communicatie' uit de Vragenlijst Gezinsproblemen die wordt afgenomen in de

JOnG!-studie. Een verschil is wel dat in het JOnG!-onderzoek de perceptie van de ouders bevestigd wordt (ouders geven rond bepaalde topics aan of ze binnen hun gezin al dan niet een probleem vormen), terwijl in het onderzoek van Ohannessian et al. (2000) bijkomend ook frequenties bevestigd worden (bijvoorbeeld: "hoe vaak wordt er geknuffeld in je familie?"). Deelnemers aan het onderzoek van Ohannessian et al. (2000) zijn gerekruteerd via drie scholen, gelegen in eenzelfde schooldistrict van centraal Pennsylvania. De initiële rekrutering gebeurde in het kader van de REPEATS-studie. In het onderzoek van Ohannessian et al. (2000) zijn enkel de families zonder missing data opgenomen, het betreft 74 jongeren uit de zesde en zevende graad en hun ouders. Ohannessian et al. (2000) rapporteren over de data die zijn verzameld in het najaar van 1990 (T1) en het voorjaar van 1991 (T2). De gemiddelde leeftijd van de jongeren op tijdstip 1 was 12,05 jaar (standaardafwijking = 0,66 jaar). Een verschil met de steekproef van de JOnG!-studie is dat de jongeren uit het REPEATS-onderzoek vooral afkomstig zijn van lagere- tot middenklasse gezinnen. In de studie van Ohannessian et al. (2000) ligt het bereik voor de schalen 'cohesie' en 'aanpassingsvermogen' tussen 1 en 5. Lagere scores duiden op meer problemen. Voor 'harmonie' ligt het bereik tussen 1 en 6.

Pendry, P., & Adam, E.K. (2007). Associations between parents' marital functioning, maternal parenting quality, maternal emotion and child cortisol levels, *Journal of Behavioral Development*, 31, 218.

Pendry en Adam (2007) nodigden voor hun onderzoek families uit in zeven buurten van de Verenigde Staten. De families werden gecontacteerd via scholen, telefonisch, per post en/of via dagbladen. Een totaal van 63 kinderen neemt deel aan het onderzoek: 32 kinderen tussen 5,4 en 7,2 jaar (gemiddelde = 6,1 jaar) en 31 adolescenten tussen 13,3 en 18,1 jaar (gemiddelde = 13,3 jaar). Enkel families met twee ouders (of personen die deze rol opnemen) zijn geïnccludeerd. Een construct uit deze studie dat te vergelijken is met het VGP-construct 'partnerrelatie' dat gebruikt wordt binnen JOnG! is 'tevredenheid met de partnerrelatie'. Tevredenheid met de partnerrelatie wordt gemeten door de 'Evaluation and Nurturing Relationship Issues, Communication and Happiness Marital Satisfaction Scale' (ENRICH EMS; Fowers & Olson, 1993). In de ENRICH EMS geven ouders op een schaal van 0 (helemaal niet akkoord) tot 5 (helemaal akkoord) aan hoe tevreden ze zijn over hun partnerrelatie, waarbij hogere scores duiden op een grotere tevredenheid.

Putnick DL, Bornstein MH, Hendricks C, Painter KM, Suwalsky JTD, & Collins WA (2010). Stability, continuity, and similarity of parenting stress in european american mothers and fathers across their child's transition to adolescence. *Parent Science Practice*, 10, 60.

Putnick et al. (2010) bevestigden 111 twee-ouder gezinnen (111 moeders en 111 vaders), op het moment dat hun kind respectievelijk 10 jaar (gemiddelde = 10,25 jaar, standaardafwijking = 0,17 jaar) en 14 jaar (gemiddelde = 13,82 jaar, standaardafwijking = 0,24) was. De families, afkomstig van een grootstedelijk gebied aan de oostkust van de Verenigde Staten, zijn gerekruteerd via brieven en krantadvertenties. Net als in de studie van Darlington et al. (2011) wordt

opvoedingsstress bevraagd met de PSI. Echter, in dit onderzoek wordt een versie van 36 items gebruikt en rapporteert men niet enkel over totale opvoedingsstress maar ook over drie stress-subschalen. De schalen hebben een bereik van 0 (helemaal niet akkoord) tot 4 (helemaal akkoord). Hogere scores geven meer stress weer. De PSI-subschaal 'difficult child' kan vergeleken worden met de NVOS-subschaal 'het kind als een belasting ervaren'. Alle andere PSI-scores kunnen vergeleken worden met de NVOS-subschaal 'problemen hebben'.

Schroeder, V.M., & Kelley, M.L. (2008). Associations between family environment, parenting practices, and executive functioning of children with and without ADHD. *Journal of Child and Family Study, 18*, 227.

Schroeder en Kelley (2008) bevraagden in de Verenigde Staten 134 ouders van kinderen tussen 6 en 12 jaar. Een totaal van 82,1% van de bevraagde ouders is de biologische moeder. We rapporteren hier over de controlegroep van het onderzoek. Deze onderzoeksgroep kan licht verschillen van die van de JOnG!-studie in de zin dat er in de controlegroep van het onderzoek van Schroeder en Kelly (2008) geen jongeren met diagnose ADHD werden opgenomen. Ouders rapporteren over opvoeding aan de hand van de Parent-Child Relationship Inventory (PCRI; Gerard, 1994). Het construct 'autonomie' van deze schaal kan vergeleken worden met het in JOnG! opgenomen construct 'aanmoedigen van zelfstandigheid'. De vragen worden gescoord op een 4-punten Likert-schaal, gaande van 1 (helemaal akkoord) tot 4 (helemaal niet akkoord).

Taylor, C.A., Hamvas, L., Rice, J., Newman, D.L., & DeJong, W., 2011. Perceived social norms, expectations, and attitudes toward corporal punishment among an urban community sample of parents. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine, 88*, 254.

Taylor, Hamvas, Rice, Newman en DeJong (2011) interviewden telefonisch 500 ouders van een grootstedelijk gebied ten zuiden van de Verenigde Staten. Ouders zijn geïnccludeerd als ze ten minste 18 jaar oud zijn en minstens één kind jonger dan 16 jaar hebben. Etnische minderheidsgroepen (geen zelfidentificatie als 'blank' of 'zwart') zijn geëxcludeerd. De variabele 'positieve attituden rond het gebruik van fysieke straf' is vergelijkbaar met de in JOnG! opgenomen variabele 'geloof in het gebruik van fysieke straf'. In het onderzoek van Taylor et al. (2011) rapporteren ouders rond vier items op een vijf-punten Likert schaal (1 = helemaal akkoord; 5 = helemaal niet akkoord). Hoge scores weerspiegelen positieve attituden rond het gebruik van fysieke straf. Ouders rapporteren alle vragen voor één bepaald kind (jonger dan 16; gemiddelde leeftijd = 7,0 jaar; standaardafwijking = 4,8 jaar). De schaal van de variabele in de JOnG!-studie is dezelfde, alleen weerspiegelen lagere scores positievere attituden.

Van Leeuwen, K. (2000). *Deficiënten in opvoedingsvaardigheden van ouders als indicatoren voor probleemgedrag bij jongeren. Een screeningsstudie voor Vlaanderen. Onderzoeksrapport*. Gent: Vakgroep Ontwikkelings- en Persoonlijkheidspsychologie.

In een beleidsgerichte studie uitgevoerd door de UGent⁸ werd in 1998 onderzoek gedaan naar onder andere opvoeding in een steekproef van Oost- en West-Vlaamse gezinnen met een kind tussen 8 en 14 jaar. Een totaal van 600 autochtone gezinnen is geïnccludeerd. Opvoeding werd gemeten aan de hand van de SOG (weliswaar een andere versie dan diegene opgenomen in het JOnG!-onderzoek, waardoor niet alle concepten vergelijkbaar zijn).

Wray-Lake, L., Crouter, A.C., & McHale, S.M. (2010). Developmental patterns in decision-making autonomy across middle-childhood and adolescence: european american parents' perspectives. *Child Development, 81*, 636.

Wray-Lake, Crouter, en McHale (2010) deden gedurende 10 jaar onderzoek bij jongeren, gerekruteerd uit 16 schooldistricten in de Verenigde Staten. Om de vergelijkbaarheid met de JOnG!-groep te bewaren, rapporteren we in dit JOnG!-rapport enkel over wave 2 en 3. Op het moment van wave 2 waren de jongeren respectievelijk tussen 10 en 12 jaar oud, tijdens wave 3 tussen 11 en 13 jaar. Beide waves includeren 402 deelnemers. De steekproef verschilt licht van de JOnG!-steekproef in de zin dat enkel families met volgende kenmerken deelnemen: zowel moeder als vader (biologisch of adoptief) zijn aanwezig; het gezin heeft op het moment van rekrutering een eerstgeboren kind in de vierde of vijfde graad; naast het kind in de vierde of vijfde graad is er ten minste één zus of broer van één tot vier jaar jonger. Het in deze studie bevraagde concept 'zelfstandigheid van het kind in het nemen van beslissingen' is te vergelijken met het in de JOnG! studie opgenomen concept 'aanmoedigen van zelfstandigheid'. In de studie van Wray-Lake et al. (2010) worden de antwoorden van beide ouders eerst gemiddeld en vervolgens gecodeerd op een driepuntenschaal, met 1 (beslissingen worden gemaakt door één of beide ouders), 2 (beslissingen worden gemaakt door kind en één of beide ouders) en 3 (beslissingen worden gemaakt door kind alleen).

⁸ Impulsprogramma Humane Wetenschappen bel96/32 'Deficieten in opvoedingsvaardigheden van ouders als indicatoren voor probleemgedrag bij jongeren. Een screeningsstudie voor Vlaanderen.' Promotoren: Prof. dr. L. Verhofstadt-Denève & Prof. dr. I. Mervielde.

Publicaties van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Feiten & Cijfers

(te downloaden van <http://www.steunpuntwvg.be/swvg/nl/Publicaties.html>)

SWVG Feiten & Cijfers 27	Kennis over zorgvoorzieningen bij welzijnszorggebruikers in de eerste lijn
SWVG Feiten & Cijfers 26	Kennis van het aanbod van formele ondersteuning bij adolescenten met een handicap en hun ouders
SWVG Feiten & Cijfers 25	Alcohol voor, tijdens en na de zwangerschap en in de periode van de borstvoeding
SWVG Feiten & Cijfers 24	MP3-spelers, een bedreiging voor het gehoor van jongeren?
SWVG Feiten & Cijfers 23	De door adolescenten met een handicap en hun ouders gerapporteerde ondersteuningsnoden en de relatie met situationele factoren
SWVG Feiten & Cijfers 22	Lokale kenmerken kunnen een invloed hebben op het effect van een interventie op voeding en beweging voor 3 tot 9-jarigen
SWVG Feiten & Cijfers 21	Psychosociaal functioneren van 12-jarige jongens en meisjes met rekenproblemen in Vlaanderen
SWVG Feiten & Cijfers 20	Op zoek naar het unieke in elk kind. Temperament bij jongens en meisjes van 6 en 12 jaar met en zonder psychopathologie
SWVG Feiten & Cijfers 19	Mantelzorg, vanzelfsprekend !? Over zorgervaringen en noden van mantelzorgers van kwetsbare ouderen
SWVG Feiten & Cijfers 18	Hoeveel kosten rapporteren ouders in verband met de ondersteuning van hun adolescent met een handicap?

SWVG Feiten & Cijfers 17	Met de mantel der liefde? Over de kwaliteit van de relatie tussen kwetsbare ouderen en mantelzorgers
SWVG Feiten & Cijfers 16	Opzettelijke zelfverwonding bij adolescenten in een ecologisch perspectief
SWVG Feiten & Cijfers 15	Zorggebruik, -behoefte en -tevredenheid bij kwetsbare ouderen
SWVG Feiten & Cijfers 14	Een goede oude dag?
SWVG Feiten & Cijfers 13	Een educatieve interventie op voeding en beweging in kinderdagverblijven kan de ontwikkeling van overgewicht voorkomen
SWVG Feiten & Cijfers 12	Determinanten van levenskwaliteit van adolescenten met een handicap en hun ouders
SWVG Feiten & Cijfers 11	Hoe beleven ouders het ouderschap en wat zijn hun eerste vragen?
SWVG Feiten & Cijfers 10	Kwaliteit van leven van adolescenten met een handicap en hun familieleden
SWVG Feiten & Cijfers 9	Menstratiepatroon en menstruele klachten bij 12-jarigen in Vlaanderen
SWVG Feiten & Cijfers 8	Beschrijving van de KANS steekproef: representativiteit, demografische en socio-economische kenmerken, gezondheidstoestand en zorggebruik
SWVG Feiten & Cijfers 7	Als mama rookt, rookt de baby mee
SWVG Feiten & Cijfers 6	Een wereld van verschil. Zien baby's aantallen?
SWVG Feiten & Cijfers 5	Kleine kinderen, kleine zorgen? Ondersteuningsbehoeften van ouders met zuigelingen in relatie tot ouder-, kind- en gezinskenmerken
SWVG Feiten & Cijfers 4	Depressieve klachten bij kwetsbare ouderen die thuiszorg gebruiken

SWVG Feiten & Cijfers 3	Preventie van spina bifida en andere neuralebuisdefecten door foliumzuursuppletie tijdens de zwangerschap
SWVG Feiten & Cijfers 2	Het hulpaanbod voor mensen met depressieve klachten in (I)CAW en OCMW: beantwoordt het aanbod aan de vraag?
SWVG Feiten & Cijfers 1	Depressieve klachten en suïcidaliteit in de (I)CAW en OCMW: onderzoek naar de ernst en de relatie tot armoede

Rapporten

(te downloaden van <http://www.steunpuntwvg.be/swvg/nl/Publicaties.html>)

Rapport 31	2012/22	JOnG!-0 IN ONTWIKKELING
Rapport 30	2012/21	KANS Cijferrapport: Beschrijvende analyse van de gegevens uit de eerste bevraging
Rapport 29	2012/20	STICORDI en het recht op redelijke aanpassingen bij leerstoornissen in het secundair onderwijs
Rapport 28	2012/19	Sociaal-demografisch profiel, gezondheid en voedingspatroon tijdens het eerste levensjaar van de Vlaamse geboortecohorte JOnG!
Rapport 27	2012/18	Sociaal-demografisch profiel en gezondheid van 6- en 12-jarige jongeren (cohorten JOnG!) in Vlaanderen
Rapport 26	2011/17	Het POP-project Preventie van overgewicht bij jonge kinderen - Evaluatie en ontwikkeling van een interventie rond voeding en beweging via de kinderdagverblijven
Rapport 25	2011/16	Peuters en de eerste stapjes in rekenland alleen en aan de hand van mama
Rapport 24	2011/15	JOnG! - opvoedings- en gezinsvariabelen bij de Vlaamse geboortecohorte 0-jarigen
Rapport 23	2011/14	Samenwerking in ketens en netwerken: praktijkervaringen uit de zorg- en welzijnssector
Rapport 22	2011/12	Overheidsinstrumentarium in de zorgsector

Rapport 21	2011/11	VRAAG. Theoretische achtergronden en onderzoeksopzet
Rapport 20	2011/09	Blauwdruk voor geharmoniseerde begrippen en procedures in de zorg
Rapport 19	2011/08	Ontwikkeling van indicatoren in het kader van doelstelling 12 'Zorg' van het Pact 2020
Rapport 18	2011/07	Zorgintensiteit-/zorgzwaartebepaling bij minderjarigen in de intersectorale toegangspoort NRTJ: zoektocht naar een instrumentarium
Rapport 17	2011/06	Sociaal-demografisch profiel, perinatale gezondheid en gezondheid tijdens de eerste levensweken van de Vlaamse geboortecohorte JOnG!
Rapport 16	2011/05	KANS - Theoretische achtergronden en onderzoeksopzet
Rapport 15	2011/04	De Vlaamse Ouderen Zorg Studie: methodologisch rapport
Rapport 14	2011/03	De dienstencheque in Vlaanderen. Tot uw dienst of ten dienste van de zorg?
Rapport 13	2011/02	Evaluatie van de huidige screening van adoptieouders uitgevoerd door Diensten voor maatschappelijk onderzoek van de CAW's in het kader van de geschiktheidsprocedure voor interlandelijke adoptie gevoerd voor de jeugdrechtbank
Rapport 12	2011/01	EFeKT - Evalueren van eEffecten en Kernprocessen van preventieve methoDieken, ontwikkeld binnen de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen
Rapport 11	2010/02	JOnG! Theoretische achtergronden, onderzoeksopzet en verloop van het eerste meetmoment
Rapport 09	2009/06	Onderzoek naar verklarende factoren voor de verschillen in suïdecijfers in Vlaanderen in vergelijking met Europese landen
Rapport 08	2009/05	Indicatoren als basis voor een zelfevaluatie- en auditinstrument van CGG
Rapport 07	2009/04	Het gebruik van opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in het Vlaamse gewest
Rapport 06	2009/03	Vraagverheldering in de preventieve gezinsondersteuning van Kind & Gezin: Een onderzoek naar de validering van de IJsbrekermethodiek

Rapport 05	2009/02	Effectevaluatie Spreekuur volgens de methodiek van Triple P en vergelijking met het huidige Spreekuur Opvoedingsondersteuning
Rapport 04	2009/01	Personen met een verstandelijke handicap onderhevig aan een interneringsmaatregel
Rapport 03	2008/08	Evaluatie Time-outprojecten - Bijzondere jeugdbijstand
Rapport 02	2008/06	De prioriteiten op het vlak van welzijn en gezondheid: visies van betrokkenen in 8 regio's
Rapport 01	2008/03	Toekomstig ziekenhuislandschap in Vlaanderen

Werknota's

(te downloaden van <http://www.steunpuntwvg.be/swvg/nl/Publicaties.html>)

Werknota 12	2011/13	De netwerken hulp- en dienstverlening aan gedetineerden vanuit een netwerkmanagementperspectief
Werknota 11	2011/10	POP – Instrumentarium voor het uitwerken van een proces evaluatie binnen het POP-project
Werknota 10	2010/04	De netwerken van Integrale Jeugdhulp geanalyseerd vanuit een keten- en netwerkmanagementperspectief - Een casestudie
Werknota 09	2010/11	Private zorgvoorzieningen voor residentiële ouderenzorg in Europees perspectief
Werknota 08	2009/11	Zorg op de Europese markt
Werknota 07	2009/10	Beleidsruimte van de overheid in de zorgsector
Werknota 06	2009/09	Overheidsinstrumentarium in de zorgsector – onderzoekskader
Werknota 05	2008/07	De selectie van de SWVG-onderzoeksregio's
Werknota 02	2008/02	Begrippen en effecten van marktwerking: een literatuurverkenning
Werknota 01	2008/01	Ontwikkelingen betreffende de Europese Dienstenrichtlijn en de zorgsector"

Boeken

(te bestellen via <http://www.acco.be/uitgeverij/nl>)

Boek 2 2010/01 Modelontwikkeling voor de economische evaluatie van
welzijns- en gezondheidsprojecten en projectplannen
(ISBN:9789033480706)

Boek 1 2009/08 Deugdelijk bestuur in de non-profit welzijns- en
gezondheidssector
(ISBN:9789033477980)